

Årbog 2020

44. årgang

Årbog 2020 udgivet af Gladsaxe Lokalhistoriske Forening

Forsiden

På hjørnet af Klausdalsbrovej og Buddinge Hovedgade var der for 60 år siden et lille forretningscenter med en halv snes butikker. De er væk i dag på nær Lyra Musik, hvor Per Bræmer ufortrødent ekspederer i en alder af næsten 90. (Foto: Jens Mortensen).

Foreningens logo inspireret af lerkarret fra Højgårdsfundet

Da Slangerupbanen blev anlagt, fandt man i 1905 (mellem nuværende Helmsvej og Højgårdsvænge) en grav fra jernalderen, der bl.a. indeholdt skeletdele og et lerkar fra yngre romersk jernalder - også kaldet folkevandringstiden (år 200-400). Lerkarret, som formodentlig var til rejseproviant på vejen til det hinsidige, benytter vi i dag i bomærket for Gladsaxe Lokalhistoriske Forening.

Design: Camilla Møller, Oscar Memborg og Sarah Vielwerth, Medieskolen Lyngby.

Redaktion: Jens Mortensen (JM) (Grafisk tilrettelæggelse)
Flemming Bruun (FB)

Fotos og illustrationer: Gladsaxebilleder/Gladsaxe Byarkiv, Lokalhistorisk afdeling, Gladsaxe Bladet, Eva Molin, Eugen Amding, Strüwing, Erik Starup, Per Højsland, Flemming Bruun, Jens Mortensen m.fl.

Grafisk Produktion: Printdivision

ISSN 1903-0916

Indhold

Forord	5
LYRA MUSIK i 60 år.....	7
Af: Per Lykke Bræmer / Jens Mortensen	
Den genfundne kirkeklokke	23
Af: Flemming Bruun	
Fra fattighus til tidssvarende bolig.....	33
Af: Arne Fogt	
Familien Eskildsen på Buddinge Mark.....	69
Af: Per Højsland / Flemming Bruun	
Foreningens publikationer.....	78

Forord

Siden den første årbog udkom i 1968, har vi i bestyrelsen bestræbt os på, at valget af artikler dækker forskellige emner og ikke mindst forskellige geografiske områder af Gladsaxe Kommune. I bestyrelsen kaster vi os gerne over forskellige emner, der har vores personlige interesse, og heldigvis er der også medlemmer og borgere i kommunen, der bidrager med egne oplevelser og historier. Det skulle gerne give interessant læsestof til medlemmerne og andre interesserede.

I 2020 er det 60 år siden musikhandler Per Lykke Bræmer åbnede Lyra Musik på Klausdalsbrovej. I en alder af næsten 90 passer Bræmer stadig butikken. Han fortæller sin historie til Jens Mortensen. Den handler ikke bare om forretningen men også om det lille forretningscenter, der engang var på hjørnet af Buddinge Hovedgade og Klausdalsbrovej.

Sidste år havde vi historien om kirkeklokkerne i Gladsaxe Kirke. Denne gang følger Flemming Bruun op om med historien om kirkeklokken fra Bagsværd Kirkesal, der forsvandt i 1976. Eske Toft fra Bagsværd har fulgt klockens vej til Jylland og tilbage til Sjælland. Lokalhistorisk Forening har været aktive i at få klokken tilbage til Gladsaxe, nu i en ny klokkestabel på Gladsaxe Kirkegård.

For over 100 år siden var der fattiggårde. Siden da har vi haft 'De gamles hjem', aldersrenteboliger, ældre- pleje- og omsorgscentre og nu seniorcentre. Jeg har samlet historien om tilblivelsen af Gladsaxes i dag meget omfattende ældreomsorg med 5 plejecentre og et utal af ældre- og handicapboliger.

Per Højsland har skrevet en familiekrønike om sin egen families gøren og laden gennem 100 år i Gladsaxe Kommune. Det startede med oldefarens køb af jord i Buddinge, der snart efter blev udstykket til villaer. Familien er i flere generationer knyttet til Jacob Bulls Allé. Flemming Bruun har nænsomt udvalgt dele af historien til denne artikel.

Bagerst i bogen kan du læse om de mange publikationer, som foreningen har udgivet gennem årene. Lige fra årbøger over DVD-udgivelser til bøger med specielle emner, f.eks. 'Da vi var Bønder' og jubilæumsbøger.

En stor tak skal sendes til Gladsaxe Kommune. Uden støtte herfra ville det ikke være muligt at udgive årbogen. Der skal også lyde en stor tak til bidragsyderne og en særlig tak til Jens Mortensen og Flemming Bruun, der har brugt tid på at renskrive, redigere, layoute og læse korrektur på den.

I ønskes alle en god læsning.

Arne Fogt
Formand

LYRA MUSIK i 60 år

I 1960 åbnede Per Lykke Bræmer musikforretningen LYRA MUSIK på hjørnet af Klausdalsbrovej og Buddinge Hovedgade. Oprindeligt var det en lille 40 m² butik yderst i karreen ned mod Buddinge Station. Siden er forretningen flyttet og udvidet af flere omgange. Her følger fortællingen om det at være musikforhandler gennem 60 år.

Fortalt af Per Lykke Bræmer til Jens Mortensen, Gladsaxe Lokalhistoriske Forening.

Hvor i landet finder man en butik, hvor man kan gå ind og spørge efter en mundharpe, en dobbeltraded knapharmonika, et hammondorgel; en banjokulele, en tolvstrengt Rickenbacker ("måske ikke, men så en Fender eller Yamaha", brummer Bræmer); en tyrkisk saz, en australsk didgeridoo; en pladespiller, en spolebåndoptager, en kassettespiller; en Vox eller Marshall rørforstærker; et nodeark til piccolotrompeten på *Beatles Penny Lane* (Bræmer forsvarer sig: "Den kniber det med, men der er becifringer til mange andre Beatles sange"); partiturer til Rossinis Ouverturer, tilbehør og reservedele til hvad som helst i musikkens verden – og vel at mærke få varen? Det kan man hos Per Lykke Bræmer i LYRA MUSIK!

Det startede i 1960. Bræmer var fra Brønshøj, hvor han gik i skole, og siden tog en uddannelse i skotøjsbranchen, herunder også det obligatori-

ske ophold på handelsskolen, eller købmandsskolen som det hed dengang. Det var en en gros forretning, der handlede med bl.a. gummisåler. Bræmers opgaver var mangeartede. Indimellem blev han sendt rundt som bud for at kradse penge ind. Det var ikke en branche med den store fremtid i. Tilbage i 1950'erne kom der billige sko fra Italien. Det pressede både de danske skofabrikker, og sågar de små skomagere i gadebilledet led under det. Da det var hele branchen, der var under pres, og virksomhed efter virksomhed lukkede, også det firma Bræmer var ansat i, så han ingen anden udvej end at se sig om efter noget nyt.

Han ville starte sin egen forretning, og det, der var gang i på det tidspunkt, var salg af radioer, og fjernsynet ventede i kulissen. Så tanken var en radioforretning og måske også noget musik! Om navnet fortæller Bræmer: "Det skulle være

Klausdalsbrovej 80. Da Brandts Magasin lukkede i 1960, flyttede legetøjsforretningen derind, og der blev plads til Per Bræmers Lyra Musik. (Foto: Svend Aage Meyer, 1955).

noget kort, sådan som FONA. Jeg hedder Lykke til mellemnavn, så der var de første to bogstaver, og så lå LYRA lige for. Lyren er et flere tusind år gammelt strengeinstrument i familie med harpen. På græsk hedder det lyra. Lyren er også et symbol, der går igen som dekorativt element på mange musikinstrumenter og tilbehør fx nodestativer”.

Forretningscentret Klausdalsbrovej – Buddinge Hovedgade

Der var et ledigt lokale på Klausdalsbrovej 80. Det var tilfældigt, at det lige blev der. Når man kommer der i dag, kan man undre sig over placeringen af forretningen – den ligger så alene.

”Men man skal tænke på, at dengang var der forretninger i hele stuetagen på bygningen, der fyldte to opgange på Klausdalsbrovej og to mere på Buddinge Hovedgade. Der var O. Nielsens Dame- og Herrefrisør; der var Bette Claus Legetøj; der var en købmandsforretning; der var Bentes slikbutik; der var et renseri; der var tandlæge Sand. I en periode var der også en praktiserende læge – det var heldigt, der fik jeg engang ordnet noget med øjet. Tidligere havde der været Brandts Magasin, der solgte tøj til damer, herrer og børn – manufaktur, strikvarer, trikotage, arbejdstøj og linge, og der var tobakshandler, før der blev købmand, og der var frugthandler, cykelsmed og radioforretning. Det var oprinde-

ligt Bette Claus, der havde den lille forretning yderst. Den var på kun 40 m², og de havde brug for mere plads, og det var der blevet ved siden af, da Brandts Magasin lukkede. Og så blev der plads til LYRA”.

Overfor på Buddinge Hovedgade var der bageri (det brændte engang i 1936 og genopstod), senere i 1970’erne Lipperts Pub og til sidst værts-
huset Hos Lillebror, og nu i 2019 er det bygget om til lejligheder. Overfor på Klausdalsbrovej var der bl.a. slagter, charcuteri og el-installatør, senere værts-
huset Lasses Hjørne/The Hook, og i dag er der et pizzeria og en lille møbelindret-
ningsbutik. På det sidste hjørne ligger Buddinge Børnehave, og det har den gjort siden indvielsen i 1940. I dag ville området have fået betegnel-
sen *bydelscenter*. ”Dengang i 1960’erne lavede vi faktisk nogle fælles annoncer under overskriften Klausdalsbrovej-Buddinge Hovedgade For-

Klausdalsbrovej 82 med O. Nielsens frisørsalon og Hoki-købmanden. (Foto: Mogens Løyché, 1975).

retningscenter. Det var især Bette Claus og Lyra Musik, der havde noget at byde på, og jeg lavede udkast til annoncer for de to forretninger. Især op til jul gjorde vi opmærksom på, at der var både legetøj og musikinstrumenter til julegaver til børnene. Da Bette Claus lukkede i slutningen af 1970’erne, var det slut med det”.

*Hjørnet af Buddinge Hovedgade og Klausdalsbrovej. I slutningen af 1940’erne var her frugtforretning, tand-
læge Sand, frisørsalon, Tatol, Fengers renseri, Million Radio, og cykelforretning (Foto: Sylvest Jensen, 1948).*

Bræmer tegnede selv oplæg til annoncer, i de første år også sammen med legetøjsforretningen Bette Claus.

Bræmer udvidede forretningen med et lokale på den anden side af Bette Claus 1. december 1972. "Det gjorde vi et lille nummer ud af. Der var reception med gratis øl. Der var tilbud på plader: 3 stk. for 10 kr. Der var demonstration, hvor Hr. Bennike spillede på Yamaha-orgel om formiddagen. Og det var der en klar idé med, for ugen efter åbnede vi orgelskolen, hvor man for 80 kr. om måneden kunne få en lektion om ugen i det ny Yamaha-system. Og man kunne selv bestemme tiden, hvornår man ville komme". Bræmer kan ikke huske, om der kom specielt mange pga. de gratis øl: "Men, hr. Bennike. Det var en tragisk historie. Han blev senere overfaldet. Jeg tror, det var i udlandet. Jeg ved faktisk ikke, om han kom sig over det".

Igen i 1976-77 udvidede man butikken, da man overtog købmandsbutikken. På det tidspunkt havde Lyra forretning tre steder. Det varede ved til en gang i starten af 1980'erne.

I 1983 overtog man så frisørsalonen og bankede hul i væggen, så man fik en sammenhængende butik. Det er den størrelse og placering, den har i dag, og den er på 180 m².

I 1985 fejrede man både den endelige indvielse af butikken efter ombygninger, og det var så samtidig 25-års jubilæum. Her spillede Ib Lindschouws Band. Ib Lindschouw var en habil jazztrommeslager, der havde været med til at starte Papa Bues Viking Jazz Band. I 1980'erne havde han sit eget New Orleans-orkester.

Radioforretningen

Der var med andre ord meget lidt plads, da forretningen åbnede. Og der var radioer og gramofoner, og der var plader – singler og lp'er, og der var mange. En annonce fra midten af 1960'erne fortalte, at man kunne vælge mellem 3.000 stk. Snart kom der også musikinstrumenter ind i sortimentet. Faktisk konstaterede Bræmer, at det var svært at begå sig på radio-tv-markedet: "Det blev mere og mere domineret af kæder som FONA og Fredgaard. Det gjorde det heller ikke lettere, at B&O ikke ville lave aftaler med de små forhandlere".

Der lå små radioforretninger som perler på en snor langs Hovedgaden, og også enkelte butikker i selve villakvartererne – fx Uno Radio

I 1976 overtog Bræmer købmandsbutikken, og i en årrække var LYRA MUSIK i tre lokaler. I 1983 overtog man frisørsalonen og bankede væggen ned imellem, og fraflyttede de to små lokaler. (Foto: Mogens Løycher, 1976).

på Ærtemarken. Knud Riedel og Franks Radio i Bagsværd som nogle af de mest kendte, samt FONA og Arnes Radio i Søborg. De små bukkede under allerede i 1960'erne. Næste bølge af lukninger kom efter årtusindskiftet, hvor handlen med radio, tv m.m. blev overtaget af lavprisvarehuse og ikke mindst internettet.

Indvielsen af den nye samlede butik i 1985 var samtidig 25 års jubilæum. Det blev gjort med maner.

Bræmer havde set rigtigt med at satse på musikinstrumenterne. Den første udvidelse af forretningen i 1972 med et lokale lige på den anden side af Bette Claus var til musikinstrumenter – og her fik harmonikamanden Hartmann-Petersen sit domæne. Så blev der mere plads til radio, TV, båndoptagere og pladespillere i den gamle butik, der var skiltet med LYRA RADIO FJERN-SYN. Det var også her, der var et lille værksted, så man kunne få repareret sit udstyr. Pladesalget fyldte en hel del de første år. "Vi havde en helt lille afdeling med børneplader – et af datidens store hits var "Jeg har set en rigtig negermand" – den var ikke gået i vore dages politiske korrekthed. Og så var der et stort ungt publikum til schlagere, som det hed dengang. Jeg udarbejdede selv hitlister før Jørgen de Mylius i 1963 gjorde sin entre i Danmarks Radio med Top tyve, der afløste Ti vi kan li, der var startet et års tid før." Den maskinskrevne liste fra 1961, der

blev offentliggjort i butiksvinduet, viste, at Dario Campeotto var nr. 1 med Angelique. Den havde vundet Dansk Melodi Grand Prix og blev senere nr. 5 i Eurovision Song Contest. Af andre navne fra dengang kan nævnes Elvis Presley, The Drifters, Pat Boone, Chris Barber, Robertino, Harry Belafonte og de danske stjerner Papa Bue, Jørgen Ingemann og ikke mindst Nina og Frederik. En singleplade kostede 7,95 kr. Dagbladet BT havde fået lavet en masse idollbilleder, og dem kunne man i perioder få sammen med købet af en plade. Det var meget populært, og har fyldt op på mangt et teenageværelse.

Og så omfattede varesortimentet en mængde elektriske artikler som batterier, lommeregne-re, loddekolber, walkie-talkier, plasticlamper, højfjeldssole, hårtørre, barbermaskiner, strygjern, elpærer, spotlights, lysstofrør og sågar røremaskiner. Der var virkelig tale om en alsi-

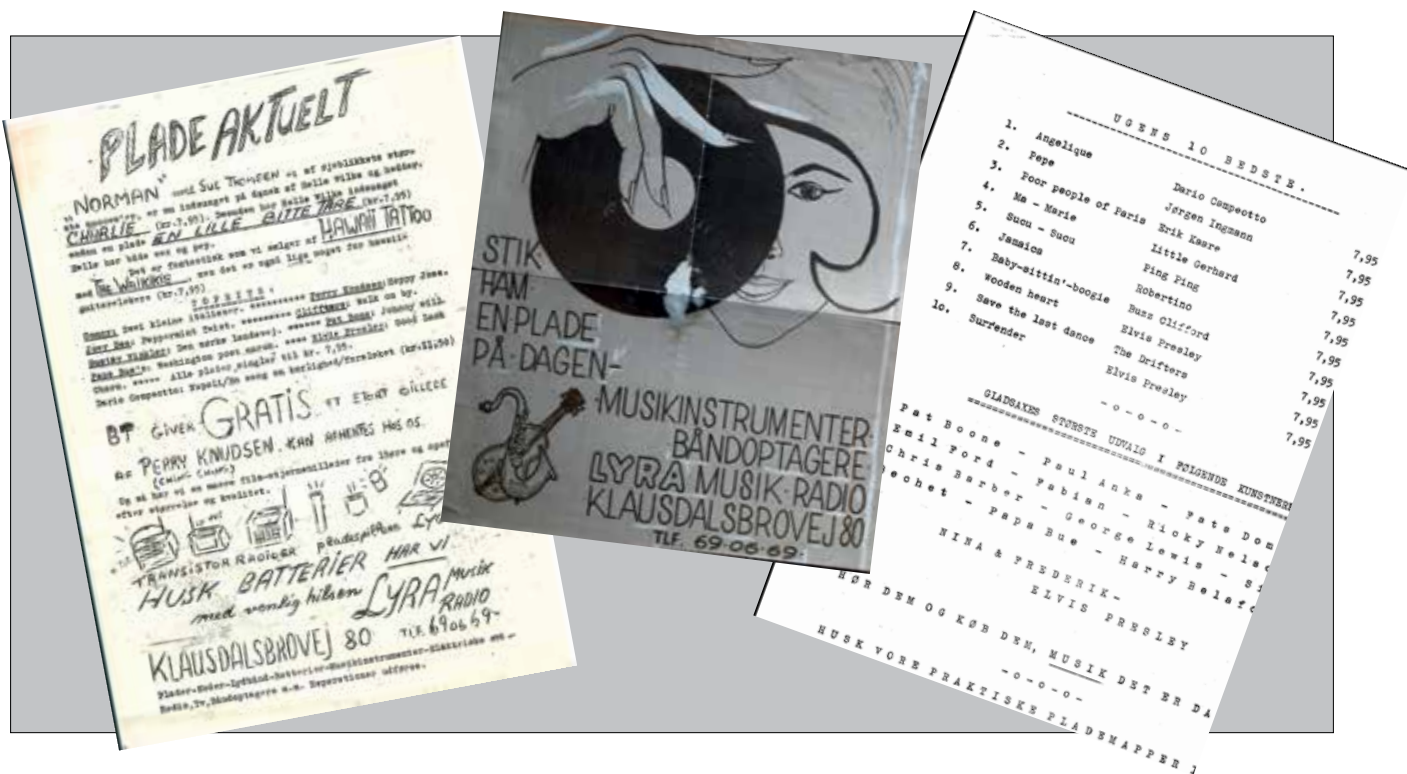
dig butik. Og filosofien var, at kunne der tjenes penge på det, så fandt det plads på hylderne.

Musikinstrumenterne indtager butikken

Men det var musikinstrumenterne, der vandt. Også her var det stort set hele sortimentet, der var at finde. "Vi valgte at køre med det hele: Strygeinstrumenter, strengeinstrumenter, slag-tøj, blæseinstrumenter, tangentinstrumenter – dog ikke koncertflygler. Der har gennem alle årene været nyt, brugt og mulighed for at få repareret instrumenterne".

Man kan sige, at Bræmer ramte ind i guldalderen for den nye musik med Pop-Beat-Rock, hvor alle unge skulle have en guitar, en bas eller et sæt trommer.

Paradoksalt nok var det største navn af dem alle - The Beatles – blevet vraget af pladeselskabet Decca i 1962. Beatles manager fik beskeden:

Pladesalget fyldte meget hos LYRA MUSIK i 1960'erne. Hitlister offentliggjorde Bræmer i butiksvinduet.

Eksempler på annoncer i lokalaviserne fra 1960'erne, hvor Bræmer excellerer i forskellige rim og slogans.

“Sorry, guitar groups are out mr. Epstein”. Pladeselskabet EMI så anderledes på sagen, og verden blev forandret.

Hos LYRA MUSIK kunne man få udstyr til enhver pengepung. Der var etablerede mærker som Gibson, Höfner og Ludwig for de pengestærke og dem med professionelle ambitioner. Men der var også billigere kopimærker, hvor unge med store drømme og få penge kunne komme i gang. Der var en del unge, der hang ud i butikken. For at prøve instrumenterne men også for bare at være i et musikmiljø. Bræmer rummede dem, og han var altid god for en historie – især hvis den kunne ende i et salg. Indimellem blev det dog for meget, og han måtte hæve stemmen og sige, at nu måtte de finde et andet sted at hænge ud. Især om lørdagen var der et alternativ, da Lars Abel med flere startede Gladsaxe Teen Clubs med “popballer” hver uge på Egegårdsskolen (Egegårdsskolen blev i 2012 slået sammen med Gladsaxe Skole under sidstnævntes navn, og ligger stadig på Gladsaxe Møllevej). Den havde i

omegnen af 6.000 medlemmer. Der var en folkevandring fra Buddinge Station hen ad Klausdalsbrovej til Egegårdsskolen sent lørdag eftermiddag, og på den måde var der mange unge, der lærte, at der lå en velassorteret musikforretning i Buddinge.

Annonceringen

Det med annoncer blev noget af et særkende for LYRA MUSIK. Bræmer tegnede dem selv – gerne med udklip af instrumenter. Eller i hvert fald ud-kast til dem. Så kom de til en kliche- eller repro-anstalt, hvor de blev sat rigtig op.

Tit havde Bræmer fundet på et slogan som indledning til annoncen. En af de tidligste, som han har gemt i sit kartotek, er fra 1966: *Få lommen vendt – køb instrument*. Ellers var det ofte linjer fra sange, han blev inspireret af. En børnesang fik en ny slutning: *Æh, bæh, buh, det er sjovt at være lille – med så mange børneplader!* eller: *Og hør lille mor – hvad har LYRA i sin kurv i dag*. Alt efter årstiden var der tilbud til konfirmander eller *Giv de unge en*

LYRA RADIO FJERN SYN
aabner en ny Afdeling...

For at markere Aabningen af vor nye Forretning, der finder Sted ca. 1. Juli, arrangerer vi en populær PRÆMIE-KONKURRENCE, hvori alle er hjertelig velkommen til at deltage.

Vi udsætter **3 PRÆMIER** for de bedste Forslag til ET SLOGAN FOR FORRETNINGEN

1. Præmie: 4 Stk. longplaying Plader a 12,50 Kr. (frit Valg)
 2. Præmie: 4 Stk. EP (45 Omdr.) Plader a 6,95 Kr. (frit Valg)
 3. Præmie: 2 Stk. EP (45 Omdr.) eller alm. 78 Omdr. a 6,95 Kr. (frit Valg)

Sidste Dag for Aflevering af Forslag er 1. Juli

Annoncen indsendes sammen med Forslaget til

LYRA RADIO FJERN SYN Klausdalsbrovej 50 - Tlf. 69 06 69

En tidlig annonce fra Lyra helt tilbage fra 1960. Her var der fokus på Radio, Fjernsyn og pladesalg.

guitar i julegave eller Hold da helt ferie – men tag musikken med. Indimellem digtede Bræmer selv: Vær flot – køb godt! eller Det er sjovt/det er skægt/det er charmepå sit eget instrument at larme eller Hvorfor tommelfingre trille – koncentrer dig om at spille eller Blæs på det – jeg vil ha' – Yamaha! eller Musik skaber fest – giv musikinstrumenter i gave.

Indimellem var der også en rebus i annoncerne, hvor man kunne komme ned i forretningen og hente en lille præmie. Her gjaldt det om at være hurtig, for der var fx kun 50 Freddy Fræk fløjter – såkaldte kazooer.

Bræmer husker: "Det med gør-det-selv-annoncer var jo ikke noget, jeg havde opfundet. Frank Mogenssen fra Franks Radio henne i Søndergård Park havde gjort det siden 1950'erne, hvor han havde en spalte på forsiden af Bagsværd Bladet hver uge. Og senere hen var der en kendt sengetøjsforhandler fra Jylland, Lars Larsen, som gjorde en dyd ud af det med personlige tekster. Jeg siger ikke, det altid virker, men nogen gange kan man være heldig".

Annoncerne kunne man selvfølgelig se i Bagsværd & Omegns Folkeblad og Gladsaxe Bladet, men forretningens opland var stort, så Lyras annoncer var synlige i nabokommunernes lokalaviser fra Brønshøj-Husum, Herlev helt til Farum og Søllerød. Da de ofte havde et meget personligt udtryk, var de nemme at få øje på, og de har sikkert fremkaldt smil rundt omkring.

I 1980'erne og 1990'erne annoncerede Lyra især til jul med helsidesannoncer sammen med andre forretninger: Elektriker, dametøj, tapet og maling. Her var særkendet, at det var forretningsindehaveren, der var på billedet, så man kunne fx se Bræmer med trompet for munden, guitar på maven og tromme ved foden.

"Så er der tegneserieannoncerne med MT-manden, ja det var nogen, jeg lånte i en kort periode. De havde jo et budskab, der gik langt ud over det med musikken. Det fremgik, at Med MT-an-

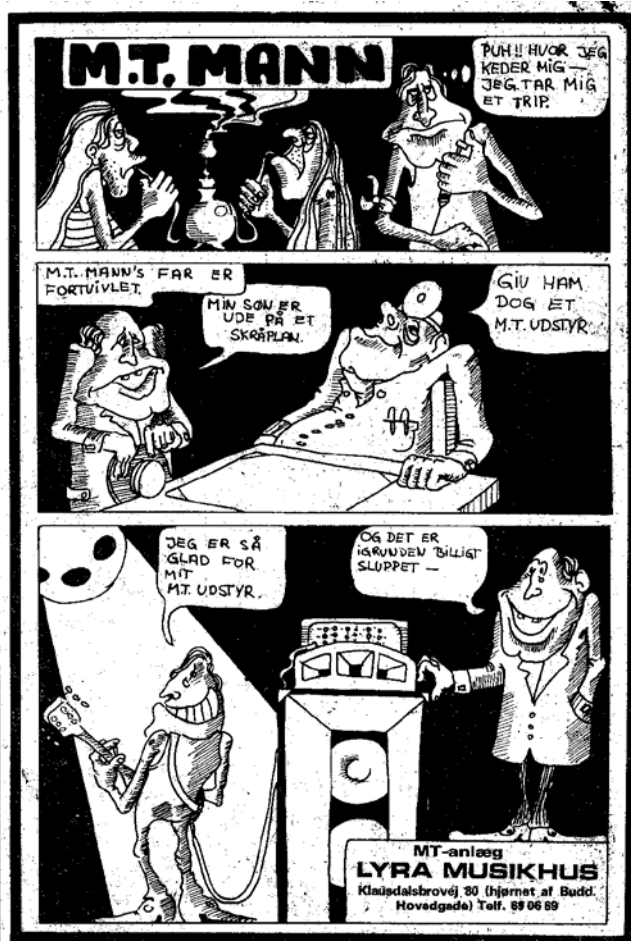
Musik UDSELG

Starter onsdag 25. jan. kl. 9.00

EL-ORGLER El Harmonium - Marconi for 795,- NU 595,- »Rigan» for 1585,- NU 1285,- »Metedy» for 4075,- NU 3900,- »Gedwin» 4644 for 23.400,- NU 18.000,-	Elektroniske DEMONSTRATIONS orgler 1 års elgam 237 for 5350,- NU 3950,- ST/ERKT NEDSAT Gullarer for 165,- NU 99,- Spansk guitar (Guitar hofen) for 1725,- NU 950,- MANDOLIN for 310,- NU 250,-	TROMMESÆT for 640,- NU 495,- TAMBUKIN + 30% mikrofoner for 8,- Mini-Radio KUN 39.50 LØMME REGNERE Med memory opt. - funktion KUN 69,- med batterier OBS! kun 10 stk.	BRUGT-THRU Vi har en masse gode brugte tilbud bl.a. Trommesæt 2000,- Autoradio med transistorforstærker - stereo for 700,- NU 550,- Kom og se vores billige Batterier - El-pærer Nummer og bånd
--	--	---	--

LYRA musikhus Klausdalsbrovej 50-52 - Tlf. 69 06 69

Varesortimentet er stort. El-orgler og allehånde musikinstrumenter, lommeregner, autoradioer, batterier og el-pærer. (Gladsaxe Bladet 25.1.1978).

Bagsværd & Omegns Folkeblad 6.3.1975.

læg får du succes med pigerne, du kan kanøfle rockerne, og du kan holde dig fri af narko". Det forskelligartede udbud af varer betød også et større antal opslag i Den gule fagbog. (Til yngre læsere skal oplyses: Frem til ca. 2010 udgav telefonselskaberne en "hvid navnebog", hvor man ud fra navn og adresse kunne finde en abonnents telefonnummer og en "gul fagbog", hvor man inden for forskellige kategorier kunne finde virksomheder – de senere år var begge fagbøger i to bind – i dag kan man finde afløseren i "De gule sider" på nettet). I den gule fagbog optrådte LYRA i 1960'erne under følgende kategorier:

Udsalg af elektriske artikler; Udsalg af gram-mofoner og grammofonplader; Musikhandlere og musikforlag; Udsalg af musikinstrumenter; Udsalg af Radio og fjernsynsmateriel; Båndoptagere; Radio og fjernsynsreparation.

Orgelskole

Hvor 1960'ernes musikindkøb ofte var instru-
menter til et rockband, så skiftede scenen i
1970'erne. Nu skulle ethvert hjem med respekt
for sig selv have et stueorgel, allerhelst et ham-
mondorgel. Det var i starten nogle store skrum-
ler, der fyldte godt op i stuen. Her så Bræmer
endnu et muligt aktiv for forretningen. Musik-
undervisning. I forvejen var LYRA sammen med
de øvrige musikforretninger leverandører af
musikinstrumenter til skolerne og den frivillige
musikundervisning, og forretningen havde fra
1968 tilbudt 2½ times guitarundervisning ved
køb af et instrument. Med orglerne fulgte der
også et mere voksent publikum, og oplysnings-
forbundene havde ikke lige et tilbud til dem. Det
var også en bekostelig affære, hvis de skulle in-
vestere i et antal orgler. Allerede i 1972 åbnede
Lyra for undervisning på de orgler, man havde i
butikken. Lærerne skaffede man udefra.

I Gladsaxebladet 14.9.1977 kunne man læse: "I
foråret 1977 startede LYRA MUSIK et samarbej-
de med musikkonsulent/pædagog Erik Thru-
Andersen om etablering af en orgelskole. Der
var fra begyndelsen så stor interesse, at man fra
efteråret har fået orgelskolen ind under HOF,
Hovedstadens Oplysnings Forbund. Undervis-
ningen forestås udelukkende af lærere med ud-
dannelse fra Musik-akademiet og foregår efter
de mest moderne principper. Hver deltager sit
orgel i hele undervisningstiden. Gennem ho-
vedtelefoner vejleder læreren individuelt. Dvs.
at bortset fra læreren hører hver enkelt elev kun
sig selv. Undervisningen er lagt til rette, så man
inden for 3 måneder lærer at spille lette musik-
stykker efter noder og becifring. Der er oprettet

specielle børnehold, hvor gennemsnitsalderen er 10-12 år”.

Der var undervisning på tre niveauer: Begynder, øvede og viderekomne. Det foregik tre eftermiddage om ugen fra 16-19.

Senere bliver samarbejdspartneren FOF, som det fremgår af denne annoncetekst: ”Hyg Dem i denne kolde tid med musikorgelskolen, som starter netop nu med nye hold. Hele familien kan deltage. Er du ensom så træf nye venner gennem musikken. Undervisningen er let tilgængelig efter moderne metoder. Hver elev har sit orgel. Det er nye, moderne orgler, der spilles på. Du er velkommen til at leje/købe orgler på gode betingelser.

Skolen er tilsluttet FOF-aftenskole, så undervisningsprisen bliver ca. 15. kr. pr. time. For folkepensionister og arbejdsledige er der yderligere særpris”.

Arne Sørensen, der var lærer i en årrække, havde i 1986 et skema, der omfattede undervisning mandag fra 13 til 22 og tirsdag fra 11 til 22. Og kom alle eleverne, så var det uden pauser. Det var fra før 11-timersreglen!

Da Arne Sørensen døde, overtog hans bror un-

Orgelskolen var indrettet i baglokalet til butikken. Billedet er fra en omtale Gladsaxe Bladet 14.9.1977.

El-orgel – 30 lektioner, kr. 520,-							
En moderne tilrettelagt undervisningsform med et let og interessant undervisningsmateriale, der lærer Dem noder, beclifring (akkordlære) og rytmelære. Deltagerne har hvert sit orgel at spille på. Eventuelle materialeudgifter afregnes direkte med læreren.							
Hold 664	Klausdalsbrovej	80-82	mandag	13.00-14.40	Arne Sørensen		
Hold 665	Klausdalsbrovej	80-82	mandag	14.50-16.30	Arne Sørensen		
Hold 666	Klausdalsbrovej	80-82	mandag	16.40-18.20	Arne Sørensen		
Hold 667	Klausdalsbrovej	80-82	mandag	18.30-20.10	Arne Sørensen		
Hold 668	Klausdalsbrovej	80-82	mandag	20.20-22.00	Arne Sørensen		
Hold 669	Klausdalsbrovej	80-82	tirsdag	11.10-12.50	Arne Sørensen		
Hold 670	Klausdalsbrovej	80-82	tirsdag	13.00-14.40	Arne Sørensen		
Hold 671	Klausdalsbrovej	80-82	tirsdag	14.50-16.30	Arne Sørensen		
Hold 672	Klausdalsbrovej	80-82	tirsdag	16.40-18.20	Arne Sørensen		
Hold 673	Klausdalsbrovej	80-82	tirsdag	18.30-20.10	Arne Sørensen		
Hold 674	Klausdalsbrovej	80-82	tirsdag	20.20-22.00	Arne Sørensen		

Der blev udbudt mange hold for tre forskellige niveauer og for både børn og voksne. (Skema fra annonce).

dervisningen. Efter nogle år døde han også. Som Bræmer tørt konstaterer, så har forretningen overlevet flere lærere.

Fra år til år var der forskellige undervisnings-tilbud ud over orgel: Harmonika, guitar og som det nye også keyboard.

Fra 1990'erne er interessen for orgler gået noget i sig selv. Oplysningsforbundene havde selv investeret i orgler, så orgelskolen droslede ned. ”Så blev der mere plads til vores andre ting i butikken”.

”Det var også nogle år, hvor vi fik mange forespørgsler på at tage orgler tilbage. De fyldte for meget hjemme i stuen. Det måtte vi afvise, da der simpelt hen ikke var plads i butikken heller – og i dag kan vi ikke sælge et orgel. I mellemtiden var der kommet keyboards, der fyldte en brøkdel. Det er også det, mange unge efterspørger i dag. Det er lidt på samme måde med harmonikaer. Her har vi over et længere tidsforløb oplevet, at en kunde starter med en lille model. Så bliver han/hun rutineret og vil have en større, og så når alderen begynder at trykke, så er den for tung, og man vil have en lille igen”.

Noder

Før digitaliseringen var noder på papir et must for de fleste musikudøvere. LYRA var fra starten velforsynede med noder til klassisk, jazz

ud gennem årene – om noget overhovedet. Bræmer har haft den filosofi, at hvis et instrument er gået lidt i stykker, så kan det være dét, der ligger fremme på disken til demonstration. Så gør det heller ikke så meget, hvis det forsvinder.

Med års mellemrum har der været indbrud. Det har selvfølgelig være ærgerligt, og som regel har en anmeldelse ikke ført til pågribelse. Heldigvis er de fleste instrumenter store eller uhåndterlige, så der er sjældent forsvundet mange. En enkelt gang blev tyvene dog pågrebet, det var engang i starten af 1960'erne. Bræmer var ikke sen til at udnytte indbruddet i annoncer. Først under overskriften *INDBRUD – mange af vore dejlige varer stjålet!* Herefter følger en oplistning af tyvegodsset bl.a. guitar med forstærker, sølvtrumpet, pladespiller og 85 grammofonplader. Bræmer konstaterer videre i annoncen, at det kun er en brøkdæl, det er lykkedes at slippe væk med, og så bliver der blæst fanfare for en række særlige tilbud.

Og der går ikke mange uger, før der kan ske en opfølgning. En ny annonce bekendtgør: *"TYVENE FANGET! Indbruddet er nu opklaret. Det var 3 unge personer. De stjålne varer er fundet i god behold. Heldigvis var instrumenterne helt i orden. Der er måske en ridse her og der. Alligevel sælger vi til stærkt nedsatte priser"*. Og så følger listen med tilbudsvarer. Annoncen slutter med opfordringen: *"Er De vaks, køb inden de bedste tilbud er væk – Og inden OMS'en"*. OMS var en forkortelse for omsætningsafgift, som i Danmark i perioden 1962-1967 blev lagt på varer der solgtes en gros. Det var en forløber for MOMS.

Rariteter i forretningen

Der er mange gamle og brugte instrumenter i forretningen. Et af dem er der en særlig historie til. Det handler om en dansk håndbygget guitar fra krigens tid. Det er en jazzguitar. Jazz havde været populært også før 2. verdenskrig, men under krigen var det svært at få guitarer fra andre

Per Bræmer med en af butikkens klenodier, en dansk håndbygget guitar fra krigens tid. (Foto: JM).

lande, og efterspørgslen var stor. Der var danske guitarbyggere, men de havde ikke adgang til de rigtige træsorter, og det skulle være lagret eller tørret træ. Yngve Barslev var en af tidens guitarbyggere. Sjovt nok var han uddannet bådebygger, men det var ikke ualmindeligt ligesom en del møbelsnedkere også kastede sig også over instrumentfaget. I 1942 fik Barslev besøg af en kunde, der selv medbragte træ i form af et aflagt møbel. Det blev der så en jazzguitar ud af. Og den hænger på en hædersplads i forretningen, og den er Bræmer øm om.

Andre aktiviteter i LYRA

Især i de første år kunne man opleve, at LYRA MUSIK involverede sig i forskellige aktiviteter. Det var oplagt, at der i forretningen var opslag som "Sanger søges til blues" og beat eller "Bassist søges". Ligeledes var der plakater for Harmonikafestkoncerterne i Folkets Hus med årsprøver og mesterskaber. I midten af 1960'erne kunne man støtte FN ved at købe en særlig FN-plade og mærkat, og ovenikøbet vinde en musiklykkepose med 5 forskellige plader. Igennem mange år har man kunnet købe lodsedler til Amnesty Interna-

tional's lotteri, ligesom LYRA har modtaget ting til samme organisations loppemarked i Remisen i Århusgade. I starten af 1980'erne ville man forsøge sig med "torsdagskoncerter" med kendte og unge kunstnere og orkestre. "Men den gik ikke", griner Bræmer. "Allerede inden den første torsdag havde politiet været forbi og fortælle, at det måtte vi ikke".

Musikhandlerforbundet

Gennem årene har LYRA leveret til kommunens skoler og den frivillige musikundervisning. Det har været noget svingende med omsætningen, da det i høj grad har fulgt de kommunale bevillinger. Der er gennem tiden leveret mange blokfløjter, xylofoner, marimbaer, guitarer, mandoliner, keyboards sågar hele orkesterbesætninger til skoler og ungdoms- og fritidsklubber.

På et tidspunkt fandt Bræmer samarbejdet med kommunen for broget. Han havde i starten af 1970'erne taget initiativ til dannelse af Musikhandlerforbundet. Han var selv kasserer, og han stod for indsamling af stof – skrev det meste selv, opsætning og tryk på spritduplikator af foreningens medlemsblad.

I foråret 1972 havde han et indlæg under titlen: Skolerabat afskaffes?

"På bestyrelsesmødet d. 10.4.1972 var der almindelig enighed om at afskaffe skolerabat. Begrundelserne var mange. Efterhånden er omkostningsniveauet blevet stort og fortjenesten dermed lille – og der er store ulemper ved levering til skoler, såsom lang kredit og fakturaskrivning i flere kopier. Desuden ses det, at musiklærere og kommunen bliver en ligefrem konkurrence for musikhandlen. Kunderne kommer ikke i musikforretningerne, men ska' ha' det billigere gennem læreren eller kommunen som udlejer, og ekstra salg fortabes dermed for musikhandleren.

Lad musiklæreren undervise – musikhandleren vejlede i køb af instrument. Jeg har med held afskaffet rabat til skolerne. "

Regnskaber føres på gammeldags facon med kassebøger og regnemaskine. (Foto: C. Laursen).

I midten af 1980'erne var forbundet synligt med en annoncekampagne for at få unge til at spille musik: "Spil dig selv i centrum – giv dit barn en chance med musikken – Tordenskjold med én finger – jamen, du har da til!"

Ansatte i butikken

I 1971 søgte LYRA under overskriften Lomme-penge: Skoleelev el. anden søges fast nogle timer om ugen. Oplæring på butikskontor i Buddinge. Begynderløn i timen 3 kr., efter 2 mdr. 4 kr., 3 mdr. 5 kr. Skriv til billetmærke 945 Folkebladet. Bræmer husker: "Det var især de første år, vi brugte en ung pige til pladerne. Det var om eftermiddagen, når de unge havde fået fri fra skole." "På et tidspunkt havde vi også en lærling – det var i 1972 – men det er den eneste, der er blevet udlært".

Ellers har det været Bræmer, der har tegnet butikken gennem alle årene. Da den første udvidelse kom, var det Hartmann-Petersen, der stod for musikafdelingen, og han var med til op i 1990'erne. Der var Jørgen, en pensioneret bogholder, der kom og lavede regnskab. Teknisk hjælp til serviceværkstedet bliver købt ind til opgaverne.

Der er stort udvalg i strengeinstrumenter, og man kan finde spanske guitarer i mange forskellige pris-klasser. (Foto JM).

Danmarks ældste musikhandler? Og hvor længe endnu?

Man kommer ikke uden om, at et besøg i LYRA MUSIK også er som at træde ind i en tidslomme. Der er stadig mange gamle instrumenter og forstærkere, der ser ud, som om de har stået i forretningen meget længe og samlet lidt støv. Og nyt er kommet til, sat oven på, hængt uden på. Der er altid plads til en mere, synes mantraet at have været. En moderne forretning ville nok have færre instrumenter og fremstå mere strømlinet. For midaldrende kunder er det som at få vækket minder fra ungdommen, når man træder ind i forretningen, for unge må det være som at komme i en eventyrhule. Og som nævnt indledningsvist, så er der ufatteligt mange dimser, dippedutter og forskelligt tilbehør, som bare findes i butikken. Det er kendt i musikermiljøet, og der kommer folk langvejs fra for at få en skrue til en highhat, et stativ til en kontrabas eller et rør til en forstærker. Er du Danmarks ældste eller næstældste musikforhandler, Bræmer? "Jeg er den ældste", kom-

Lageret rummer kabler, stik, muffe, fordelere, skruer, møtrikker og hvad som helst af reservedele til instrumenter, og det ved musikere i hele Storkøbenhavn. (Foto: JM).

mer det prompte, "Apollon på Strandvejen i Hellerup startede i 1924, men Ole Skaarup, der har den i dag, overtog den i 1976, og ja, ja han havde så været ansat i forretningen siden 1967". "I K Gottfried? Jamen, de skriver deres historie tilbage til 1791, og i 5 generationer var det faktisk den samme familie, der ejede den. Men i dag er det en ny ejer, og han har ikke så mange år på bagen. Jeg er den, der har haft egen forretning i længst tid – 60 år til næste år".

De sidste 15 år er den ene efter den anden af de hæderkronede musikforretninger som Alfred Christensen, Marno Sørensen og Aage Jensen lukket. Det har selvfølgelig påvirket Bræmer, men han er usentimental omkring det: "De fik ikke sadlet om i tide. De så ikke faren ved, at salget rykkede over på nettet."

Og så til det uundgåelige spørgsmål: Hvordan ser fremtiden ud? Hvem skal en gang overtage Lyra Musik?

Igen er Bræmer usentimental i sin tilgang: "Vi bliver 100 år i min familie, så forretningen kører de næste 10 år med mig ved roret. Jeg har anskaffet mig en flot ny, blå damecykel, der bringer mig trygt frem og tilbage fra mit hjem til forretningen. Og, ja, der står en tidsskriftkassette på kontoret med bagsideteksten "Pension". Det tror jeg ikke, bliver aktuelt. Og hvem der skal overtage ... vi får se. Jeg vil under alle omstændigheder holde øje med LYRA fra min lille sky."

Per Bræmer omgivet af el-guitarer, forstærkere og mixerpulte i den forretning, han indviede for næsten 60 år siden, og hvor han i 2020 også kan fejre 90 års fødselsdag. Han cykler på arbejde - hver dag - året rundt. (Foto: JM).

Klokke og klokkestabel blev indviet Sankthansaften 2019. (Foto: FB).

Den genfundne kirkeklokke

Der var engang en kirkeklokke, som hang i sin klokkestabel ved Bagsværd kirkesal. Klokken selv vidste det ikke, men kirken var kun midlertidig. I august 1976 fik dens trofaste virke med at kalde til gudstjeneste en brat ende, da Utzons forunderlige kirke slog dørene op for menigheden. Klokken begyndte da sin hvileløse vandring landet rundt først til Randers-egnen og siden til en mark ved Glumsø inden den endelig i 2019 lykkeligt vendte hjem til de kendte egne i Gladsaxe for igen af blive en rigtig kirkeklokke.

Af: Flemming Bruun, Gladsaxe Lokalhistoriske Forening.

I begyndelsen af 2018 blev Eske Toft, Bagsværd, opmærksom på, at klokken fra Bagsværd midlertidige kirke måske fandtes endnu. Eske Toft begyndte et intensivt arbejde på at opspore klokken og indledte i den forbindelse en omfattende brevveksling med personer, som havde været i berøring med klokken ligesom det med lige dele tålmodighed og ihærdighed lykkedes ham at få adgang til gamle forhandlingsrapporter fra kirken. Vi skylder Eske Toft stor tak for hans indsats, for uden den var klokken aldrig blevet

genfundet og lykkeligt bragt tilbage til Gladsaxe kommune. Også tak til Eske for hans oplæg til denne artikel.

Bagsværds kirker

Skønt vi i dag kun har én middelalderkirke i Gladsaxe Kommune, nemlig Gladsaxe Kirke, har der oprindeligt ligget to middelalderkirker i vores område. Bagsværd havde sin egen kirke, men vi ved ikke meget om den. Sandsynligvis er den som så mange andre landsbykirker bygget i

1200-tallet. Den har nok ligget midt i landsbyen, altså omtrent der, hvor nu Bagsværd Torv ligger. Efter reformationen i 1536 var det påtrængende for staten at få uddannet nye teologer i den rette tro. Undervisningen skulle foregå i den gamle katolske bispegård på Vor Frue Plads.

Bispegården, som på den tid rummede Københavns Universitet, var blevet overdraget til den første lutherske biskop på Sjælland, Peder Palladius, til embedsbolig. Bygningen var imidlertid meget forfalden. Kongen, Christian 3 (dvs. staten), udsteder derfor befaling om at nedrive Bagsværd kirke og bruge stenene til at restaurere Bispegården.

Snart rullede vognene med kirkens sten ind til Frue Plads med det sørgelige resultat, at Bagsværds middelalderkirke forsvandt. I Københavns Universitetsregnskab for 1537/1538 står

der: "For bygning udi Universitetet 139 Mark for nedrivning af Bagsværd kirke."

I de næste 400 år måtte indbyggerne i Bagsværd derfor drage den lange vej til Gladsaxe Kirke for at komme i kirke. Med den begyndende urbanisering i starten af 1900-tallet kraftigt hjulpet i gang af anlæggelsen af Slangstrupbanen, begyndte tankerne om en lokal kirke at melde sig. I 1906 opførte man et menighedshus ved siden af Bagsværd Skole. Det blev bygget om i 1923 med blandt andet kamtakket gavl og kirkesal, og så sparede kirkegængere fra Bagsværd turen til Gladsaxe.

I en periode inden menighedshuset blev taget i brug som kirke, havde man afholdt gudstjenester i den nye kommuneskoles gymnastiksal. Sognerådet havde forlangt gymnastiksalen ryddet pr. 1. oktober 1923; den sidste gudstjeneste i den

Den midlertidige kirke i Bagsværd med klokke og klokkestabel. (Foto: Erik Parbst, 1960).

Kirkesalen i den midlertidige kirke i Bagsværd. (Foto: Gladsaxe Billeder, fotograf ukendt).

blev afholdt søndag den 30. september 1923. Den nye midlertidige kirke blev indviet af biskoppen umiddelbart efter, nemlig den 14. oktober 1923. Bygningen kom til at virke som kirke indtil den nuværende kirke, tegnet af Jørn Utzon, stod klar til indvielse den 15. august 1976. Den midlertidige kirke havde adressen Bagsværd Hovedgade 157 og blev brutalt nedrevet, da Bagsværdlund blev opført.

Der manglede en klokke

Da menighedshuset blev taget i brug som kirke, var der ingen kirkeklokke. Menighedsrådet havde i efteråret 1923 vedtaget "indtil videre at lade Sognepræsten selv bestemme hvilke Opfordringer til Forsamling i Kirken han vil imødekomme." Gudstjenesterne har sikkert været annonceret i lokalavisen, sognepræsten har nok ikke stået på gaden og hevet menigheden ind i kirken.

Det har dog ikke været holdbart i længden, så på Menighedsrådsmødet i efteråret 1929 foreslår inspektør H. Hjemdal, at Bagsværd Kirke får en kirkeklokke. Det har menighedsrådet intet at indvende imod. Der går dog lang tid, inden klokken kommer op at hænge ved kirken og kan

tages i brug. I en notits under Noter og Nyt i Folkebladet for Gladsaxe Kommune, af 12. oktober 1934, står der "Kirkeklang i Bagsværd. Søndag den 14. Oktober bliver en Mærkedag for Bagsværd By, for da vil på Bagsværd Kirkes 11-aarsdag den nye Kirkeklokke lyde for første Gang. Alle Kirkens Venner indbydes hermed til en lille Højtidelighed udenfor Kirken paa Søndag Kl. 9,45 ved Pastor Richard Thomsen, og naar Klokken har ringet Kl. 10 bliver der Festgudstjeneste i Kirken, hvor Pastor Thomsen prædiker."

Som det fremgår af indskriften på klokken, blev den støbt på Jysk Jernstøberi (Brønderslev Klokkestøberi) i Brønderslev i 1934. Den har en diameter på 900 mm og klokken alene vejer ca. 450 kg. Skønt støbt på et jernstøberi er den som næsten alle andre kirkeklokker fremstillet af bronze bestående af 22 % tin og 78 % kobber. Dette blandingsforhold til kokkemalm giver den smukkeste klang. Almindelig bronze består derimod af 10 % tin og 90 % kobber.

Det ses i arkiverne, at menighedsrådet i sommeren 1934 vil sende et andragende til Kirkeministeriet om klokkens ophængning. Derimod har det ikke været muligt at finde oplysninger om,

Indskrift på Klokken

Øverst i et bånd rundt om klokken:

GJORT TIL BAGSVÆRD KIRKE AF JYSK
JERNSTØBERI I BRØNDERSLEV 1934

På klokkens krop:

KOMMER GAMLE, KOMMER UNGE
PRISER GUD MED HVER SIN TUNGE
HER ER FRED OG HELSEBOD
JESUS SEJRRIG OPSTOD

Jens Erik Leegaard Krabbe arbejder med nedtagningen af klokken i 1976 i Bagsværd. Han var senere med til at flytte klokken til spejdercentret ved Glumsø. (Foto: Christian Clausen).

hvad der er sket omkring klokken anskaffelse imellem 1929 og indtil den bliver taget i brug. Et er at have fået en klokke, men nogen skulle jo også betales for at ringe med den. Menighedsrådet tilbyder i december 1934 hr. Arildslund 15 kr. om måneden for ringning i Bagsværd Kirke. Dette er han ikke tilfreds med, han tilbyder at ringe morgen og aften, samt søn- og helligdage for 75 kr. om måneden. Dette er åbenbart ikke acceptabelt, så menighedsrådet vil indhente

flere tilbud. I marts 1935 bliver man imidlertid enige om at give hr. Arildslund 65 kr. om måneden fra 1. april.

Klokken kommer til Jylland

I over 40 år ringede kirkeklokken sognet til samling ved alle kirkelige handlinger. Da den nye kirke i Bagsværd blev indviet den 15. august 1976, kunne den gamle klokke ikke bruges. Brønderslevstøberiet stemte ikke deres almindelige kirkeklokker, og de fire nye klokker skulle være velstemte. Den gamle klokke kunne derfor ikke benyttes sammen med de nye klokker.

Per Rasmus Møller, der er Kirkeministeriets klokkekonsulent, har ud fra en lydfil optaget af Eske Toft, Bagsværd, ved genindvielsen af klokken sankthansaften 2019 bestemt klokken tone til H1 + 40 cent. Det vil sige, at den ligger nogenlunde mellem et nutidigt h og c.

Den gamle klokke blev i 1976 foræret til Y's Men's Klub Randers, der i mange år brugte den på Randers KFUM og KFUK Lejrcenter, Fjordcentret ved Sødring på nordsiden af Randers Fjord.

Karl Kristian Christiansen, Bagsværd, har i sine gemmer fundet et håndskrevet dokument af pastor Svend Simonsen. Dokumentet er desværre uden dato, men Karl Kristian Christiansen oplyser, at klokken blev taget ned om eftermiddagen søndag d. 15. august 1976, idet den blev brugt, da relikvierne om formiddagen blev ført (ringet ud) fra den gamle kirke til den nye Bagsværd Kirke.

Hvordan og hvorfor klokken kom til Fjordcentret beskriver Jens Erik Krabbe:

"Jeg er konfirmeret i Bagsværd Kirke i 1970 og var med til at tage klokken ned i 1976 for at den kunne blive transporteret til Sødring. Her havde Randers Y's Men's Klub i 1968 købt en firlænget gård, som de ombyggede til en lejr (Fjordcentret).

Vi flyttede fra Bagsværd til Djursland i 1970 og

Klokke- og klokkestabel i Sødring-lejren. Man genbrugte klokkestablen fra Bagsværd. (Foto: Per Rasmus Møller).

min far (Niels Krabbe) blev medlem af Randers Y's Men's Klub i 1972. Her er sammenhængen mellem Bagsværd og Sødring.

Da den gamle kirke ikke længere skulle anvendes, og klokken skulle fjernes, foreslog min far (så vidt jeg er orienteret) klubben, at klokken kunne finde anvendelse på Fjordcenteret.

I sidste halvdel af 00'erne skulle Fjordcenteret sælges, da kræfterne i Randers Y's Men's Klub var ved at blive for små til at holde det kørende. Klokken skulle derfor have et andet sted at være, og Christian Clausen, der også var medlem af Randers Y's Men's Klub, fandt sammen med

Alexander Krabbe spejdercenteret "Næsbycenteret", hvor Alexander var bestyrelsesmedlem." I 2009 blev lejren solgt, i skødet står der: "Den på ejendommen stående klokkestabel med kirkeklokke ejes af Randers Y's Mens Club. Klokkestabel og klokke fjernes helt eller delvist inden 31.03.2009."

Da lejren lukkede, besøgte Per Rasmus Møller, Kirkeministeriets klokkekonsulent, Sødring for at besigtige klokken, da der var tale om at flytte klokken et andet sted hen. Han skriver: "Klokken hang i stablen fra Bagsværd. Klokkestablen var angrebet af råd og klokken ophæng var rustangrebet, skulle den bruges igen, ville den skulle sættes i stand, så man ikke risikerede, at den faldt ned under ringning."

Klokken kommer til Glumsø

Flytningen af klokken til en anden kirke blev ikke til noget. Den blev i 2009 flyttet til Det internationale Spejdercenter Næsbycentret ved

Klokken, som den stod på en græsmark på Næsbycenteret 19. april 2019. (Foto: FB).

Kim Keincke i gang med at læsse klokken på Næsbycenteret. (Foto: FB).

Glumsø. Det var meningen at bruge klokken ved andagter, men det var for stor en opgave at få den gjort klar, derfor blev den aldrig hængt op og benyttet, men henstod i stedet ubenyttet på den græsmark, hvor den blev læsset af i 2009.

Klokken kommer til Gladsaxe

Sideløbende med Eske Tofts arbejde med at skaffe oplysninger om klokken og dens historie kontaktede formanden for Gladsaxe Lokalhistorisk Forening, Arne Fogt, bestyrelsen for Næsbycenteret for at høre, om foreningen kunne overtage klokken og få den tilbage til Gladsaxe. Også her var det nødvendigt med tålmodighed, men efter henvendelse til flere forskellige i bestyrelsen lykkedes det. I maj 2018 fik vi det glædelige svar, at Gladsaxe Lokalhistoriske Forening kunne overtage klokken kvit og frit.

Det gjaldt nu om hurtigst muligt at få klokken bragt til et sikkert sted i Gladsaxe. Det er imidlertid sin sag at transportere 600 kg jern fra Glumsø til Gladsaxe. Klokken stod jo på en græsmark, som godt nok var tør og farbar, men det var sin sag at lokke en lastbil ud at køre her uden køreplader osv.

Løsningen lå dog lige for, så søndag den 17. juni

2018 startede jeg sammen med min nabo Kim Keincke, som driver firmaet Plys Handyservice. Kim mente nok, skønt han ikke havde prøvet det før, at han på sin store hænger forspændt sin forvoksede Land Rover kunne klare en kirkeklokke.

Først måtte vi dog forbi Hedehusene for at leje en terrængående og selvkørende kran på larvefodder til læsning af den tunge klokke. Afhentningen gik, som vi nu ved, godt, men ikke uden, at Kim fik sved på panden. Først var klokke med klokkebom i overkanten af kranens ydeevne. Dernæst gav den tunge klokke sammen med kranen på hængeren selv Kims store Land Rover noget af en udfordring.

Men inden dagen var omme, stod klokken dog sikkert indenfor i Gladsaxe Kirkegårds materielgård. En stor milepæl var nået.

Hvor skulle klokken placeres?

Flere forslag var diskuteret. Den midlertidige kirke fik en ulykkelig skæbne, da den uden videre blev revet ned. Klostergangen på Utzonkirken blev nævnt, men her ville klokken blot henstå som et klenodie.

Bagsværd Torv var i spil, da Bagsværds middelalderkirke formentlig lå her. Men allerede tidligt i forløbet valgte vi en placering på kommunens fælles kirkegård, nemlig på plænen mellem Gladsaxe Kirke og Laden, hvor der er planer om at etablere alter m.m. for udendørs ceremonier ved siden af en planlagt sø, idet der blev lagt vægt på, at vi ikke bare havde at gøre med en klokke, men en kirkeklokke, hvis givere i sin tid havde ønsket, at den fortsat skulle anvendes ved kirkelige begivenheder.

Til styring heraf blev nedsat et udvalg bestående af to repræsentanter fra Gladsaxe Kirke, nemlig sognepræst Roar Tuxen Lavik og formand for menighedsrådet Martin Karbech Mouritsen samt to repræsentanter fra Gladsaxe Lokalhistoriske Forening, nemlig formanden Arne Fogt og sekretæren Flemming Bruun. Senere deltog også

kirkegårdsleder Dick Kreinøe og Erik Sødahl Larsen, K.E.N. Maskinfabrik.

Klokkestabel på tegnebordet

Udvalget besøgte forskellige klokkestabler især i Småland i Sverige samt ved Strandkirken i Marielyst. Fælles for dem var, at en trækonstruktion kræver meget træ og nemt virker klodset. Trækonstruktionerne er samtidigt udsat for råd, hvilket tydeligt ses på klokkestablen på Vadgårdsskolen.

John Ejsing, bestyrelsesmedlem i Gladsaxe Lokalhistoriske Forening, kom tidligt ind på den tanke, at man kunne lave klokkestablen i stål. Disse tanker arbejdede udvalget videre med, og de blev forelagt for Erik Sødahl Larsen, K.E.N. Maskinfabrik, som hurtigt kunne fremlægge skitser til, hvordan en meget enkel konstruktion i stål ville kunne bære klokken. Et enigt udvalg arbejdede videre med ideen sammen med Erik Sødahl Larsen, som snart kunne vise udvalget en model af klokkestablen endda med tagkonstruktion.

Finansiering

Sideløbende og under hårdt tidspres arbejdede udvalget nu på at skaffe midlerne til fremstillin-

Der arbejdes på tagkonstruktionen på K.E.N. Maskinfabrik. (Foto: FB).

Fundamentet støbes på Gladsaxe Kirkegård. (Foto: FB).

gen og opsætningen af klokkestablen med planlagt indvielse Sankthansaften 2019. Her løb vi ind i flere forhindringer. Nogle fonde kunne slet ikke støtte formålet. En oplagt bidragsyder kunne ikke støtte, da projektet allerede var færdigprojekteret. Og så var der endelig de store fonde, som slet ikke støtter så små projekter, skønt beløbet for udvalget var rigeligt stort.

Trods alle forhindringer lykkedes det alligevel at finde en række meget venlige og gavmilde støtter til projektet, og udvalget kunne give grønt lys til K.E.N. Maskinfabrik om at sætte klokkestablen i produktion. Forinden havde Jonas Schul fra Schul Landskabsarkitekter Aps. bestemt den præcise placering samt udarbejdet planer for det omliggende område, og Karen Kristiansen fra Box 25 Arkitekter sørgede for byggetilladelsen.

Nogle travle uger

For K.E.N. Maskinfabrik og kirkegården blev de sidste uger i maj og de første uger i juni både travle og hektiske. Klokkestablen blev imidlertid hurtigt fremstillet og lå som samlesæt færdig på maskinfabrikken. Nu skulle der udlægges køreplader, støbes punktfundament m.m. på plænen bag Gladsaxe kirke. Det blev forstyrret af plud-

Klokken sættes på plads. (Foto: Erik Sødahl Larsen).

selig voldsom regn samt en vigtig lastbil, som brød sammen. Men godt humør overvandt alle forhindringer sammen med stor arbejdsglæde hos personalet fra kirkegården og maskinfabrikken, som på få timer samlede klokkestablen og fik den tunge kirkeklokke korrekt hængt op før taget blev sat på plads.

Sankthansaften 2019

Indvielsen Sankthansaften blev en stor og festlig begivenhed med omkring 500 deltagere. I det pragtfulde midsommervejr var plænen tæt besat af familier med legende børn. Som optakt spillede Brass Bandet fra FDF Gladsaxe. Der var stor fællesspisning, hvor børnene bagte deres egne snobrød over bålet. Ind imellem var der taler af Arne Fogt, formand for Gladsaxe Lokalhistoriske Forening, og af Gladsaxes borgmester Trine

Græse. Før aftenen sluttede med det kæmpe-mæssige bål, holdt sognepræst Roar Tuxen Lavik den højtidelige indvielsestale inden han for første gang lod klangen fra den hjemvendte kirkeklokke lyde denne smukke sommeraften.

Uddrag af Roar Tuxen Laviks tale

”Det er en stor glæde at kunne indvie en ny kirkeklokke og klokkestabel her på Gladsaxe kirkegård. Egentlig er det en genindvielse af klokken. Klokken er jo blot blevet flyttet efter en lang rejse. Men klokkestablen er helt ny!

Men efter at Utzons nuværende kirke i Bagsværd blev indviet i 1976, mistede den gamle kirkeklokke sin funktion og blev foræret væk. Den gamle kirke blev i øvrigt også nedrevet i 2015.

Kirkeklokken fik gennem de efterfølgende 42 år en omtumlet tilværelse, indtil den sidste år kom tilbage til Gladsaxe og er blevet opbevaret betryggende og sikkert, indtil den nu endelig er blevet hængt op i dens fremtidige klokkestabel. Kirkeklokken er nu igen kommet til ære og værdighed og er blevet ophængt i en smuk klokkestabel. Proportionerne er utrolig flotte i den nye klokkestabel. Det er solidt og elegant udført af Erik Sødahl Larsen og K.E.N. Maskinfabrik. Klokken har fået en god placering og kan ses fra alle sider og bliver samtidig godt beskyttet af taget. En smart detalje er, at klokken nu også har fået påmonteret snoretræk og trisse. Det gør det lettere at ringe med klokken.

Derudover er der også udskåret en svale (tegnet af Gitte Fogt – Red.) i hver gavl, som jo også er kendetegnende for Gladsaxe kommune. Svalerne er en familie inden for spurvefuglene. Den er kendetaget af den lange hale og har et meget elegant udseende i flugten og er også blevet anset for en lykkebringer.

Svalen omtales også flere gange i Bibelen, f.eks. i Sl 84,4, hvor der står: ”Selv spurven finder sig et bo og svalen en rede hvor den lægger sine unger

ved dine andre Hærskarers Herre min konge og min Gud". Svalen lever tæt på mennesker og har også fundet trygheden ved at bygge sin rede i templerne i Guds nærhed.

Kirkeklokkens funktion har op gennem historien bl.a. været at kalde folk sammen: "Kom nu, kom nu!" lød det. Kirkeklokken vil samle alle – unge såvel som gamle. Formålet er at ophøje og prise Gud. Som følge af Jesu opstandelse giver han fred, helbredelse og lægedom – sjæleligt såvel som legemligt.

Hvad skal klokken bruges til i fremtiden? Kirkeklokken skal også i fremtiden opfylde sit formål og kalde mennesker sammen her på dette skønne sted til friluftsgudstjeneste og udendørs vielse som det mest oplagte. Tanken er, at der etableres et alterbord og et kors og en sø – så har vi de perfekte rammer.

Det har været en stor fornøjelse at være med i kirkeklokkeprojektet. Jeg vil gerne takke for det gode samarbejde med Gladsaxe Lokalhistoriske Forening: Arne Fogt og Flemming Bruun, Gladsaxe menighedsråd: Martin Karbech Moritsen, Gladsaxe kirkegård: Dick Kreinø og ikke mindst K.E.N. Maskinfabrik: Erik Sødahl Larsen for et fantastisk inspirerende og konstruktivt samarbejde omkring hele projektet.

Tusind tak til alle som har doneret penge til den flotte klokkestabel. Der har været en utrolig velvilje over for dette projekt og ringene har bredt sig i vandet. Der er en lille inskription nederst på klokkestablen, hvor der står, hvem der har doneret penge. Tusind tak!

Indvielsen af den nye kirkeklokke og klokkestabel vil foregå på den måde, at jeg ringer 9 gange – ligesom bedeslagene. 3 gange til Faderen, 3 gange til Sønnen og 3 gange til Helligånden."

Bidragydere til klokkestablen

Gladsaxe Lokalhistoriske Forening
Gladsaxe Kirkes Menighedsråd
Gladsaxe Håndværkerforening
Søborg Grundejerforening
K.E.N. Maskinfabrik
Danske Stenhuggerier, Gladsaxe
Lions Club Gladsaxe
Gladsaxe Kommune
Gladsaxe Kirkegård
Anonyme bidrag

Kilder

Tak til følgende personer for hjælp med at finde klokken og ikke mindst klokkens historie:
Mogens Kühn Pedersen, Formand for Bagsværd Kirkes Menighedsråd
Per Rasmus Møller, Ryomgaard, Kirkeministeriets klokkekonsulent
Marius Christensen, Randers
Leif Nielsen, KFUM-spejderne Slangerup
Alexander Krabbe, Næsbycentret
Jens Erik Leegaard Krabbe, Slangerup (Alexanders far)
Karl Kristian Christiansen, Kirkeværge ved Bagsværd Kirke 1978-2017
Eske Toft, Bagsværd

Skriftlige kilder

Oplysningerne om menighedsrådsmøder er fundet på Rigsarkivet i Gladsaxe Sogns Menighedsråd Forhandlingsprotokol 1904-1971.
Hans Nyholm: Kirkeklokker i Danmark, En registrant
Pastor Svend Simonsen: Der var engang en kirke (notits august 1976)
tinglysning.dk for oplysninger om skødet i forbindelse med salg af Fjordcentret

Der flettes kurve og laves bøjler på plejehjemmet Kildegården. (Foto: Strüwing)

Fra fattighus til tidssvarende bolig

- en tour de force gennem tidernes ældreboliger.

Af: Arne Fogt, formand for Gladsaxe Lokalhistoriske Forening

For knap 200 år siden var det moderne at bygge fattighuse. Fattighusene var for dem, der ikke kunne forsørge sig selv. Gamle mennesker blev normalt forsørget af deres familie og slægt, men de, der stod alene og ikke havde en opsparing at tære på, de blev også anbragt i fattighusene. I 1842 fandtes der et sådant fattighus i Buddinge, men de blev bygget overalt i landet. I 1860 var der 1242 fattighuse på landsplan.

Hvis man var gårdejer, hvad mange af sognets beboere var, tog man selv vare om de gamle. De blev boende på gården, og kunne gå til hånd med at lave mindre krævende arbejde. Men var man husmand, inderste (person, som bor til leje og som regel er løsarbejder med egen husstand) eller opholdt sig i de laveste samfundslag, var der ingen hjælp at hente, og mange endte i fat-

tighuset. Fattighusene afløstes af fattiggårde. Fattiggårdene var ofte tværkommunale, og Gladsaxe Kommune havde på den led lod og andel i Stolpegården i Gentofte, hvorom man kan læse mere i årbogen fra 2017.

Det skete, at en gårdejer eller gårdmand tog en gammel person til sig mod betaling. På den måde slap personen for fattighuset. Fattighuset i Buddinge blev solgt i 1906. Jeres forfatter ledte derfor efter spor i lokalaviserne for at finde ud af, hvad kommunen gjorde med de gamle i årene derefter. Blev de alle anbragt på Stolpegården? Lokalaviserne bragte i 1916 artikler om Københavns Plejehjems afdeling i Gladsaxe, der indkaldte til møde og samtidig kunne holde 10 års jubilæum. Wow, tænkte jeres forfatter! Interessant! Men det var et vildspor. Foreningen havde overhovedet intet

med ældre personer at gøre, tvært imod tog den vare om børn i fattige kår, der skulle sættes i pleje.

Alderdomshjemmet ved Vadstrupvej

I 1834 var indbyggerantallet i hele Gladsaxe 1424 personer, deraf boede de 494 i Bagsværd, 470 i Buddinge, i Gladsaxe 339 og i Mørkhøj boede der 121. Indbyggerantallet var i 1911 vokset til 3.673 personer. Det betød, at der naturligvis også blev flere ældre, og flere, som kommunen blev nødt til at tage vare på, fordi familierne ikke kunne bære byrden.

Den 10. juni 1922 kunne man i Søborg Tidende

læse følgende: "Sogneraadet udbyder herved Opførelsen af et Alderdomshjem ved Vadstrupvej i Bagsværd i en samlet Entreprise mellem Haandværksmestre bosiddende i Gladsaxe Kommune". Det var ikke lang tid, håndværksmestrene havde til at give tilbud, for senere i bekendtgørelsen stod der, at "Tilbud modtages samme sted inden fredag den 16. dennes Kl. 10. Fm., til hvilken Tid Tilbudene åbnes i Overværelse af de Bydende, der maatte indfinde sig."

Derefter gik det virkelig stærkt med boligerne på Vadstrupvej. Allerede den 8. juli 1922 blev vinderen af entreprisen murermeister Th. Olsen fra

*Fattighuset med en af beboerne. Huset, som lå på Buddingevej 335, blev revet ned i 1942.
(Foto: Eugen Amding).*

Alderdomshjemmet på Vadstrupvej i Bagsværd blev bygget i 1922-23. I dag hedder det Vadtuphus og er botilbud for 30-65-årige med psykisk/social funktionsnedsættelse. (Foto: Gladsaxe Billeder).

Stengården offentliggjort i Grundejerbladet. Tilbudet lød på 34.800 kr.

Den 12. maj 1923 skrev samme blad, at "det nye Alderdomshjem i Bagsværd er fuldført og tager sig meget smukt ud i den gamle Have ved Vadstrupvej. Tegningen er udført af Arkitekt Gotenborg. Der er indrettet 1 Værelses-Lejligheder med store Spisekøkkener. Desuden hører der en stor, lys Kælder til hver Lejlighed. Der er indrettet W.C. Rum i hver Lejlighed (til senere Installation). Foran Bygningen er anlagt en smuk Fælleshave og bag Bygningen et lille stykke Køkkenhave til hver Lejlighed. I Bygningen findes 8 Lejligheder, hvoraf de 5 for tiden er beboet. Af de Gamle, som bor der, hører man kun Glæde over de gode Lejligheder".

Det var et godt byggeri, muremester Th. Olsen opførte, for bygningen står der endnu, næsten

uden udvendig forandring. Indbyggerantallet i kommunen var vokset til 7.985 personer i 1923. Det var en fordobling på under 10 år.

Et spørgsmål om værdighed

Med det voksende indbyggerantal var et alderdomshjem med 8 værelser ikke tilstrækkeligt. Den 23. maj 1930 var der en større artikel i Folkebladet om overvejelserne om at opføre endnu et alderdomshjem. Sognerådets medlemmer havde været på besøg i andre kommuner for at se, hvordan de tacklede opgaven. Mange kommuner med færre indbyggere end Gladsaxe, havde allerede opført alderdomshjem.

På Søborg Sygeplejeforenings generalforsamlinger havde spørgsmålet været rejst under henvisning til, hvor vanskeligt det var at finde passende pleje og opholdssted for adskillige af de gamle.

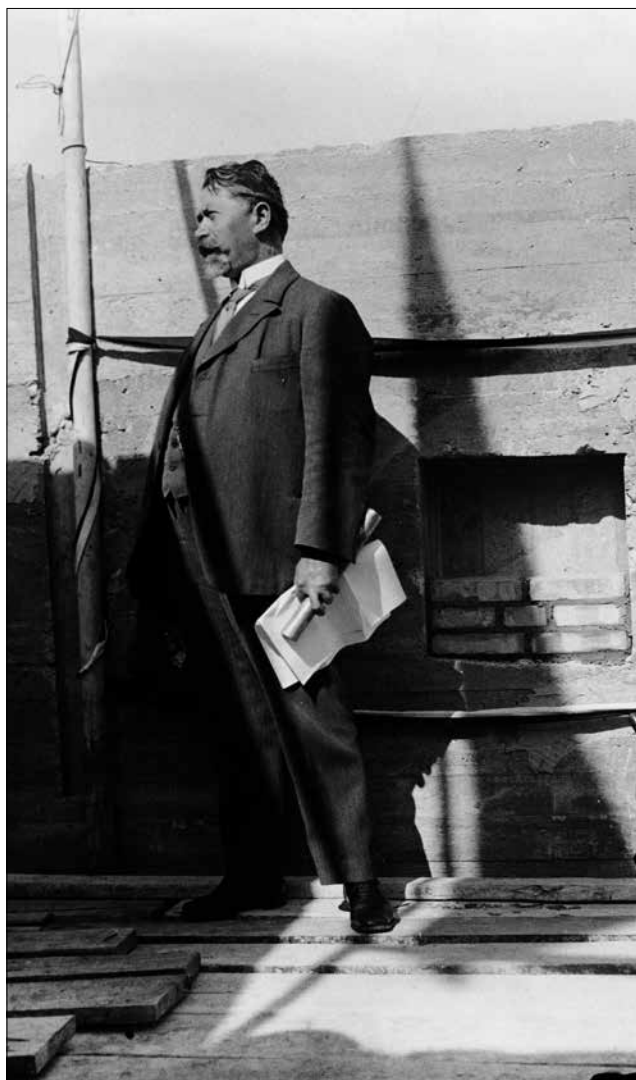
De blev indlagt på sygehus, selvom de ikke var syge. Men da almindelige hospitaler ikke tog imod personer, der ikke var syge, var der kun én mulighed tilbage, og det var Sct. Josefs Hospital. Men var det værdigt?

Journalisten på Folkebladet mente: "De fleste Mennesker er vist nogenlunde enige om, at de Mennesker, som Livet igennem har stridt sig gennem Tilværelsen, uden at det har været muligt for dem at lægge til Side til deres Alderdom, og som til enhver Tid har bestræbt sig for at svare hvert sit, men som på deres gamle Dage staar ene og hjælpeløse, dem skal man ikke gøre den sidste Del af deres Liv mere sur, end den for øvrigt kan være. Navnlig de ensomme vil i et Alderdomshjem føle sig tilfredse. Der vil de finde Selskab. Der vil der være Hjælp og Trøst at finde hos Plejemor. Den slags Mennesker er det derfor især Alderdommen skal gøres lidt lys for, og det er dem, der i første Række trænger til at blive hjulpet med et Hjem."

Grundstenen lægges til Gamles Hjem

Besøgene i nabokommunerne kombineret med den hjemlige diskussion i lokalavisen bar frugt. I Folkebladet den 3. juli kunne de glade borgere læse, at der havde været grundstensnedlæggelse den 27. juni 1931 til et nyt alderdomshjem på Søborg Hovedgade. Ved denne lejlighed blev der indmuret et dokument, så eftertiden kan få indblik i opførelsen. I dokumentet stod blandt andet, at: "Bygningen opføres af Gladsaxe Kommune og er dens Bestemmelse at være et Hjem for gamle, værdige trængende Borgere fra Gladsaxe Kommune. Dette Hjem har Gladsaxe Sogneraad enstemmigt besluttet at opføre."

Grundstensdokumentet indeholdt også navnene på alle sognerådsmedlemmer, ledende ingeniører, hovedentreprenør etc. foruden et sæt gangbare mønter fra 1931. I slutningen af artiklen stod der, at "Bygningens Opførelse paabegyndes samtidig med dette Dokuments nedlæggelse, og vil alle, der har været medvirkende til denne Byg-

Sognerådsformand Frederik Willumsen ved grundstensnedlæggelsen til Gamles Hjem i 1932.

(Foto: Gladsaxebilleder).

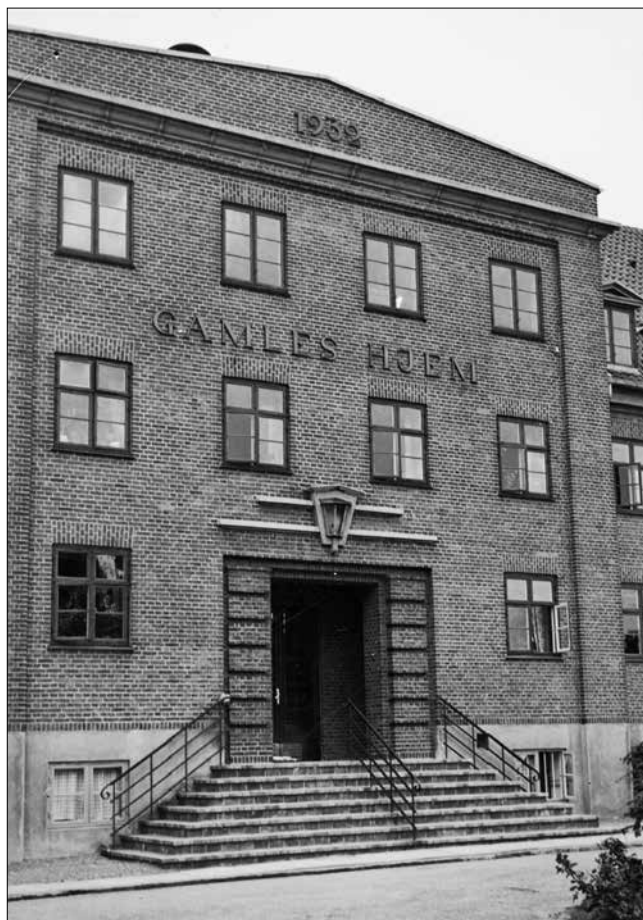
nings opførelse, forenes i Ønsket om, at den gennem tiderne vil kunne opfylde sin Mission som et Hjem hvor de Gamle og Svage, der trænger til et saadant, samt vil stå som en værdig Repræsentant for Dansk Byggeskik og Haandværk i Aaret 1931."

Hele højtideligheden blev filmet af direktør V. Pe-

tersen og denne film er senere lagt ud på en DVD, så alle kan få indblik i begivenheden.

Topmoderne anno 1931

I det efterfølgende nummer af Folkebladet fulgte en nærmere beskrivelse af alderdomshjemmet. "Paa den Plads, der er valgt, vil det nye Alderdomshjem komme til at ligge særdeles smukt. Det kommer til at vende sine Langsider i nøjagtig Øst og Vest. Men da Hovedgaden paa det Sted ikke helt har retningen Nord-Syd, kommer huset til at ligge lidt skævt på Grunden. Dette lidt uheldige

Kildegården eller Gamles Hjem, som det hed dengang, blev opført i 1932 og udvidet flere gange siden. (Fotograf ukendt, 1940).

Placeringsforhold har man imidlertid maattet se bort fra. Det afgørende har været, at der kunde komme lige megen Sol paa begge sider, saa at ingen af de Gamle kommer til at bo paa Skygesiden. Skævheden mener man delvis at kunne faa bortelimeret, i hvert Fald synsmæssigt, ved hjælp af beplantning."

Indretningen blev også beskrevet. Det skulle blive en bygning i to etager, nemlig: Stue samt 1. sal. Her skulle være 7 dobbeltværelser og 25 enkeltværelser. Ud over værelser til beboerne blev der indrettet værelser til økonomaen, sygeværelser, pigeværelser, linned- og badeværelser samt W.C. Kælderen skulle udover varmeanlæg, køkken, vaskeri, strygeri rumme et rygeværelse, værkstedsrum, desinfektionsrum, forsamlingsal samt tre disponible værelser. Til gengæld fik hjemmet ingen fælles spisestue, da beboerne skulle spise i deres lejligheder og maden bringes dem fra anretterværelserne.

Det påtænkte plejehjem var beregnet til 36 beboere, men kunne udvides med en snes stykker i tagetagen. Entreprisen for bygningens opførelse var kr. 115.537.

Der kan gå politik i alt

Ikke alle var lige glade for alderdomshjemmet. Eller rettere, ikke alle var glade for grundstensdokumentet. Under overskriften "Apropos Alderdomshjemmet", skrev E.V.A. Nissen, at udover at han var bange for at økonomien ikke hang sammen, var han forarget over teksten i grundstensdokumentet. Teksten var nemlig skrevet sådan, at sognerådets medlemmer stod opdelt i en borgelig gruppe og en socialdemokratisk gruppe. Men "i gamle Dage, meget gamle Dage, delte man Landets Børn i Stænder under Landets Drot: Adel, Gejstlighed og Bonde. Noget saadant troede jeg, man for længst var ophørt med. Tænke sig, at man endnu Anno 1931 i en lille, socialdemokratisk ledet Kommune under Statsminister – selve den socialdemokratiske Alfader – Thorvald Sta-

unings Regering kan anvende saadan en Tekst i et Grundstendokument. - Borgelige og så nogle andre. Er Fr. Willumsen og Snedker Jørgensen (fra den socialdemokratiske gruppe) da ikke lige saa gode Borgere i dette Land som de Sogneråds-medlemmer der hedder Petersen og Larsen og Kristensen (fra den borgelige gruppe) – Umuligt!! Skal vi ikke se at faa det Dokument ændret? Vi kan ikke være det bekendt. Lad de konservative Aviser endnu i dag benævne deres Læsere eller deres Partiers Tilhængere "Borgelige"- som om de var i besiddelse af særlige Egenskaber, der kvalificerede dem til denne "fine" benævnelse i Modsætning til alle vi andre. Men i et offentligt Dokument hører en saadan Adskillelse ikke hjemme. Vi er alle Borgere i Landet og gør vel hver vor Pligt efter bedste Evne og Kræfter."

Ødsler de pengene væk på det rådhus?

På Søborg Grundejerforenings generalforsamling spurgte dyrlæge Eskelund til omkostninger-

ne ved at drive et alderdomshjem. Han mente, at der var ødslet med skatteydernes penge og ønskede et skriftligt svar i Folkebladet. Så den 14. oktober 1932 svarede forsørgelsesforstander Chr. Pedersen ham og bladets læsere.

Efter en kort indledning fortalte Chr. Pedersen, "at endnu kunde man ikke med Bestemthed sige, hvad Hjemmets Drift vil komme paa, der-til har det været i Gang for kort, men man maa antage, at Udgiften vil beløbe sig til 3,50 Kr. om dagen for hver Aldersrentenyder, der har taget Bopæl på Hjemmet. Det vil saaledes blive 1280 Kr. om Aaret. Heraf bliver de tre Fjerdedele refunderet fra Forsørgelseskommunen med 960 Kr. Rest 320 Kr., hvoraf syv Tolvtede dele refunderes af Statskassen med 186,66 Kr., saaledes at der bliver 133,34 Kr. af afholde af denne kommune. Men hertil kommer, at nævnte Aldersrentenyder i Forvejen oppebar 58,50 Kr. mdl. eller 702 Kr. om Aaret, som blev refunderet med tre Fjerdedele fra Forsørgelseskommunen med 526,50 Kr.

I 1873 slog Gladsaxe-Herlev, Søllerød og Gentofte sognekommuner sig sammen og købte i fællesskab Stolpegården i Vangede. Stolpegården blev indrettet til fattiggård eller fattiganstalt, som det hed i den første tids sprog. (Foto: Johannes Hauerslev, Lokalhistorisk Arkiv i Gentofte).

og syv Tolvtedele af resten (175,50 Kr.) = 102,35 Kr., saaledes at Kommunens Udgift i Forvejen var 73,15 Kr. om Aaret og var vedvarende. Der er altsaa for Forskellen mellem 133,34 Kr. og den tidligere Udgift. 73,15 Kr. = 60,19 Kr. om Aaret, eller 17 Øre om Dagen skabt af disse hæderlige, gamle Mennesker et hyggeligt Hjem, hvor de kan faa al den Pleje der er muligt at yde disse værdige Gamle, og de kan leve deres sidste Dage i hyggelige, venlige omgivelser". Det var noget af et regnestykke!

Men dyrlæge Eskelund var ikke sådan at stille tilfreds. I Folkebladet den 18. november 1932 gik han til modangreb. "Ved videre snirklede Beregninger faar Han (Chr. Pedersen) endvidere ud, at det kun bliver nogle ganske bitte smaa daglige Beløb, som der endda bliver flere om at betale, saa det for Gladsaxebeboere ikke bliver noget at tale om. Men er Omkostningerne for store, saa er de for store."

Men det var ikke så meget driftsomkostningerne, hr. Eskelund var utilfreds med. Det var ogsaa prisen på 6.000 kr. til anlæg af have og 32.000 kr. til byggegrunden, der var for høje efter hans mening. Så han fortsatte sit indlæg: "Kun hjemmets Ydre har jeg haft Lejlighed til at se; en anmodning om Tilladelse til at se dets Interiør og Indretning kunne ikke tillades. Ved et stjaalent blik ind i en Opholdsstue fik jeg dog det indtryk, at der ikke var mere, end der burde være. Men om hele komplekset mener jeg, at det er større og flottere end nødvendigt. Jeg tror, at de Gamle vilde befinde sig ligesaa vel i et Hjem af mere beskedne Former, saaledes som man maa antage, de fleste tidligere har Levet under. Den ret store Park kunde vist godt være indskrænket til et Areal til 16000 kr., eller dog til 2/3 af det anvendte."

Eskelund sluttede sit indlæg med: "Det hedder sig, at afdøde Formand Rasmussen var en sparsommelig Mand og kunde være det uden at sætte til paa sin Omhu for de Smaa i Samfundet.

For ham blev der ogsaa sat et Minde efter hans Død."

Ikke en krone for dyrt!

Eskelunds svada fik andre borgere på banen. Rudolph Hansen havde i hvert fald fået nok. I Folkebladet af 25. november 1932 indrykkede han et læserbrev med overskriften "Gamles Hjem. Til oppositionsmanden, den altid misfornøjede Hr. Dyrlæge Eskelund". Hansen gik lige til sagen: "Hvad er meningen med Deres Udtalelse og Misundelse overfor gamle Mennesker, som alle er saa glade for vort prægtige Alderdomshjem, den gode daglige kost og vor gode lille Plejemor, som med Kærlighed tager sig af de syge og sorgfulde, bærer dem ud i den af Hr. Eskelund os misundte smukke Have. De har muligvis ret i, at der kunne købes billigere Grunde omkring Lossepladserne, og at Alderdomshjemmet godt kunde have været bygget der. Der var der jo udsigt nok til Kludesamlere og de legende Rotter.

Fy, Eskelund! De er jo selv en gammel prægtig mand, og jeg kan ikke forstå, at der er nægtet Dem adgang til at bese Hjemmet. Jeg skal gøre mit til, at De faar en saadan Tilladelse. Vi mangler en 4de Mand til Lhombre. De skal blive godt modtaget, og jeg er sikker paa, at naar De har set den herlige Udsigt og lært os Gamle Mennesker at kende, at De vil blive saa veltilfreds, at De vil skrive en ny og rosende Artikel om Aldersdomshjemmet. Kundskab er Magt. Her er en dejlig Sal. Kom og hold et Foredrag for os, og De skal faa en god Kop Kaffe."

Om hr. Eskelund mødte op, vides ikke, men der kom ingen rosende artikel i avisen.

Betaling for en plejehjemsbolig

Den kringlede måde at beregne omkostningerne på en plejehjemsbolig holdt i rigtig mange år. Først i 1962 trådte en ny betænkning, der hed nummer 318 i kraft. I kapitel 8 kunne man læse følgende: "Betaling for ophold på alderdomshjem

og plejehjem. Reglerne om betaling for ophold på alderdomshjem eller plejehjem er givet i § 18 i loven om invalide- og folkepension. For pensionister, der har fået ophold på alderdomshjem eller plejehjem, træder opholdet i stedet for pensionen, idet der foruden ophold, beklædning m.v. ydes et beløb til lommepenge. Såfremt pensionisten har egne indtægter, skal han betale for opholdet efter nærmere i loven angivne regler." Den 7. januar 1965 kunne man læse i Folkebladet, at kommunen havde fornyet overenskomsten med Hareskovbo, som endnu lå et godt stykke ude i fremtiden i forhold til Gamles Hjem, men også her fik borgerne at vide, hvordan betalingen foregik.

Overenskomsten gik ud på, at patienter, der opholdt sig på Hareskovbos plejeafdeling, fik samme betalingsbetingelser som patienter, der var indlagt på kommunens sygehjem, Kildegården. Nanna Rasmussen fortsatte: "Det vil sige, at det er det, vi kalder en takstmæssig betaling, som kan anmeldes til refusion. Denne er i øjeblikket godt 34 kroner pr. dag. Den reelle betaling på Hareskovbo er ca. 40 kroner pr. dag, medens den på Kildegården er 51 kr. Vi har nok flere dybt alvorlige syge patienter på Kildegården end på Hareskovbo. Derfor forskellen." Fru Rasmussen fortalte også, at kommunen havde 3 faste pladser og at kommunens årlige udgift ved at benytte Hareskovbo var ca. 60.000 kroner.

Hjemmehjælp – meget billigere for samfundet

Spørgsmålet om, hvad det egentlig kostede at passe de gamle, kom faktisk kun op i den lokale debat med års mellemrum, selvom Folkebladet ganske regelmæssigt fortalte, hvad alt kostede. I Folkebladet 11. juni 1974 blev emnet dog taget op igen. Denne gang af en varm fortæller for øget hjemmehjælp, fremfor en plejehjemsbolig. Debattøren skrev, at det var billigere for samfundet at lade flest mulige pensionister blive i deres

eget hjem – og så yde ekstra service. Hvis udviklingen fik lov til at fortsætte som hidtil, ville personaleforbruget i forbindelse med pleje og omsorg for ældre stige fra 39.000 kroner i 1970 til 83.000 kroner i 1985, mens de nødvendige anlægsudgifter frem til 1985 skønnes til at ligge omkring de tre milliarder kroner.

Cand. polit. i Socialministeriet, Birgitte Ulldall-Hansen, kom med et regnestykke med tal fra 1971/72. "En pensionist i den ældre boligmasse koster i gennemsnit 48 kroner om dagen, på et plejehjem koster samme pensionist 177 kroner. Forskellen er med andre ord 129 kroner pr. dag, og der kan ydes megen hjælp i pensionistens hjem for det beløb". Hun inddelte pensionisterne i tre grupper. Hvis man tog udgangspunkt i den svageste med stort behov, blev merudgiften i serviceydelser 128 kroner om dagen, hvilket stadig var billigere, end hvis pensionisten blev placeret på plejehjem.

Men hvad forestillede hun sig af service til dem, som havde det største behov? "28 timers hjemmehjælp om ugen, linnedservice, ændringer af lejligheden inden for en ramme på 20.000 kroner, hjemmesygeplejerske fire timer om ugen, gratis telefon samt diverse behandlinger. Og det er altså stadig billigere for samfundet, end at sende den pågældende på plejehjem".

Gamles Hjem fylder rundt og får elevator!

Måske skal vi lige for en god ordens skyld fortælle, at det alderdomshjem, der blev bygget i 1932, i begyndelsen blev kaldt "Gamles Hjem". Senere blev det omdøbt til "Kildegården", som vi stadig kender stedet som. Men "Gamles Hjem i Søborg kan den 2. August fejre 10 Aars Jubilæum". Under denne overskrift blev der i Folkebladet den 30. juli 1942 bragt en længere artikel. "Gamles Hjem i Søborg er et virkeligt Hjem for de ca. 35 gamle Mænd og Kvinder, der her under kærlig Pleje tilbringer deres Alderdomsaar. Vi

*Aldersrenteboligerne på Holmevej 9-15 ved gravhøjen Garhøj, som anes til venstre i billedet.
(Foto: Strüwing, 1949).*

aflagde forleden et Besøg paa Hjemmet, hvor vi blev vist rundt af den daglige Leder, Forstanderinde Frk. I. Hansen, der kan fejre 10 Aars Jubilæum sammen med Hjemmet. Frk. Hansen blev allerede ansat før Hjemmet aabnede og var med til Indretningen af det hele. Netop i Aar er Hjemmet blevet udvidet, idet den øverste Etage, der hidtil har været anvendt som Loftsplads, er blevet indrettet med 20 dejlige, lyse Værelser, der er saa smukt møblerede, at de minder om Værelser paa et virkeligt moderne Hotel. Samtidig med denne udvidelse, fik Hjemmet installeret Elevator, det er lidt for strengt for de gamle Ben at gaa op paa 2. sal." Bladets læsere fik også at vide, at beboerne havde deres eget værelse, hvilket ikke var standarden på andre hjem.

Journalisten gik nu rundt på hjemmet og talte med beboerne. Han faldt i snak med den 84 årige Karen Olsen, der havde boet på hjemmet siden 1. oktober 1932. Hun fortalte, "at før hun kom herop, boede hun i Bagsværd Mose i 50 aar. Manden var arbejdsmand, men døde i 1898 og saa maatte Karen Olsen selv tage fat ved Tørve-

arbejde, Høstarbejde og hvad der ellers tilbød sig for at opretholde Hjemmet, hvor der var 8 Børn. Alle Børn sidder godt i det, bl.a. er der to ved Sporvejene og en ved Brandvæsenet og alle Børnene er flinke til at besøge deres gamle Mor." Artiklen sluttede med at fortælle om personalet. "Man taler saa meget om "den dyre offentlige Administration", men naar man hører, at alle disse Gamle passes af Frk. Hansen (der er uddannet Sygeplejerske), 3 Stuepiger og 1 Kokkepige, maa alle vist indrømme, at her findes der ikke overflødigt Medhjælp. Det er simpelthen imponerende saa smukt, rent og pillet alt er her paa Hjemmet. Det vidner om Kærlighed til Arbejdet fra Frk. Hansen og hendes Medhjælperes Side."

Nye ældreboliger – Garhøj planlægges

I samme nummer af Folkebladet stod der, at der skulle bygges aldersrenteboliger ved Garhøjen. "Da Kommunen for et par Aar siden købte Garhøjsarealet af Garhøjskomiteen, var det med det for Øje i nogenlunde nær Fremtid paa Arealet at

Et par ukendte beboere i aldersrenteboligerne på Holmevej. (Foto: Strüwing, 1949).

opføre Aldersrenteboliger.” Boligerne var tegnet af arkitekt Vilh. Lauritzen, og der var planlagt to huse, hver på 40 meters længde.

Hvert hus skulle rumme 8 lejligheder bestående af 1 værelse med køkken og WC og udstyret med kakkelovn. Husene skulle være i én etage og vende med gavlen ud mod Holmevej i anlæggets sydlige side.

Til hver lejlighed skulle der være en lille have, og arealets bageste del skulle indrettes med vaskeum, brændselsrum etc.

Licitationen på Garhøj blev vundet af murermeister Jens Jensen i Søborg med et bud på 64.812 kroner. Men før han kunne tage fat på opførelsen skulle ”Sogneraadet have en forhandling –

vist nok af mere formel Natur – med Nationalmuseet, da selve Garhøjen jo er fredet Areal.”

Garhøj – en skrabet model fra krigens tid

Den 16. september 1943 kunne man læse i Folkebladet, at aldersrenteboligerne ved Garhøj stod færdige, men var svære at leje ud. Kun to familier havde taget imod tilbuddet, på trods af at kommunen havde sendt brev ud til alle 800 aldersrentenydere.

Huslejen lå på 35 kr. månedlig. Det syntes den konservative gruppe i sognerådet, var alt for meget. I Lyngby-Taarbæk blev boliger af samme størrelse som Garhøj udlejet for 12-15 kroner.

"Lejlighederne er heller ikke godt udstyret. Som Eksempler kan nævnes Kakkellovne, Vinduerne med for tynde Glas og fælles W.C.", skrev Jørgen Jørgensen, der samtidig foreslog, at der opførtes yderligere 12 aldersrenteboliger.

I følge formanden for aldersrentenyderforeningen, Wald. Jensen, skyldtes den mangelfulde udlejning, at lejlighederne var alt for små til et ægtepar, elendige bekvemmeligheder samt at de var for dyre. Han forklarede "at han allerede før byggeriet paa Garhøjen blev paabegyndt, gjorde sogneraadsformanden opmærksom paa det uheldige i, at Aldersrenteboligerne blev lagt saa langt væk fra Alfarvej. Det vilde blive alt for langt at gaa for de Gamle, naar de skal paa Indkøb, og for langt til Trafikmidlerne." Med hensyn til lejlighedens størrelse kom der også en kommentar: "Naar man i det ene Værelse, som lejligheden paa Garhøj omfatter, har placeret Senge, Klædeskab og Servante samt et bord og et par almindelige stole er den Plads, der bliver tilbage, meget ringe."

Under et møde i sognerådet blev Gladsaxe Kommunes aldersrenteboliger sammenlignet med dem i Lyngby-Taarbæk Kommune. Her bestod disse lejligheder af mindst et værelse samt kammer eller to værelser og var udrustet med centralvarme. Kun enlige blev tilbudt en 1-værelses lejlighed. Der var ved at blive opført endnu 30 boliger, og når de stod klar, ville Lyngby-Taarbæk Kommune råde over 115 aldersrenteboliger mod 16 i Gladsaxe.

Kiplings Allé – og krigen var slut

Sognerådet havde taget ved lære af kritikken, hvad angik størrelsen på aldersrenteboligerne, for da der i 1948/49 skulle opføres nye aldersrenteboliger på Kiplings Allé, kunne man i Folkebladet den 4. november 1948 læse følgende: "Bebyggelsen omfatter 28 Aldersrenteboliger fordelt paa 2 Blokke, der opføres i 2 Etager. Lejlighedernes Størrelse bliver 2 værelser (Areal

47 m²) beregnet for Ægtepar og 1 værelse med Alkove (Areal 37½ m²), beregnet for Enlige. Til hver Lejlighed hører Køkken, Toilet og Forstue med Skab. I kælderen indrettes Maskinvaskeri, Badeanstalt samt en hel Afdeling med Selskabsrum, indeholdende Spisestue, Opholdsstue og Rygeværelse foruden de nødvendige Udenomsbekvemmeligheder som Toiletter, Forstue med Garderobe og et rummeligt Køkken." Men med til den historie hørte dog også, at krigen var slut, og der atter var gang i byggeriet.

Kiplings Allé fik samtidig en børnehave, for som journalisten skriver, så "vil det kvikke de Gamle op at se alle de søde smaa tumle sig på deres Legesteder". En ide som skulle gentages langt senere i forbindelse med byggeriet af Gyngemosegård. Byggeriet på Kiplings Allé blev opført på den grund, hvor Bertold Petersen havde haft sit gartneri og var tegnet af arkitekt Ole Hagen.

Kritik af Gamles Hjem

I Folkebladet den 27. september 1956 kunne der læses en alvorlig kritik af ledelsen på Gamles Hjem. Den blev rejst af Aldersrenteforeningen, der tog emnet op på generalforsamlingen, og henstillede til bestyrelsen at bringe den videre.

Aldersrenteboligerne Kiplingsgård, da de blev præmieret i 1951. (Foto: Teknisk Film Compagni).

Det skete i et åbent brev til det sociale udvalg og kritikken gjaldt både personalet samt hjemmets udseende. Læserne fik at vide, at: "Medvirkende til at skabe hygge ville være, saafremt man malede værelser, opholdsrum og korridorer med tidssvarende lette og lyse farver, men først og fremmest maa det være et ufravigelig krav, at hjemmets beboere kan føle sig trygge og komme til ledelsen med deres smaa og store problemer og være sikre paa, at disse søges løst paa en menneskelig og foranstaaende maade. Vi finder ikke, at dette er tilfældet for tiden men haaber at det sociale udvalg vil behandle sagen og finde veje og midler til at rette dette forhold."

Det fik journalist J.W.H. (Julius Wædekop Hedegaard) lov at svare på i samme nummer af bladet. Og han var ikke helt enig i kritikken. På hjemmet var der på det tidspunkt 56 meget gamle mennesker at passe (gennemsnitsalderen var ca. 85 aar). "Man taler altid om "de elskelige gamle", og det er langt de fleste ogsaa, men selvfølgelig findes der nogle, der kan være vanskelige at stille tilfreds, og som har vanskelig ved at indordne sig. For en vis orden maa der dog være ogsaa paa et hjem for de ældre. At langt de fleste af hjemmets pensionærer er saa tilfredse saavel med deres smaa boliger som med den behandling, der bliver dem tildelt fik vi tydelig bevis for, da vi forleden – som ofte tidligere – gik op og hilste paa nogle af beboerne."

Journalisten kunne konstatere, "at netop i de sidste aar, hvor frk. Hertz har staaet for ledelsen, er mørke tapeter paa mange af værelserne blevet erstattet med lyse, venlige farver på væggene. Og vi bemærkede ved vort besøg, at stueetagens lange korridor var malet lysegrøn forneden og hvid foroven, medens trappeopgangen havde faaet en festlig gul farve." Summa summarum Aldersrenteforeningen burde nok have sat sig mere ind i sagerne. "I dette tilfælde burde man have forelagt sine besværinger for enten kontorchef Thomsen eller hr. Degenkolv, der saavidt

bekendt altid har været villige til at høre paa henvendelser fra foreningen."

Den 1. august 1957 bragtes et foto, der viste stor byggeaktivitet på Gamles Hjem. Der skulle opføres en sygeafdeling til 900.000 kroner og billedeteksten lød: "Sygehjemmet har staaet på kommunens ønskeliste i adskillige aar. Nu er man i fuld gang med arbejdet, og til foråret kan man rykke ind. Der bliver 22 enkeltværelser og desuden en 4-sengs stue, der specielt er beregnet til rekonvalescenter efter sygehusophold".

Syv år for sygeafdelingen

"Sygeafdelingen ved "Gamles Hjem" er blevet taget i brug", stod der i Folkebladet den 26. juni 1958. Dette længe ønskede byggeri havde ligget i støbeskeen siden 1951, "da Kasse- og Regnskabsudvalget efter indstilling fra Teknisk Udvalg indstillede - og fik vedtaget - at der blev udarbejdet et projekt til en saadan afdeling. Arkitekt T. Baggesen, ansat i kommunens bygningsinspektorat, fik overdraget opgaven, og projektet blev indsendt til ministeriet, men trods adskillige "rykkere" var det først i 1956, at man fik byggetilladelsen."

Den nye og længe ventede afdeling rummede mange fortræffeligheder, og artiklen sluttede med en beskrivelse af personalet. "Under forstanderinde frk. Ulla Hertz' ledelse er der til pasning af afdelingens beboere, der jo alle er saa svagelige, at de kræver ekstra omsorg, ansat to uddannede sygeplejersker (man søger endnu en), otte plejersker, tre husassistenter og to nattevagter."

Sygeafdelingen for alle

Torsdag den 28. august 1958 blev sygehjemmet indviet med pomp og pragt. Blandt de fremmødte var socialminister Julius Bomholdt, stiftsamtmænd, borgmester Erhard Jacobsen samt flere andre prominente personer. Ligeledes formanden for socialudvalget Nanna Rasmussen, der holdt en tale, hvor hun bl.a. kommenterede økonomien. "Naar det staar fuldt monteret, vil anskaffelses-

Gladsaxe Brandvæsen holder evakueringsøvelse på Kildegården. (Foto: Gladsaxe Bladet).

summen beløbe sig til godt 1 million kroner eller ca. 45.200 kroner pr. seng”.

Efter diverse taler begav selskabet sig på en rundtur i den smukke bygning og talte med nogle af de raskere patienter. Artiklen, der blev skrevet af J.W.H. sluttede med at fortælle, at ”beboerne kan faa lov til at udvikle deres særlige interesser og følge deres anskuelser. Ønsker nogle Staunings billede paa deres værelse, saa lad dem faa det, og ønsker andre et billede af Christmas Møller, bør de ogsaa have lov til det. De skal ogsaa mærke, at de ogsaa her lever som frie mennesker”.

Kunst på Kildegården

Først i oktober 1959 var der et længere indlæg i Folkebladet fra fru Anna Hansens hånd og pen. Fruen var enke efter billedhuggeren Thomas Hansen (1879-1948), og var utilfreds med, at et

af hendes mands kunstværker havde fået en for dårlig placering. Hun ønskede sin mands arbejde anbragt på Søborg Torv i stedet for i haven til Gamles hjem.

”Da jeg i fjor i maj maaned havde læst i ”Folkebladet”, angaaende udsmykning af Søborg Torv, skrev jeg et brev til borgmester Erhard Jacobsen vedrørende det kunstværk, sogneraadet i sin tid ”1949” havde købt af mig, nemlig ”Landarbejderen” i kalksten, som min mand havde hugget, og som havde været udstillet paa Charlottenborg, men aldrig fået svar”. Sådan indledte Anna Hansen sit lange indlæg og fortsatte: ”Sogneraadet skrev dengang, at de havde opstillet kunstværket i haven i de ”gamles hjem” foreløbig, indtil de fandt et bedre sted. Søborg Torv synes jeg er et bedre sted. Det er jo altid en kunstners ønske, at hans arbejder kommer til at staa et sted, hvor

Helge Holmskovs bronzeskulptur hedder Barnevognsgruppe og er lavet i 1965. Det er en skulptur, der er meget højt værdsat af borgerne, og ofte vil man se mor og børn iført fine, strikkede vinterhuer om vinteren og regnslag i våde somre. (Foto: FB, 2009)

mange mennesker kan se det." Så fulgte en længere beskrivelse af alle de steder, hvor mandens kunstværker var udstillet.

Erhard Jacobsen svarede, at han lovede at se på sagen, men "om udsmykningen af Søborg Torv gælder, at planerne foreløbig er stillet i bero", lød et uddrag af borgmesterens lange svar.

I 1965 blev Helge Holmskovs "Barnevognsgruppe" opstillet foran bygningen ud mod Søborg

Hovedgade, hvor hun stadig står, og hvor treklo-
veret jævnligt ekviperes efter årstiden med hjem-
mestrikkede halstørklæder og huer med videre.
Kildegården blev senere forsynet med mere
kunst. I anledning af at omsorgscenter Kildegår-
den havde 60 års fødselsdag i august 1992, blev
der taget initiativ til at oprette en kunsthøj. Start-
kapitalen var 10.000 kroner, som blev skænket af
Gladsaxe Miljøforening. Tanken var at få opstillet
en springvandsskulptur. Den skulle fremstilles af
kunstneren Tue Poulsen og opstilles på arealet ud
mod Søborg Hovedgade. Den anslåede pris var
på 90.000 kroner, stod der blandt meget andet i en
artikel den 28. juli 1992. Springvandsskulpturen
blev opsat og indviet i oktober 1995 og fik navnet
Gubberne. Prisen blev ca. 100.000 kroner.

Nye veje – Hareskovbo indvies

Søborg og Buddinge var nu rimeligt dækket med
hensyn til boliger til ældre borgere, men i Bag-
sværd var der stadig kun de gamle aldersrente-
boliger fra 1922. Det blev der nu rådet bod på via
et privat initiativ. I Folkebladet af 25. februar 1960
kunne man således læse, at Hareskovbo var ble-
vet indviet. Hareskovbo blev opført på en del af
det areal, hvor den nedbrændte Hareskov Kuran-
stalt tidligere havde ligget.

"Bygherren er "Foreningen til fremskaffelse af
boliger for ældre" og paa dennes vegne bød pro-
fessor Bonnevie velkommen til de indbudte og
fortalte om denne nye bebyggelse. Selve boligaf-
delingen findes i to tre-etagers blokke og indehol-
der 73 selvstændige lejligheder på 1 værelse, 1½
og 2 værelser. Plejeafdelingen, en nyskabelse, der
er imødeset med stor interesse, er indrettet i en
to-etagers bygning. Der er 21 værelser, særlig be-
regnet for mennesker, der til stadighed har brug
for hjælp."

Journalisten kunne fortælle, at "prisen for et væ-
relse paa plejeafdelingen med fuld forplejning
og pasning er 700 kr. Alt er i øjeblikket optaget."
Han sluttede af med at fortælle, at indskuddet for

Hareskovbo med lejligheder og plejeafdeling for ældre. Bygningerne blev opført i 1959 og blev præmieret året efter. (Foto: Eugen Amding).

en 2-værelses lejlighed var 10.000 kr., der skulle forrentes med 5%. og at med a conto varme var huslejen dermed 5.200 kr. pr. år. Beboerne kunne dertil vælge at spise i den fælles spisesal. Det kostede 165 kr. pr. måned, men beboerne kunne også nøjes med at købe et enkelt måltid til 4½ krone.

Modernisering af Gamles Hjem vedtages

På kommunalbestyrelsesmødet i april 1960 var der hele to punkter på dagsordenen, der vedrørte kommunens ældre borgere. Kommunalbestyrelsesmøderne blev refereret i Folkebladet, som 7. april fortalte om et forslag, der gik ud på, at kommunen lejede nogle folkepensionistboliger i KAB's bebyggelse på Juni Allé. Efter en lang diskussion mellem blokkene blev forslaget vedtaget. Det næste punkt var en modernisering af Gam-

les Hjem, som var hårdt tiltrængt og ville koste 2 millioner kroner. Socialudvalgsformand Nanna Rasmussen motiverede udvalgets forslag om at godkende det store projekt. "Vi faar 66 senge paa 62 stuer og opnaar bl.a., at de uheldige ramper, der nu forbinder Gamles Hjem med sygeafdelingen bortfalder. Hele arbejdet kan foretages, uden at vi behøver at anbringe nogle af de gamle uden for hjemmet og vi behøver heller ikke i en periode at skaffe mad udefra. Vi faar flere dagligstuer og hyggelokke samt 36 toiletter og personalerummene bliver større og flere. Vi faar ikke alene et tidssvarende hjem i dag, men ogsaa et hjem, der kan udfylde sin mission mange aar frem." Forslaget blev enstemmigt vedtaget.

Fra alderdoms- til sygehjem

I Folkebladets udgave den 22. februar 1962 gjorde Nanna Rasmussen status på de ældres situation.

Plejehjemmet Ringbo fra 1964 set fra luften. Nederst til venstre i billedet ses Hareskovvej - nu Hillerødmotorvejen, nederst til højre Vadstrupvej og øverst til højre Granvej. (Foto: Folkebladet).

Især de sidste års udvidede hjemmehjælp var godt, da det betød, at de ældre kunne blive boende længere tid i eget hjem. De gamle blev nu i deres hjem, til de absolut ikke kunne klare sig mere. "Vore alderdomshjem gaar derved mere over til at blive sygehjem – noget vi maa regne med i tiden fremover".

Også, hvad de gamle fordrev tiden med på Gammel Hjem, blev berørt. "Der væves, kniples, arbejdes i læder, flettes yndige kurve og der laves nydelige smykker", fortalte Nanna Rasmussen som fortsatte: "og under arbejdet er der musikalsk un-

derholdning, idet hjemmet har faaet en virkelig dygtig organist, som ogsaa haandterer flyglet til stor glæde for de ældre. Jeg ser meget gerne, at vi gaar positivt ind i de højskoleophold, der er sat i gang af folkepensionistforeningen og jeg kunne i øvrigt ogsaa tænke mig kurser under oplysningsforbundene."

Ringbo en realitet

Den 27. september 1962 kunne man læse, at plejehjemmet Ringbo søgte sygehjælpere. Hjemmet åbnede i foråret 1963, og der ville blive brug for

en stab af dygtige sygehjælpere. Stillingsopslaget lød ikke just som et tilsvarende opslag i dag. Her citeres: "Der vil fra begyndelsen af november måned 1962 på Blegdamshospitalet blive arrangeret et uddannelseskursus, som vil kunne optage et antal deltagere med bopæl i plejehjemmets omegn. På kurset optages kvinder, der er fyldt 18 år og som har haft nogen beskæftigelse ved husligt arbejde. Uddannelsen kræver i øvrigt ikke særlige forkundskaber. Den varer i alt 8 måneder og omfatter ca. 90 timers teoretisk undervisning på dagkursus samt praktisk oplæring på Blegdamshospitalets sygeafdelinger. Efter endt uddannelse vil ansættelse ved plejehjemmet Ringbo kunne forventes." Hvis den unge kvinde var fyldt 21 år efter uddannelsen, var startlønnen 1097 kroner om måneden, og der blev ydet fri tjenestedragt. Ringbo var og er et plejehjem, der ejes af Københavns Kommune og ligger på Granvej. Det blev indviet den 2. maj 1963, og havde plads til 280 patienter.

Rejsegilde på tilbygning til Gamles Hjem

Den før omtalte modernisering af Gamles hjem havde rejsegilde den 7. februar 1963 og ville, når byggeriet var færdigt, råde over 97 sengepladser. Den 6. februar 1964 var der en artikel med socialudvalgsformand Nanna Rasmussen, der glædede sig over, at moderniseringen snart var færdig. Det, Nanna Rasmussen glædede sig mest over, var at køkkenet var flyttet op i tagetagen og allerede taget i brug. "Der, hvor der før var åbne altaner er der nu store dagligstuer. Skønt møbleringen ikke er helt færdig, opholder beboerne sig allerede i disse stuer, hvor de fra de store vinduespartier har et godt udsyn ud over hovedgaden," udtalte Nanna Rasmussen. Hun sluttede artiklen med, at det eneste, der nu manglede, var en egentlig festsal, hvor alle beboere kunne samles på en gang. Ønsket om en festsal skulle snart gå i opfyldelse. I Folkebladet den 5. marts 1964 kunne man læse, at kommunalbestyrelsen havde vedtaget, at der

opførtes en festsal og at prisen ville andrage ca. 250.000 kroner. Salen kunne deles op og bruges til klubarbejde.

Gamles Hjem bliver Kildegården

"Det sociale udvalg indstillede på kommunalbestyrelsesmødet i mandags, at man giver Gamles Hjem på Søborg Hovedgade navneforandring til Kildegården" oplyste Folkebladet den 4. juni 1964. Artiklen fortsatte: "Socialudvalgets formand, fru Nanna Rasmussen, oplyste, at Gamles Hjem er ved at blive et plejehjem, fordi man søger at bevare de gamle i deres egne hjem så længe som muligt. I Bagsværd er man ved at projektere et plejehjem, der får navnet Bakkegården, og derfor vil man gerne have, at Gamles Hjem får et tilsvarende navn." Under overskriften "Kildegården bliver indviet i februar" var der en samtale med Nanna Rasmussen i Folkebladet den 21. januar 1965. Hun fortalte, at det endelige byggeri ville blive tilfredsstillende. "Vi behøver ikke i den forbindelse at rose os selv, for byggeriet har for længst vakt interesse i både ind- og udland. I de seneste måneder har vi haft besøg af kommunale delegationer fra såvel andre kommuner i Danmark som fra udlandet. De har ønsket at se, hvad vi lavede med Kildegården og jeg tror at kunne sige, at der er hentet impulser hos os." Nanna Rasmussen afsluttede med at fortælle, at især køkkenregionernes indretning havde glædet hende. "Kildegården" i ny, moderne skikkelse. Det har kostet 5,5 mill. kr. at skabe det nye alderdomshjem i Gladsaxe, men pengene er givet godt ud". Under denne overskrift bragte Folkebladet den 25. marts 1965 et tre sider langt indlæg. Artiklen sluttede med at fortælle, at når indvielsen af den store bygning, som havde kostet 5,5 mill. kr., var overstået tirsdag den 30. marts, skulle grundstensnæggelsen finde sted. Det lød unægtelig bagvendt, men havde naturligvis sin forklaring. Grundstenen kom nemlig til at sidde i muren i forhallen og kom i til sidst.

Den 3. april 1965 kunne man læse, at Kildegården var indviet. "Man skal rette sig efter sine egne forskrifter. I Gladsaxe Kommunes ombyggede syge- og plejehjem "Kildegården" sidder der en tavle, som siger, at besøg hos beboerne i tiden kl. 12-14 videst muligt bør undgås. Derfor var indvielsen af om- og tilbygningen i tirsdags regelret fastsat til kl. 14.30. Der blev ved indvielsen, som samlede glødende lovord om Gladsaxe Kommune, fordi der med "Kildegården" i den om- og tilbyggede skikkelse er skabt en institution, som viser, at Gladsaxe på endnu et område er foran."

Grundstensdokument nummer to

Det første grundstensdokument lå i et blyrør og blev ikke åbnet, men flyttet og anbragt over det nye. Samtidig blev der tilføjet en bronzeplade med følgende inskription: Grundstenen flyttet til denne plads anno 1965 ved indvielsen efter til- og ombygning foretaget i årene 1957-65.

I slutningen af december 1970 kunne man læse, at der var ansat en ny, ung forstanderinde, Anni Schou på 33 år, der siden blev gift Funk. Hun afløste Ulla Hertz, der måtte trække sig tilbage efter 17 år, grundet sygdom. Nu var Kildegården et moderne plejehjem med 98 beboere fordelt på fire afdelinger, og til hver afdeling hørte en dagligstue med farvefjernsyn. Der var nu ansat 105 menne-

*Plejehjemmet Bakkegården under opførelse i 1969.
(Foto: Folkebladet).*

sker på Kildegården, men godt halvdelen arbejdede på deltid.

En ny service for de ældre blev omtalt 6. september 1973. Her stod, at SKS havde oprettet ekspeditions-kontor på Kildegården og at sparekassen ville få to månedlige åbningsdage, så pensionisterne kunne få ordnet deres finansielle mellemværender uden at skulle på posthuset. SKS = Sparekassen København-Sjælland blev siden til Sparekassen SDS som siden fusionerede med bl.a. Privatbanken og blev til først Unibank, siden Nordea.

Brug for Bakkegården

I 1960'erne og 70'erne voksede Gladsaxe Kommune dramatisk. Det betød ikke bare en tilgang af skatteydere, men også af skattenydere i form af både unge og gamle borgere. Da Bakkegården blev projekteret, var stedet beregnet på at skulle være et plejehjem med 40 pladser og en afdeling med 20 boliger for folkepensionister.

I Folkebladet den 14. april 1966 under overskriften: "Plejehjemmet på Bakkegården udvides til 104 pladser" kunne man læse, at "til det afgående Gladsaxe Kommunalbestyrelses sidste møde den 31. marts, havde Socialudvalget fremsendt en indstilling om, at projektet for plejehjem på Bakkegården ændres således, at der bliver plads til 104 patienter".

Referatet fra mødet sluttede med at konkludere, at "det ændrede projekt vedtoges enstemmigt, hvilket betyder, at der er grønt lys for igangsætningen af byggeriet, så såre der er skaffet de fornødne midler. Projektet er optaget på kommunens anlægsbudget, hvilket er ensbetydende med, at der skal finansieres ved optagelse af lån."

Befolkningsekspllosion og nye plejecentre

Befolkningstallet i Gladsaxe Kommune var i 1960 64.693. I 1970 lød tallet på 74.808. Det var derfor ikke nok med Bakkegården. I Folkebladet af den 12. januar 1967 stod der, at man var ved at plan-

lægge plejecenter i Høje Gladsaxe og i Skovbrynsbyggeriet. Skovbrynsbyggeriet var det, der kom til at hedde Værebros Park. "Et plejecenter er en mellemting mellem en folkepensionistbolig og et plejehjem," udtalte socialudvalgsformand Nanna Rasmussen.

"I Høje Gladsaxes punkthus vil kommunen leje 4. og 5. etage til formålet, hvorved der bliver plads til boliger for 30 ældre, en funktionærbolig og en fælles opholdsstue." Videre oplyste fru Rasmussen, at de årlige omkostninger inkl. personaleudgifter ville andrage 487.000 kroner.

"Plejecentret i Skovbrynsbyggeriet vil få plads til 25 ældre – heraf 3 ægtepar. Dette center vil foruden de egentlige boliger komme til at indeholde fælles spise- og dagligstue, beskæftigelses- og fysioterapi lokaler, toiletter for kørestolspatienter, baderum med lift, depotrum, anretterkøkken, vagtstue og kontorlokaler. Årlige driftsudgifter er anslået til 671.000 kroner".

Rejsegilde på Bakkegården

Den 8. oktober 1968 kunne man læse, at der havde været rejsegilde på Bakkegården. Stedet skulle åbne i 1969 og have plads til 116 beboere. "Interessant er et intensivt samarbejde med amtets kommende plejehjem for kronisk syge, der skal opføres i umiddelbar tilslutning til Bakkegården – det er for tiden under projektering." Videre i artiklen kunne læses at "varmecentral og køkken i Bakkegården er dimensioneret således, at de kan forsyne amtets plejehjem med såvel varme som mad – til gengæld står amtets plejehjem for beskæftigelsesterapien også i Bakkegården; lokaler til dette placeres i amtets hjem."

Artiklen sluttede med, at Nanna Rasmussen fortalte, at det næste plejehjem skulle ligge i Mørkhøj. Men der var lang vej endnu, for først skulle Bakkegården jo lige laves færdig. Og det tog længere tid end planlagt. I Folkebladet den 2. oktober 1969 stod der, at de første patienter var flyttet ind, selv om hjemmet endnu ikke var færdigbygget. Kun en

enkelt af de fem afdelinger fungerede og de fleste af 116 store og rummelige værelser stod tomme og umonterede. Hvert værelse blev på 12 kvm. med eget bad og toilet.

Endelig er Bakkegården klar

Endelig den 19. februar 1970 kunne Folkebladet fortælle, at Bakkegården var blevet indviet. "Det har ellers taget sin tid at få opført plejehjemmet – oceaner af kontornusseri har forsinket det flere år, men nu er det der så". Artiklen sluttede med at fortælle, at hjemmet skønnedes at have kostet 15-16 millioner, men byggregnskabet forelå ikke endnu.

Som tidligere skrevet skulle Bakkegården arbejde

Bakkegården blev taget i brug i september 1969, men indvielsen fandt først sted 13. januar 1970. Fra venstre ses socialdirektør H. Amussen, borgmester i Gladsaxe Erhard Jacobsen, forstanderinde på Bakkegården Else Christensen og socialudvalgsformand Nanna Rasmussen. (Foto: Bagsværd Folkeblad).

sammen med det plejehjem for handicappede, som Københavns Amt var ved at opføre i umiddelbar nærhed. "Men det er allerede blevet betegnet som værende næsten kassabelt, inden det er klar til indflytning."

Folkebladet fortsatte i en artikel den 30. december 1970 med at opremse skavankerne og de var mange! Værelserne var for små, og havde ikke plads til både kørestol og senge og passage for hjælperne. Skabspladsen var et minimum, kun med plads til fire stykker gangtøj. Solbænken sad så lavt, at den var ubrugelig, og desuden var radiatoren monteret nedenunder. Sol- eller retteligt solbænken er det skrå stykke udenfor vinduet, der sikrer at vandet ikke løber ned i murværket, så journalisten har snarere ment vindueskarmen. Men tilfreds var han ikke, den gode journalist. Opremsningen fortsatte. På toilettet var hanen sådan placeret, at man fik en våd sok, når den blev åbnet. Dørene fra mellemgangen og selve toilettdøren gik mod hinanden, og med det særlige dørgreb, som var påmonteret, kunne dørene let komme til at låse hinanden, hvilket betød, at personalet ikke kunne komme til hjælp, men mindre et vindue blev brudt op, så hjælpen kunne komme ind den vej. "Der er nedsat et hurtigarbejdende udvalg der skal komme med et forslag, for at bøde på de værste fejl," udtalte amtets socialudvalg.

Bakkegården et lærestykke i fejl på fejl

"Amtet tog ikke ved lære af Gladsaxe, da Bakkegården blev projekteret." Under denne overskrift kom der i Folkebladet den 7. januar 1971 en længere artikel med alle de fejl og mangler, der var ved Københavns Amtskommunes plejehjem for kronisk syge. "Gladsaxe nåede at ændre projektet, så værelserne blev større, men amtet fulgte ikke efter – byggeriet kan næppe overføres til andet formål".

Artiklen gav et rigtig fint overblik over byggeprocessen, som var usædvanlig lang. "I 1959 beslut-

tede Gladsaxe Kommune at opføre et plejehjem kombineret med pensionistboliger. Kort efter kom amtskommunen ind i billedet med opførelsen af en afdeling for kronisk syge. Gladsaxe skulle bygge varmecentral og køkkenregion, mens amtskommunen skulle forestå bygningen af de nødvendige terapilokaler og personale til disse. I 1962 søgte amtsrådet om godkendelse af projektet, men der blev krævet, at flere af værelserne fik eget toilet.

Et nyt projekt blev godkendt i 1963, men igangsættelsestilladelsen blev først givet i 1966. Så kom der nye regler i 1967, og det medførte igen ændringer af projektet, dog kun sådan, at man ved at rykke facaden på en af fløjene skaffede plads til yderligere ti værelser med kørestolstoiletter." Der var tanker fremme om helt at kassere byggeriet som uanvendeligt til det egentlige formål, så man i stedet kunne opføre et helt nyt, hvor man så kunne lære af de fejl, der var begået. "Vi var selvsagt chokerede over at se plejehjemmet, da vi besøgte det for en måneds tid siden, og så langt som byggeriet er fremme, er det begrænset, hvad der kan gøres," udtalte Tove Smidth, der var indtrådt i amtsrådet den 1. april 1970. "Men hensyn til værelsernes størrelse er der ikke noget at stille

Underholdning til kaffen på plejehjemmet Bakkegården i august 1978. (Foto: Gladsaxe Bladet).

op og desværre må man give kritikerne medhold i, at et værelse, der ikke kan rumme en seng, en hvilestol og en kommode er under, hvad man med rimelighed kan byde et menneske at bo i," sluttede Tove Smidth artiklen af med.

Til gengæld skrev Bagsværd Folkeblad den 6. marts 1975, at forstanderen på Bakkegården, Else Christensen fortalte, at de gamle fik mange besøg. Der var i det mindste altid mindst én eller to fra familie- eller vennekredsen, der holdt kontakten ved lige og jævnlige kiggede forbi.

Mørkhøj forbigås

På trods af, at der tidligere havde været stemning for at kommunens næste plejehjem skulle bygges i Mørkhøj, var der nu stemning for at bygge endnu et i Bagsværd. Denne gang ved Amundsensvej. Tove Smidth motiverede i Folkebladet 18. april 1973, hvorfor hun foretrak, at man først tog fat på opførelsen af plejehjemmet og de beskyttede boliger ved Amundsensvej. Hun henviste i den forbindelse til, at man ikke var så begejstret for at opføre et plejehjem isoleret uden andre former for aktivitet. I Mørkhøj håbede man på, at man i tilslutning til plejehjemmet ville få etableret det i byplanen indeholdte forretningscenter.

En anden grund var, at af de 125 personer, der var registreret på venteliste til en plejehjemsplads, var kun 16 af dem fra Mørkhøj. Der blev på mødet vedtaget at udsætte afgørelsen af byggeriet. Men det blev dog vedtaget, at de kommunale arealer ved Carl Møllers Allé skulle reserveres til opførelse af beskyttede boliger

Mindre vellykkede initiativer

Med den mangel på boliger til de ældre, der var, var det klart, at der også var mere eller mindre kreative forsøg på at løse problemerne på alternativ = ikke kommunal måde. Ikke alle forsøgene var langtidsholdbare. Og ikke alle forsøgene viste sig at være lige lovlige.

På Gammelmosevej, på hjørnet af Solbærvænget,

Gladsaxe Kommune har i årtier arrangeret årlige pensionistudflugter. Her ses Birgit Fjelde og Else Konradsen som guider på udflugten til Marienlyst 25. juni 1970. (Fotograf ukendt).

lå der et privatdrevet plejehjem, der hed Solskin. Den 21. marts 1974 skinnede solen ikke over hjemmet. Der var problemer med overenskomsten. I Folkebladet kunne læses, at "personale på plejehjemmet Solskin nedlagde arbejdet, da det fik overenskomst forelagt". Videre kunne man læse, at plejehjemmet havde været et omstridt sted for kommunalforvaltningen. "Der er igen kommet vind i sejlene, da der fornylig foregik en arbejdsnedlæggelse og en del forlod hjemmet. Striden opstod pludselig, da overenskomsten for plejehjem kom ind ad døren, og personalet nu kunne se, hvad de skulle have i løn".

Lederen af plejehjemmet, fru Schack, havde forøges gennem flere år forsøgt at få en overenskomst, og hun blev derfor glad, da den nu endelig kom. Et par af de ansatte var blevet så vrede, at de indsendte en klage over hjemmet i ikke særligt underbyggede vendinger, bl.a. indgav de en

anmeldelse om åndelig tortur. "Der blev straks ført kontrol fra myndighederne og man fandt ikke hold i klagen". Helt præcist, hvad den strid egentlig gik ud på, fortaber sig i tågerne i dag, men da kommunen i 1976 opgjorde, hvad der var af plejehjemspladser i kommunen, hvad enten de var kommunale eller private, var Solskin ikke længere med på listen.

En anden sag var det, da det tidligere hotel Hvide Hus i Frederiksdal, som var bygget af Aage V. Jensen, i foråret 1975 blev solgt til OK Fonden. Fonden ville lave hotellet om til plejehjem. Og selvom det ikke var lovliggjort til dette formål, var Gladsaxe og Lyngby-Tårnbæk Kommuner allerede begyndt at sende patienter til stedet. Da Erhard Jacobsen var borgmester, havde han flere gange trodset langsommelige myndigheder, og indrettet børnehaver og vuggestuer i villaer rundt i kommunen på forventet efterbevilling. Men nu var det februar 1976, og tiden var en anden.

Gladsaxe Bladet kunne fortælle, at hjemmet havde store økonomiske problemer, da kommunerne ikke ville betale den pris, som OK Fonden ønsker. Kommunerne ville kun betale 11.000 kroner pr. måned, men for at det kunne løbe rundt, krævede OK Fonden 18.000 kroner. Og nu viste det sig, at hjemmet ikke kunne godkendes som plejehjem, så derfor skulle en halv snes pensionister fra Gladsaxe forlade hjemmet, som de ellers var glade og tilfredse med at bo på.

Skal Mørkhøj endelig tilgodeses?

Et nyt plejehjem i Mørkhøj var endelig i juli 1974 kommet så langt, at der kom et borgermøde om, hvor det skulle placeres. Valget stod mellem Pilegårdsvej eller Enghavegård Skoles arealer. Mørkhøj lokalråd syntes, det var en dårlig ide at placere hjemmet på Pilegårdsvej og ville hellere have det placeret på Enghavegårds Skoles arealer. "Mørkhøj ønsker et plejehjem kombineret med fritidsinstitutioner, lægecenter, terapilokaler og rådgivningskontor, og man kan så passende etab-

lere en gangtunnel under Mørkhøjvej, således at man kan komme til dette servicecenter uden fare for liv og lemmer". Således stod der i Folkebladet 11. juli 1974.

Men Mørkhøj skulle forbigås endnu engang. Der var fortsat flest ældre borgere i Bagsværd, så der kom næste plejehjem også til at ligge.

Møllegården på tegnebrættet

I februar måned 1975 oplyste Bagsværd Folkeblad, at der stod 184 personer på venteliste til at komme på plejehjem. I 1975 var der 3.000 borgere over 70 år og om 5 år ville dette tal være fordoblet. Derfor ville kommunen sætte gang i plejehjemsbyggeriet Møllegården i Bagsværd. Det havde hidtil været tanken, at det skulle placeres i Mørkhøj, men planerne herom var nu udskudt.

Den 12. november 1975 oplyste Folkebladet, at der var bevilliget 36 millioner kroner til Møllegården. Oprindeligt var prisen 23 millioner kroner, men Erling Schrøder forklarede, "at det var netop indkomne licitationstal, der lå til grund for udregningen, samt at man i starten ikke havde taget højde for, at grunden, hvorpå Møllegården skal ligge, er en tidligere grusgrav, hvis fundamentering vil koste en anseelig sum."

Den 1. december 1976 var et højtideligt øjeblik. Da lød startsignalet til opførelsen af Omsorgscenter Møllegården i Bagsværd. Et byggeri til 40 millioner kroner og 7.700 m². Det er en af de største byggesager Gladsaxe nogensinde har givet sig i kast med, kan man læse i Bagsværd Folkeblad den 4. december.

Kildegården udvides atter

Den 13. november 1975 oplyste Bagsværd Bladet, at der var bevilliget 11 millioner til udbygning af Kildegården. Den kommende tilbygning skulle indeholde skoletandklinik til Kildebjergskolen, geriatrisk tandklinik og en fælles varmecentral. Ydermere skulle byggeriet indeholde en tandreguleringsklinik, terapilokaler og mødesal m.v.

Møllegården på Bagsværd Møllevej lige ved Lyngby Radio. Her lå et stykke af gården Kongshvøllies jorder, der aldrig var taget ud af landbrugsdrift, (Foto: Lone Dam, 1981)

Kildebjergskolen var et navn, der blev brugt om den skole, der blev planlagt opført til erstatning af den Buddinge Skole, der delte bygninger med Gladsaxe Gymnasium. I praksis fulgte navnet dog med fra den gamle skole. Derfor er den nuværende Buddinge Skole den fjerde Buddinge Skole, Gladsaxe Kommune har.

Plejhjemspladser anno 1976

Den 14. november 1976 var der en lang artikel, hvor der blev orienteret om plejhjemssituationen i Gladsaxe. Den aktuelle situation var, at kommunen rådede over følgende kommunale plejhjemspladser:

Plejhjemmet Bakkegården 116 pladser
 Plejhjemmet Kildegården 93 pladser
 Plejecenter Høje Gladsaxe 22 pladser
 Plejecenter Værebros Park 27 pladser.

Desuden rådede kommunen over pladser i private selvejende institutioner:

Plejhjemmet Hareskovbo 20 pladser
 Plejhjemmet Nybrogård 16 pladser

Plejhjemmet Højtoft 2 pladser

Frk. I. Jensens plejhjem 11 pladser

København Amts plejhjem i Bagsværd 11 pladser.

Endelig var der af vidt forskellige årsager 36 personer placeret på plejhjem udenfor kommunens grænser.

Omkring den 1. august 1977 forventede kommunen desuden at kunne disponere over yderligere 73 pladser i Hareskovbos nye afdeling, og cirka 1. december 1977 skulle kommunens nye plejhjem Møllegården gerne stå færdigt og indeholde 56 plejhjemspladser foruden 50 beskyttede boliger.

Ventetidsplejhjem

”Høje Søborg bliver ventetidsplejhjem”, var overskriften på en artikel i Gladsaxe Bladet den 19. februar 1976. Titlen var opfundet af Københavns Amtsråd og gjaldt efterbehandlingsklinikken Høje Søborg, der havde været brugt som midlertidig bolig for de ældre, der ventede på en plads på et plejhjem.

Fra 1949 var der sygehjem siden plejehjem på Nybrogård. I dag er Nybrogård et døgndækket botilbud med plads til 30 beboere med psykosociale handicap. (Foto: Lone Dam, 1981).

Men ved at døbe stedet om til et ventetidsplejehjem, var det pludseligt blevet et plejehjem – omend midlertidigt – og det betød, at kommunen skulle betale for de ældres ophold på stedet. Samtidig fik den ændrede betegnelse den kedelige følge for de ældre beboere på Høje Søborg, at de ikke fik deres pension udbetalt mere, men i stedet fik de langt mindre lommepenge, som plejehjemsbeboere fik.

Det var den tidligere Astrid á Rogvis Fødeklínik, der var blevet omdannet til ventetidsplejehjem. Den 27. februar 1980 havde formanden for amtets sygehusudvalg, J. Skotte Hansen, ordet i en artikel, der handlede om, at kommunerne lod deres gamle medborgere ligge på hospitalet i stedet for at tage dem hjem på en plejhjemsplads. Han fremlagde også tallene for Gladsaxe, hvor antallet af ventende patienter til plejehjem i Gladsaxe Kommune varierede mellem 12 i september og 15 i december.

Når amtets udregningsmetode benyttedes, kom han frem til, at ca. 130 gladsaxeborgere kunne have været færdigbehandlet på sygehusene i det antal senge, som nu var optaget af ventende plejhjemspatienter.

Ventelister - et nærmest uløseligt problem

Den 13. februar 1980 stod der i Gladsaxe Bladet, at der var akut mangel på plejhjemspladser i kommunen. "På trods af, at vi råder over 304 pladser på kommunale plejhjem og 87 pladser på Hareskovbo, har vi 41 borgere på venteliste," udtalte socialudvalgsformand Erling Schrøder og fortsatte "Det er meget beklageligt, idet vi for ca. 3 år siden kunne opfylde alle ønsker fra læger og myndigheder om plejhjemsplads." I følge kommunens udbygningsplaner skulle det fjerde kommunale plejhjem, der skulle ligge i Mørkhøj i Pilparkens Haveby gerne igangsættes i 1983. Det

ville socialudvalget forsøge at få fremskyndet, men det skulle vise sig endnu engang, at Mørkhøj måtte vente.

Under overskriften "Nu 1 års ventetid på plejehjemsplads" kunne læserne den 4. maj 1983 læse, at der pr. 1. maj var 153 personer på venteliste, hvoraf en 1/3 befandt sig på amtets sygehuse og resten i eget hjem med akut behov for plejehjemsplads.

Den 13. juni 1983 fortalte Erling Schrøder, at kommunen havde 10.000 pensionister, og af dem var 200 på venteliste til en plejehjemsplads. Og selv om det blev bygget på livet løs, forventede han ikke, at man nogensinde kunne undgå ventelister. "I år 2000 vil der være 30 % flere pensionister, end vi har nu". Der var derfor behov for, at de ældre blev boende i eget hjem så længe som mulig og for at hjælpe på dette, foreslog Erling Schrøder følgende 7 punkter:

1. Udvidelse af antallet af hjemmehjælpstimer og hjemmesygeplejetimer i overensstemmelse med udviklingen af ældre.
2. Omlægning af hjemmehjælpen kombineret med en omlægning af kommunens madservice-ordning.
3. Etablering af et fast korps på 10-12 hjemmehjælpere, der kunne sættes ind akut efter behov.
4. En yderligere udvidelse af kommunens døgnhjemmepleje ved aftenhjemmehjælpere og hjemmesygeplejersker.
5. En udvidelse af nødhjælpekaldeordningerne i hjemmene.
6. Etablering af aflastningspladser på plejehjemmene.
7. En udvidelse af hus- og havehjælpsordningen for pensionister således, at de er i stand til at forblive i egen bolig, uanset det er med stor have.

Den 1. oktober 1985 var der en venteliste på 57 personer til en plejehjemsplads, men endelig medio oktober 1985 var der godt nyt. At det var mid-

lertidigt, kan vi se med bagklogskabens øjne, men 15. oktober 1985 var glæden stor, at Gladsaxe Bladet kunne fortælle, at endelig var der nedgang i ventelisten til plejepladser. Tallet var pr. 1. oktober dalet til 57 personer og det svarede til de pladser, der i 1986 blev til rådighed på Egegårdens 2. etape. "En ventetid på hen imod 24 måneder for at komme på plejehjem har helt klart været uacceptabel og særdeles belastende for pensionister og de berørte familiemedlemmer," udtalte Erling Schrøder og fortsatte: "Vi har i det Sociale Udvalg været pokkers kede af den situation, men nu lysner det heldigvis forude."

Den 17. juni 1986 stod kommunen ligefrem med et overskud af pladser på kommunens omsorgscentre. Byrådet besluttede derfor at udleje 40 pladser til kommuner, det havde pladsmangel. På samme møde blev der ligeledes besluttet, at fastholde plejecentret i Værebros, som det ellers havde været på tale at nedlægge, men et enigt Socialudvalg afviste planen. Nedlagt blev det dog et par år senere, og det var måske ikke den heldigste beslutning.

For træerne voksede desværre ikke ind i Himlen. "Konverteringen af plejehjemspladser må nu stoppes", lød opfordringen fra den konservative byrådsgruppe den 28. august 1990. "I dag kan vi fastslå, at ventelisten i 1990 er steget med 26 %, således at der p.t. er ca. 50 personer på venteliste til en plejehjemsplads. Det betyder en ventetid på 5 måneder," sagde Lars Bloch Jensen til Gladsaxe-bladet. Stigningen i ventetiden var stort set sket måned for måned, siden kommunen havde konverteret 28 plejehjemspladser på Møllegården og 24 pladser i Værebro Park.

"Primo december 1991 ligger der seks færdigbehandlede Gladsaxeborgere på sygehusene i amtet. Herudover ligger der en plejhjemsvisiteret borger i Storstrøms Amt og en på Rigshospitalet. Disse otte færdigbehandlede og visiterede borgere er mere end en halvering i forhold til begyndelsen af året." Således lød socialudvalgsformand

Nordiske gæster ser på pensionistarbejde i Værebros plejecenter i 1969. (Foto: Herbert E. Seegelke).

Erling Schrøders svar til den konservative gruppe i december 1991. Han sluttede med at fortælle, "at i dag råder Gladsaxe over 493 egentlige døgnplejehjemspladser. I dag bor der nogenlunde lige så mange udenbys borgere med betalingstilsagn fra deres kommune på plejehjem i Gladsaxe, som der bor tidligere Gladsaxeborgere med betalingstilsagn på plejehjem i andre kommuner."

Værebros Park Hotel

Kommunen nåede at nedlægge plejeboligerne i Værebros Park i slutfirserne, hvor der ligefrem var overskud af plejehjemspladser. Det viste sig at være en forhastet beslutning, og i august og september 1993, hvor der igen var venteliste til at komme på plejehjem, overtog kommunen lejemålet af Værebros Parkhotel foreløbig i en 5 års periode for at løse de mest akutte problemer. Hotellet indeholdt 14 lyse stuer med eget bad. Det krævede en ombygning, før det kunne tages i brug, men så ville der også blive 19 vente/aflastningspladser. Der var p.t. 50 personer på venteliste til en plejehjemsplads. Ventelisten skyldtes ikke mindst den kendsgerning, at amtet havde indført en betalingsordning og krævede

1250 kroner per døgn for en udskrevet patients fortsatte ophold på et af sygehusene. I september 1993 var der en ventetid på otte måneder på en plejehjemsplads. Befolkningsprognosen viste, at der i Gladsaxe i de næste 15 år ville blive en tilvækst på 50 80-årige om året.

Men det var åbenbart svært at få ventelisten til plejehjem reduceret. Den 9. maj 1995 fortalte socialudvalgsformand Erling Schrøder, at "der bliver gjort alt for at afhjælpe ventelisterne, men der er store problemer". Han fortsatte: "I dag er der 68 personer på venteliste og ventetiden er på mellem et halvt og et helt år og umiddelbart kan løsningen først findes, når udvidelsen af Bakkegården bliver færdig i september 1996."

Rejsegilde på Møllegården

Så skulle der være rejsegilde på Møllegården i Bagsværd. "En helt lille by, omfattende plejehjem, dagcenter samt beskyttede boliger vil give vor ældre medborgere helt ideelle forhold at leve under. Det er efter min mening en af de skønneste ting, der er sket i Gladsaxe den sidste menneskealder," udtalte borgmester Tove Smidth til Gladsaxe Bladet 1. december 1976.

Rejsegildet skulle være den førstkomende fredag og byggeriet var nu anslået til at ville koste 40 millioner kroner, og byggeriet medførte ganske hurtigt debat. Ikke på grund af prisen, men fordi varmecentralen havde fået et ikke helt heldigt udseende.

Den 13. december 1976 besværede en HF fra Sandkrogen sig i et længere læserbrev over "Krematorieskorstenen i Møllegården". Indlægget lød som følger: "En ting er, at kommunalbestyrelsen (ikke) kerer sig en døjt om protester fra beboerne i Sandkrogen og på Amundsensvej over den skorsten, som nu er rejst i Møllegården, skønt den ikke var med på den oprindelige projektering, som beboerne havde adgang til at se og kommentere. Selvfølgelig skal de fremtidige beboere ikke fryse – men den krematorieskorsten,

som nu står der, harmonerer ikke helt med kommunalbestyrelsens tanker om at vore ældre skal have et sted, hvor de kan føle tryghed på deres livsaften. For hvorfor skal de lige uden for deres vinduer mindes om at stedet er sidste station før døden? De kan ikke andet end blive mindet om det, når de ser denne næsten tro kopi af skorstenen på Bispebjerg Krematorium – for slet ikke at tale om tilsvarende skorstene, som nok mange af de fremtidige beboere under 2. verdenskrig så i KZ lejrene. Også nogle fra både Amundsensvej og Sandkrogen mindes KZ lejrenes skorstene. PS. Efter forlydende er på Møllegårdens areal kapellet nabo til skorstenen”.

Men i gang kom Møllegården

Der var rigtig gang i rejsegilder/indvielser af plejehjem i efteråret 1977. Udover Hareskovbo, som omtales i næste afsnit, blev Møllegården i Bagsværd indviet den 1. december og der var rejsegilde på Kildegårdens tilbygning, hvis samlede pris endte på ca. 15 millioner kroner.

Med de nye tiltag var der næsten plejehjemspladser nok til alle Gladsaxe ældre borgere. Kommunen havde i slutningen af 1977 kun fem ældre borgere liggende på amtets sygehuse, hvor i mod Gentofte havde 40 ældre liggende. 22. december 1977 kunne kommunen fastslå, at den nu rådede over 485 plejehjemspladser til sine ældre.

Ved indvielsen af Møllegården var der besøg fra ind- og udland, samt fra de landsdækkende aviser. Så det var en glad viceborgmester Erling Schrøder, der kunne tage imod de mange gæster. Der var henvendelser fra hele landet om at få en plads på Møllegården, men hjemmet var udelukkende beregnet for Gladsaxeborgere.

Møllegården levede et ganske ubemærket liv i forhold til de lokale aviser i rigtig mange år. Først 5. oktober 2004 stod der atter en artikel i lokalavisen. Her stod, at hvis det gik som planlagt, så købte kommunen af staten den del af Lyngby

Radio grunden, som lå op til omsorgscentret Møllegården. ”Hvis denne handel går i orden, planlægges der, at Møllegården kan udvides med 56 nye plejeboliger”.

Hareskovbo - en sag med knaster

Solskin og OK Fondens hjem havde givet anledning til negativ omtale. Men nu kom også Hareskovbo op i de lokale medier. Første december 1976 i Gladsaxe Bladet lød en dramatisk overskrift: ”I dag koster en plejehjemsplads 105.000 kroner, men når Hareskovbo, som har haft rejsegilde, indvies, kommer prisen op på 170.000 kroner pr. sengeplads”. Artiklen fortalte, at den nye afdeling ville komme til at indeholde 73 plejeværelser. Og så opsummerede den ”Sagen Hareskovbo”.

”Som tidligere skrevet, har Hareskovbos udvidelse haft rejsegilde i 1976, men projektet var under stor beskyddning, inden spaden kom i jorden. De to største debatemner var ét, at udvidelsen fyldte for meget, og to økonomien. Mange af naboerne klagede over, at afstanden fra bygninger til naboskel overalt skal være mindst 2½ gange bygningshøjden, hvilket de fik ret i, efter at de klagede til Planstyrelsen”.

Det økonomiske spørgsmål var straks sværere at få afklaret. Hareskovbo var og er et privat byggeri og de havde derfor bedt kommunen om at få en kommunegaranti til opførelsen af de 73 pladser. Den totale pris for byggeriet ville andrage ca. 25 millioner kroner, og kommunens garanti ville løbe op i 5,3 millioner kroner. Denne garanti mente flere, var ulovlig, og ville have den annulleret. Det kom så langt, at Bertel Haarder, der var valgt i Gladsaxekredsen for Venstre, havde sagen oppe i Folketinget. Han indledte sit indlæg med: ”Sagen omkring de 73 nye kommunale pladser på plejehjemmet Hareskovbo har også en økonomisk side. Der er tale om pladser til 173.000 kroner årligt pr. patient. Hvoraf staten kun betaler halvdelen af de første 110.000 kroner. Udgiften for Gladsaxe-borgere bliver altså 118.000 kroner pr. plads.”

Særlig kontorchef Helge Hagenbo, der førte modstanden på naboernes vegne, skrev mange læserbreve og stillede endnu flere spørgsmål til Kommunalbestyrelsen og sendte klager af sted til offentlige myndigheder, for at få byggeriet stoppet, men forgæves. Enden på stridighederne blev, at amtets tilsynsråd godkendte finansieringen og gav borgmesteren, Tove Smidth og kommunalbestyrelsen ret. "Gassen er gået af ballonen", sagde borgmesteren til Gladsaxebladet, "men jeg har nu hele tiden været klar over, at jeg har været på saglig og lovlig grund i den sag." "Opgaven løst fremragende." Sådan lød overskriften den 23. juni 1977, som fortalte, at der havde været indvielse af tilbygningen på Hareskovbo.

Kildegården udvides atter

Som tidligere omtalt var der bevilliget 11 millioner kroner til Kildegårdens udvidelse, men i Gladsaxe Bladet 13. oktober 1976 stod der, at prisen nu er steget til 13 millioner. Og prisen steg fortsat. For der kom flere ideer til udvidelser på bordet. 1. februar 1978 fortalte socialudvalgsformand Erling Schrøder til Gladsaxe Bladets læsere, at "Et kommende nybyggeri med beskyttede boliger, som nu har vist sig at være en god boligform, skulle gerne opføres i tilknytning til plejehjemmet Kildegården på Søborg Hovedgade, men derom skal vi først træffe endelig beslutning i socialudvalget".

Første marts 1978 stod der heldigvis, at "Plejehjemmet Kildegårdens store ombygning til 15 millioner går planmæssigt, hvorimod det eksisterende plejehjem er ramt af stilladsarbejderkonflikten. Arbejdet med at få facaderne opfrisket samt opsætning af nye solpersienser var næsten færdig, da konflikten inden for stilladsarbejderens område brød ud".

I anledning af, at Kildegården kunne indvie den nye, dejlige tilbygning til plejehjemmet, overrakte den tidligere socialudvalgsformand, Nanna Ras-

mussen hjemmet en gave. "Det var en gave, jeg fik af en ældre dame, som altid har været meget flitig med sine hænder. Hun har selv farvet garnet og fået det hele til at passe sammen til et smukt "maleri". Jeg sætter stor pris på dette skønne stykke håndarbejde og derfor skal Kildegården have det" sagde Nanna Rasmussen under overrækkelsen af flot, blomstret vægtæppe.

"Et plejehjem kan og skal ikke erstatte et hjem, men vi bestræber os på, at det skal være et godt sted at være. Det danske samfund har negative, til tider ødelæggende holdninger til de gamle," sagde forstander Anni Funk, Kildegårdens Plejehjem i en længere artikel 7. februar 1979. Hun fastslog "at ældre er man som 40 årig og gammel som 75 årig. Hvorfor benægte det. Ordet gammel har jo tidligere været tegn på visdom."

Den 29. august 1979 kunne man læse, at Kildegården havde fået et længe næret ønske om en kiosk realiseret. Varesortimentet bestemtes af plejehjemmets beboere i samarbejde med DB Kvickly, Buddinge. Ved den festlige indvielse blev der budt på vin og kager og der var megen ros til beboerudvalget, som havde fostret tanken om en kiosk.

Beskyttede boliger - et nyt alternativ

Sidste skrig i 1980 var beskyttede boliger. Boliger, der var indrettet, så de i særlig grad var ældre- og handicapvenlige. Boligerne var normale lejeboliger, så de ældre skulle ikke – ligesom plejhjemsbeboerne – overgå til lommepenge. Var man i en beskyttet bolig, var der også lettere adgang til hjælp. Mange beskyttede boliger blev opført i tilknytning til plejehjem. Hvis det ældre menneske blev dårligere, kunne overgangen til plejehjem derfor blive lettere. 30. april 1980 spurgte en journalist borgmester Tove Smidth, om der skulle være beskyttede boliger på Kildegården? Tove svarede: "Når kommunen foretager ændringen af vejindføringen fra Søborg Hovedgade til Kildebakkegårds Allée, giver det muligheder for at

Dagcenter Høje Gladsaxe 1995 (Fotograf ukendt).

frigøre et areal klods op af Kildegården, og det er meget tænkeligt at arealet vil blive anvendt til bygning af beskyttede boliger i forbindelse med Kildegården." I slutningen af artiklen spurgte journalisten, hvornår man ville gå i gang med vejarbejdet, og Tove Smidth kunne svare, at det ville gå i gang samme år, og at Kildebakken ville blive lukket, når arbejdet var tilendebragt.

I dag (2019) er både de traditionelle plejehjemsboliger og beskyttede boliger ved at blive udfasede til fordel for det, der kaldes plejeboliger og almene ældreboliger, men det er en snak, der må henvises til en selvstændig artikel på et andet tidspunkt.

Gammel i 80'erne-dag

Den 3. december 1980 var der referat af et arran-

gement, som Socialdemokratiet havde afholdt på Møllegården. De kaldte det "Gammel i 80erne". Der mødte 120 personer op i alle aldre, og socialudvalgsformand Erling Schrøder sagde bl.a. at Møllegården var et plejehjem med plads til 52 plejepatienter og 50 beskyttede boliger. Visitationen i kommunen var meget grundig, og man skulle opfylde en række betingelser for at blive beboer i centret, hvor en plads koster 200.000 kroner om året. Der var rift om pladserne.

Egegården 1 - Mørkhøj forbigås atter

Den 16. november 1983 kunne læserne af Glad-saxe Bladet erfare, at det ikke blev til noget med et påtænkt plejehjem på Turbinevej i Mørkhøj Industrikvarter. I stedet ville kommunen gå i gang

med at bygge på Egegårdens arealer, hvor Hjemmeværnet og Brevdueforeningen havde til huse. Det var et areal på 12.000 m², og plejehjemmet skulle stå færdig 1. august 1985.

Bladet spurgte, om kommunen så helt havde droppet at bygge på Turbinevej. Hertil svarede Borgmester Ole Andersen "Nej. Det areal på Turbinevej, hvor Teknisk Skole ville have bygget, er stadig med i vore betragtninger.

Det er jo således, at vi skal have bygget et plejehjem i Mørkhøj og i disse overvejelser indgår Turbinevej fortsat, men det gør arealerne ved

Viceborgmester Erling Schrøder tager det første spadestik til Omsorgscenteret Egegården den 13. juli 1984. (Fotograf ukendt).

Mørkhøjvej også. I kommuneplanen er arealet ved Mørkhøjvej udlagt til eventuel udvidelse af Danmarks Radio.

Desuden er der en tredje mulighed, nemlig Pilegårdens Haveby, som er et ejerområde, der tidligere har været udlagt til plejehjemsbyggeri." Ole Andersen sluttede af med at fortælle, at p.t. er indrettet 17 plejehjempladser i de tidligere ungdomslejligheder i Høje Gladsaxe og med tiden vil dette antal stige til 50.

"På Egegårdens arealer på Klausdalsbrovej, hvor plejehjemmet skal bygges, er planerne nu ændret", stod der den 14. december 1983. Oprindeligt var det besluttet at opføre 56 pladser, men nu fordobledes dette antal til 112. Der skulle bygges i to etaper, hvor 1. etape skulle være færdig den 1. august 1985.

Snart derefter ville man gå i gang med 2. etape og opførelse af et dagcenter. Ud over plejehjemsbyggeriet på Klausdalsbrovej med efterfølgende opførelse af kollektive og beskyttede boliger, arbejdede kommunen stadig med planer om at udvide plejecentret i Høje Gladsaxe og planerne om et plejehjem i Mørkhøj.

Den 22. september 1984 stod der dog, at planerne med at bygge et plejehjem på Turbinevej var opgivet, og at arealet ville blive udlagt til erhvervsbyggeri.

Første spadestik - Egegården 1 og udvidelse af Kildegården

Den 17. juli 1984 fortalte Gladsaxe Bladet, at arkitektfirmaet Ejlers og Graversen, der havde udført en række store plejehjemsbyggerier, stod med ansvaret for det store omsorgscenter ved Klausdalsbrovej, og at spaden gik i jorden den 13. juli. Det ville tage et år at bygge, så i juli 1985 skulle Egegården afleveres nøglefærdigt, hvorefter der straks skulle startes på etape 2.

Den 5. september 1984 blev det første spadestik taget til udvidelsen af Kildegården til ca. 20 mio kroner Bagefter var der kranssejnsning på 32 be-

skyttede boliger på Carl Møllers Allé. Desuden blev det beskrevet, hvordan udvidelsen af Kildegården med 20 beskyttede boliger ville forme sig som en randbebyggelse på hjørnegrunden fra Søborg Hovedgade til Kildebakkegårds Allé. Der skulle også opføres et stort behandlings- og genoptræningsbassin på 6 x 10 meter. Efter planen skulle boligerne stå færdige den 1. juli 1985, og lidt senere skulle ombygningen af Irma-ejendommen med 18 beskyttede boliger stå færdig. Irma-ejendommen var lig med Søborg Hovedgade 200, hvor der i dag er Forebyggelsescenter i de nederste etager og fortsat beskyttede boliger oven over. Midt i den strenge vinter var der to rejsegilder. Egegården 1. etape holdt først, hvilket kunne læses den 15. januar 1985. 14 dage efter kunne man læse, at Kildegårdens udvidelse ligeledes havde rejsegilde. Ugen efter fortaltes der, at alle beskyttede boliger på Carl Møllers Allé ville være beboet pr. 1. marts.

Høje Gladsaxe

Det var tanken, at kommunen ville ombygge lejlighederne i punkthuset ved Høje Gladsaxe til plejecenter. Lejlighederne havde tidligere været lejet ud til unge studerende. Men amtsrådet ville ikke give dispensation fra brandreglerne om gangbredde i de tre etager i punkthuset. "I stedet for plejecenter vil det afsatte beløb muligvis blive brugt til udvidelse af døgnhjemmeplejen," udtalte borgmester Ole Andersen den 26. september 1984.

Fra plejehjem til omsorgscenter

Den 27. august 1985 klokken 18.00 var Kildegården et plejehjem. "To timer senere var det et omsorgscenter. Da forgik den officielle indvielse af det nye byggeri og ombygningen af en del af det bestående, der i forening gør Kildegården til et omsorgscenter."

Efter diverse taler og den obligatoriske rundvisning, takkede Anni Funk byrådet, "for at de sør-

gede for midlerne, og takkede håndværkerne for et godt samarbejde gennem mere end halvandet år." Derefter overrakte hun en spiseske eller en gaffel, der stammede helt fra plejehjemmets spæde start, til Socialudvalgets medlemmer og til arkitekter og ingeniører.

Senere på året, nærmere betegnet den 30. september, fik kommunen den 3. plejehjemsindvielse. Denne gang var det omsorgscenter Egegården, der stod for skud.

Egegården 2

I forbindelse med 2. etape af Egegården var det besluttet at opføre 90 boliger for ældre. De skulle opføres af GAB og blive 2-værelses lejligheder. Lejlighederne skulle indrettes på en sådan måde, at ældre og gangbesværede kunne klare egen husholdning. Prisen blev anslået til ca. 50 mio. kroner, fremgik det af en artikel den 18. november 1985.

Egegården 3

Den 3. maj 2005 stod der en artikel om kommunens køb af grund på Signalvej. I løbet af et års tid ville et nyt omsorgscenter med tilknytning til omsorgscenter Egegården med plads til 56 ældrevenlige boliger stå klar på Signalvej. Økonomiudvalget havde vedtaget at erhverve den 20.800 m² store grund ved Signalvej af Forsvarets Bygningstjeneste. Prisen var lige i overkanten af de 10 mio. kroner. Det nye byggeri skulle ske samtidig med, at Egegården delvist skulle moderniseres. Det krævede, at beboerne midlertidig skulle flyttes til andre omsorgscentre. Prisen blev anslået til 90 mio. kroner.

Onsdag den 11. april 2007 var der rejsegilde på byggeriet, der omhandlede 56 nye plejeboliger og et daghjem for demente, og tirsdag den 20. maj 2008 kunne Gladsaxe Bladet berette, at om- og tilbygningen af omsorgscenter Egegården var færdig og at 129 plejeboliger blev indviet af borgmester Karin Søbjerg Holst.

Bakkegården får et ansigtsløft

Bakkegården med de små værelser havde ikke påkaldt sig megen opmærksomhed siden byggeriet blev indviet i 1969. men 3. januar 1989 var der godt nyt. Nu kom der en pensionistcafe på Bakkegården. Den skulle etableres i den eksisterende personalekantine. Tre måneder senere, 25. april 1989, stod der, at de fire omsorgscentre skal have hybridnet etableret, der kan transportere 36 TV-kanaler og 36 FM-kanaler. Værelsernes beskedne størrelse var der dog stadig ingen planer om at ændre på og Bakkegården røg atter ud af lokalavisens søgelys.

Først 6. september 1994 stod der igen noget om Bakkegården. Og denne gang var det en nyhed,

der rykkede mere end caféen og hybridnettet. Nu stod der, at Bakkegården har fået 25-27 millioner kroner til en udvidelse beregnet til 36 beboere. Pengene blev bevilliget samtidig med, at Bakkegården holdt 25 års fødselsdag. Bakkegården blev taget i brug den 31. august 1969 og var med 114 pladser kommunens største plejehjem. I det udvidede Bakkegården ville der blive indrettet et særligt afsnit for 28 senildemente beboere. Også et nyt dagcenter og cafeteria ville se dagens lys. Bakkegården skulle ombygges for 3,6 millioner kroner, fortalte Gladsaxe Bladet 16. april 1996. Der skulle bygges et dagcenter med 28 boliger. Desuden skulle fire eksisterende boliger bygges om. "Der er også politisk enighed om, hvordan

Omsorgscentret Rosenlund i Mørkhøj blev indviet 25. september 2001. (Foto: Eva Molin).

man skal løse problemet med indretning af det længe savnede dagcenter. Den fløj, der i dag indeholder omsorgscentrets festsal, skal rives ned og bygges op igen i to etager. I kælderen skal der være vaskeri, depotrum m.m., medens stueetagen skal indrettes til dagcenter med en stor sal, cafe for pensionister og et opvarmet vandbassin, der i store træk kommer til at svare til det træningsbassin som findes på omsorgscenter Kildegården." Forventet ibrugtagning lød på den 1. februar 1997.

Men Bakkegården havde stadig et efterslæb på modernisering og vedligeholdelse. Derfor kunne Gladsaxe Bladet 22. august 2000 fortælle, at Bakkegården ville få tilført 83 millioner kroner. "Den gamle del af Bakkegården, der er opført i slutningen af 60'erne, er nedslidt og med den store ombygning vil beboerne få tidssvarende lejligheder. Kommunen planlægger med baggrund i handlingsplan for ud- og ombygning af "Plejebolig 2000", at ombygge 115 eksisterende plejeværelser til 76 tidssvarende plejeboliger beliggende i den oprindelige del af Bakkegården."

Da Bakkegården skulle renoveres, var det nødvendigt at flytte en del beboere til andre omsorgscentre. Den 19. juni 2001 stod der, at "det er besluttet at de første af de 63 beboere fra Bakkegården der - i hvert fald midlertidig - må forlade Bakkegården, der skal totalrenoveres for 87 mio. kroner, flytter ind på Rosenlund fra den 9. til den 16. august. I slutningen af august flytter 21 beboere fra omsorgscenter Kildegården, der også skal renoveres, til Rosenlund."

Den 16. januar 2001 kunne Gladsaxe Bladet fortælle, at Socialudvalget havde forslået, at der blev bygget altaner ved boligerne. De bliver udformet som en karnap, således at boligstørrelsen blev udvidet med 3 m². Det ville fordyre projektet med 3,2 mio. kroner. Til gengæld endte Bakkegården så som Gladsaxes smukkeste omsorgscenter.

Ja, så vidt strakte Gladsaxe Bladets journalist sig 16. april 2002, hvor han fortalte om Bakkegården

efter renoveringen. "Det er de store flyttedage i omsorgscenter Bakkegården. I dag og i morgen flytter 47 beboere fra afdeling D over i det nye store byggeri. Ombygningen af 1. etape er dermed afsluttet. Ombygning er dog nok ikke det helt rigtige udtryk, for det er kun fundamentet af det gamle omsorgscenter, der overlevede renoveringen. Resten er nyt byggeri".

Det var "et så flot byggeri, at det er oplagt, at Bakkegården nu fremtræder som det flotteste omsorgscenter i Gladsaxe. Et omsorgscenter der i alle detaljer også virker fuldendt harmonisk og funktionelt. Men byggeriet står også kommunen i godt 91 mio. kr., når det inden vinteren ventes helt afsluttet. Man mangler nemlig den modernisering af afdeling D, som nu, efter beboernes flytning til det nye byggeri, kan påbegyndes."

Plejebolig 2000 rammer Kildegården

Der var rigtig gang i ombygningerne af plejehjem. Først Bakkegården og nu kom turen til Kildegården. I avisen 26. september 2000 stod, at "projektet omfatter først og fremmest afdeling B, der er opført i midten af 60'erne. Beboerstuerne er små og utidssvarende med et samlet areal på ca. 18 m² inkl. forrum med garderobe. Arbejdstilsynet har forkastet forholdene".

Der stod også, at "ifølge programoplægget moderniseres de 18 plejeværelser i afdeling B med i alt 21 pladser, hvoraf de tre er ægteparboliger, fordi de er små og utidssvarende samt har fælles badeværelser på gangen." Den samlede anskaffelsessum med en renovering af det store produktionskøkken på 3. sal vurderedes til at ville koste 21,7 mio. kr.

28. maj 2002 stod der, at også kommunens ældste omsorgscenter, Kildegården, kunne ses i en fornyet udgave. Her var det afdeling B, hvis små lejligheder på 18 m² og med fælles baderum på gangen, der stod for tur, mens køkkenet blev udvidet med inddragelse af den tidligere kirkesal. De nye boliger i afdeling B var i princippet indrettet ens.

Ældrecentret Gyngemosegård tilbyder ældre medborgere ergo- og fysioterapi, banko med mere. Det blev indviet 15. oktober 1993. (Foto: Erik Starup).

Hver bolig indeholdt 1 værelse, eget bad og toilet, køleskab, kogeplader og køkkenvask.

Gyngemosegård - endelig kommer Mørkhøj med

I en leder den 10. juni 1997 var der igen skrivi om kommende plejeboliger. Der var nedsat en arbejdsgruppe, der gennem de sidste par måneder havde arbejdet med en handlingsplan for området. "Selvom kommunen for kun et par måneder

siden indviede den nye senildement afdeling på Bakkegården i Bagsværd, er der behov for yderligere indsats på området."

Videre stod der, at "arbejdsgruppen indstiller derfor, at der hvert af årene 1998 og 1999 ombygges 14 somatiske plejeboliger til demntboliger. Desuden går gruppen ind for at der iværksættes byggeri med 112 senildemente 1-værelses lejligheder ved Gyngemosegård."

Pleje- og ældreboligerne i Mørkhøj skulle stå klar år 2001, fortalte Gladsaxe Bladet den 4. maj 1999. Der skulle opføres 28 ældreboliger, 28 somatiske plejeboliger og 56 plejeboliger for demnte. Artiklen fortalte afslutningsvis, at det var et projekt til mere end 100 millioner kroner.

Omsorgscenter Rosenlund - Mørkhøj tilgodeses i stor stil

Den 12. december 2000 var der rejsegilde på Omsorgscenter Rosenlund, der blev bygget på den grund, hvor der tidligere havde ligget fritidsnyttehaver.

De første spadestik blev taget i begyndelsen af juni af borgmester Ole Andersen og den 80 årige Johanne Christensen, der anbefalede, at omsorgscentret kom til at hedde Rosenlund – opkaldt efter et af de store gartnerier, der i gamle dage lå på grunden.

Prisen på byggeriet var fastsat til 115 mio. kroner og forventedes indflytningsklar til efteråret 2001.

"Inden udgangen af 2003 vil der være opført yderligere 56 ældreboliger ved det knap færdigbyggede omsorgscenter Rosenlund i Mørkhøj", oplyste Gladsaxe Bladet 16. januar 2001.

I samme artikel stod, at kommunen ville undersøge, om der i samme forbindelse kunne opføres et produktionskøkken. 3. april 2001 kunne avisen fortælle, at produktionskøkkenet var vedtaget.

Rosenlunds etape 2 skød nu rask i vejret. Byggeriet af de 56 plejeboliger med tilhørende ser-

vicearealer i tilslutning til omsorgscenter Rosenlunds første etape forløb planmæssigt, stod der den 28. september 2004.

Og endelig 1. november 2005 stod der: "mandag den 7. november 2005 vil borgmester Karin Søjbjerg Holst foretage den officielle indvielse af Rosenlund 2.

Dette sidste skud er 2. etape af omsorgscentret. Den indbefatter 28 ældreboliger og 140 plejeboliger samt et nyt produktionskøkken og har kostet ca. 210 mio. kroner".

246 mill. kroner til omsorgscentrene

Lød en dramatisk overskrift i Gladsaxe Bladet 28. august 2001. Her kunne læserne få et overblik over, hvad de mange penge var gået til. Det nye omsorgscenter Rosenlund havde kostet 122,9 mio. kr. En gennemgribende renovering af Bakkegården havde kostet 92,7 mio. kr. og renovering af Kildegården stod i 30,4 mio. kr.

Rosenlund var oprindelig planlagt til at skulle koste 115 mio. kr., men der blev efterbevilliget et produktionskøkken, en cafe og et vaskeri.

Hareskovbo følger med

Der skete også noget på den selvejende institution Hareskovbo i Bagsværd. Her skulle utidssvarende boliger erstattes af nyt byggeri. Udbygningen ville efter planen betyde, at Hareskovbos boligareal blev forøget med 16 nye boliger, der skulle erstatte 21 boliger i det gamle plejeafsnit, stod der 1. april 2003.

Rejsegildet på Hareskovbos renovering/udbygning fandt sted i slutningen af februar. 24. februar kunne man dog læse, at det kun var starten på en større moderniseringsplan til i alt 134 mio. kroner. 2. etape skulle omfatte modernisering af afdeling B. 3. etape skulle spænde over en tilbygning med 25 boliger ud mod Skovalleen, 4. etape drejede sig om blok C med 33 boliger og den sidste etape omfattede nedrivning af blok D med 21 utidssvarende boliger, som lå ud mod Bagsværdvej. Ha-

reskovbos bestyrelse satte gang i nedrivningen i sommeren 2006.

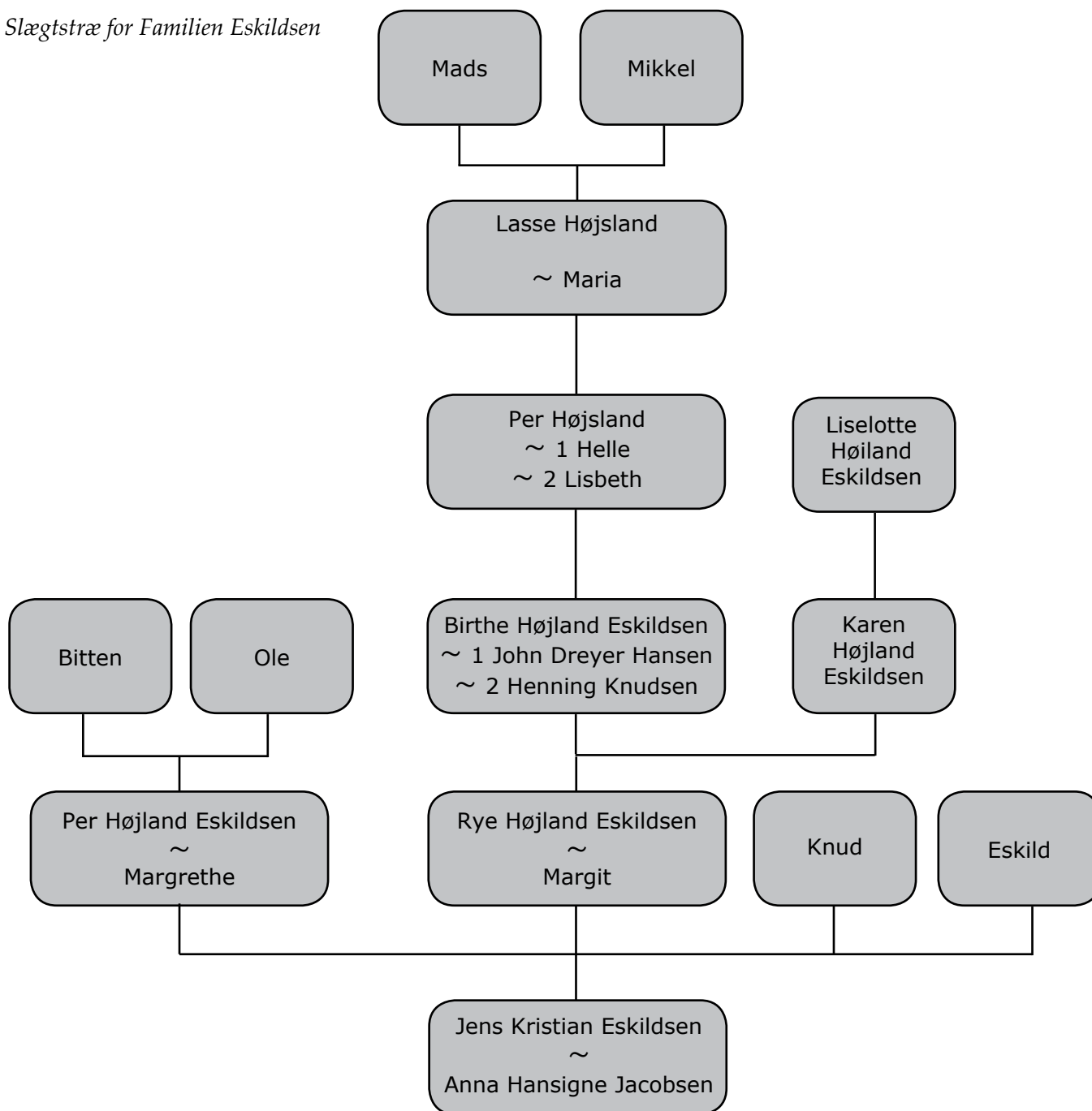
Odyseen uden ende

Denne artikel er det første forsøg på at tegne et samlet billede af udviklingen i boliger til Gladsaxe Kommunes ældste borgere. Artiklen er udelukkende baseret på lokalaviser, der er gennemgået frem til og med 2008. Primært på Folkebladet for Gladsaxe Kommune og Gladsaxe Bladet, men i mindre omfang tillige Bagsværd Bladet. Der er tale om en odysse. En rundtur i raket fart. Talrige politiske drøftelser har uden tvivl fundet sted, uden lokalavisernes bevågenhed. Ligesom den ansvarlige forvaltning på rådhuset, som i dag hedder Social- og Sundhedsforvaltningen, men som har haft andre navne henover årene, har et gevaldigt arkiv, der ikke er benyttet i denne artikel overhovedet.

Til gengæld er der nu et samlet overblik over de vigtigste boligbyggerier til kommunens ældre siden fattighusenes og Stolpegårdens æra. Der er sket en kæmpe udvikling, ikke mindst i vores behov for plads. En bolig på 12 m² blev allerede regnet for lille i 1969, men der skulle gå en rum tid, førend alle plejeboliger i kommunen var i pagt med vore dages krav. At det er sket, må regnes både politikere og ansvarlige på rådhuset og ude på omsorgscentrene til gode. Det skal være godt at være borger i Gladsaxe. Også når man kommer til det punkt i livet, hvor hjælpen skal være til stede døgnet rundt. Bygningsmæssigt har kommunen hvilet på laurbærrene de seneste år. Efter de sidste store renoveringer var tilendebragt i 2008, har det været nok med løbende vedligeholdelse. Hvad fremtiden må bringe af krav til boliger og omsorg, må tiden vise. Vi satser på, at Gladsaxe Kommune fortsat vil holde trit med udviklingen.

Avisartiklerne, der danner baggrund for denne artikel, findes alle på Gladsaxe Byarkivs Lokalhistoriske Afdeling, hvor de er printet ud og har fået egen arkivæske.

Slægtstræ for Familien Eskildsen

Familien Eskildsen på Buddinge Mark

Familien Eskildsens virke på Buddinge Mark startede med oldefadere-
rens køb af arealer fra den nu forsvundne Vestengård. Per Højsland
har ved familiens gamle skrivebord med smuk håndskrift skrevet om
sin familie. Centralt i beretningen står morfaderens - Per Højland
Eskildsens - lange erhvervskarriere. Vi har fået lov til at bringe ud-
drag af beretningen.

Af Per Højsland

Redigeret af Flemming Bruun, Gladsaxe Lokalhistoriske Forening

Ægteparret Maren Christiansdatter og husmand
Eskild Højland Olesen får 3. oktober 1861 en søn,
som døbes Jens Kristian Eskildsen. Fødestedet er
i hjemmet, gården Krogshedehus, Bøvlingbjerg
ved Nisum Fjord i Vestjylland. Gården ligger
der stadigvæk og var i slægtens eje til 1965. Jens
Kristian er min oldefar.

Livet er slidsomt på fattige jorde, og de må være
nøjsomme for at få det til at løbe rundt. Jens Kri-
stian tager som ganske ung til København, hvor
han starter med at sælge smør på gaderne fra en
trækvogn. Han er vant til at være både flittig og
sparsommelig, og han får sparet penge sammen

således, at han kan starte som smør- og kaffegros-
serer. Jens Kristian starter med et par købmands-
forretninger, som bliver navngivet "Højland
Smør og Kaffe" efter hans fars mellemnavn. Efter
få år havde han 8 forretninger rundt i København,
alle var skiltet ens "Højland Smør og Kaffe".

7. juni 1900 gifter Jens Kristian sig med Anna
Hansigne Jacobsen. Det bliver et godt og lykkeligt
ægteskab, De bosætter sig på Vesterbrogade
på Frederiksberg i en stor lejlighed. Blandt mange
nye møbler bliver indkøbt et skrivebord og stol,
hvor Jens Kristian så i mange år udfører sit skri-
vebordsarbejde. Selvsamme skrivebord og stol

sidder jeg ved i denne tid og nedskriver denne historie. Disse møbler kommer aldrig ud af mit hjem.

Anna Hansigne blev altid kaldt Signe. Signe føder fire drenge, Per Højland Eskildsen født 1901, Rye Højland Eskildsen (Rye udtales "Ry") født 10. september 1903. Derefter Knud og Eskild, der dør som 5- og 7-årige.

1904 køber Jens Kristian gården Knudsminde i Ballerup. Gården bliver drevet som landbrug med fuldt personale og som fritidsbolig for familien jul, påske, pinse, hele skolesommerferien og kartoffelferien, hvor drengene nyder livet.

I 1915 er første verdenskrig godt i gang, og der kommer soldater i kantonnement (indkvartering af soldater i private bygninger) på gården. Det var helt i orden, men at der skulle være skydeøvelser og hugges skydeskår i murene, det kunne Signe ikke acceptere. Signe var imod våben og brugen heraf. Signe beder Jens Kristian sælge gården, hvilket sker i 1915. Men hvad skulle overskuddet fra gården nu bruges til? Flere nævnte for Jens Kristian, at "gårdslagterne" var godt i gang ude i Buddinge med at dele jordarealerne op. Mon ikke det var værd at holde øjnene åbne for det?

I 1917 annoncerer et svinestutteri på Frederiksborgvej (nuværende Søborg Hovedgade 181-183 på hjørnet ved den senere anlagte Carl Møllers

Signe og Jens Kristian Eskildsen.

Allé) jordarealer til salg. Jens Kristian køber jorden, som senere bliver til Christoffer Boecks Allé fra nr. 85/86 til 115/116, Jacob Bulls Allé fra nr. 89/90 til 121/122 og Vandtårnsvej nr. 41/44 til 53/58. Derudover 2 grunde på Hannedal og en dobbeltgrund på Skjoldborg Allé 29-31. Jorden var udstykket fra Vestengård, som lå på Anlægsvej 14-16. Dette vejstykke er forsvundet, men lå der, hvor højhuset på Tinghøjvej 40-46 blev bygget i 1962. Vestengård blev revet ned i 1939.

Nu forestår det store arbejde med at drøfte vejføringer og grundopmålinger med kommunen samt projektering af kloaker, vand, el, gas osv. Det var en stor opgave, som Jens Kristian stod over for.

Grundsalget starter

Da Per og Rye fylder 18 år henholdsvis i 1919 og i 1921 får de hver i ny motorcykel af Signe og Jens Kristian. Per blev uddannet i faderes grossistvirksomhed, og Rye blev uddannet som landmand. Planen var så, at Per og Rye skulle hjælpe med salget af grundene, når det var nået så langt, hvilket man er i 1920, hvor man begynder at avertere og sælge grundene. Grundene er afmærket og vejene markerede, men ikke anlagt. Fra 1920 til 1926 var Christoffer Boecks Allé benævnt Solbakken og Jacob Bulls Allé benævnt Udsigten startende fra nr. 1 og 2 ved Skolestien. Kort tid efter navneændringen i 1926 ændres Jacob Bulls Allé nr. 1 og 2 til 89 og 90 og Christoffer Boecks Allé nr. 1 og 2 til 85 og 86. Dette skyldes, at man forudså muligheden for en forlængelse af vejene nedover Marielysts jorde en gang i fremtiden. Det blev aldrig til noget.

I 1920 fik Jens Kristian opført et skur på Vandtårnsvej 47 på hjørnet af Udsigten (Jacob Bulls Allé). Om søndagen denne sommer kørte Per og Rye ud og sad i skuret for at sælge grunde til mulige købere. Der kom ikke ret mange købere. Det hænger måske sammen med, at man på stedet står på en udørk af en pløjemark med intet andet

i horisonten. Den eneste bygning i nærheden var det ensomt beliggende vandtårn på Vandtårnsvej 42. Vandtårnet blev bygget i 1909 og taget ud af drift i 1920. Vandtårnet blev revet ned i 1960. Ellers var det nærmeste hus gården Høje Søborg på Vandtårnsvej 7, hvor den katolske kirke ligger i dag. Derudover var der Tindhøj Batteri ved Gladsaxesenderen og Buddinge Batteri med hovedindgang fra stien mellem Skjoldborg Allé 20 og 22. Men netop i 1920 ophørte bemanningen af disse batterier.

Arbejde var der ikke at få i Søborg, så man skulle til København hver dag, men hvordan? Sporvognen kørte kun til Bispebjerg. Så skulle man gå resten af vejen. Der var derfor dystre udsigter for mulige købere, og næsten ingen grunde blev solgt. Nogle få købte og havde planer om i første omgang at bygge sommerhuse. Man håbede på, at forhandlingerne med København kunne ende med at få sporvognen forlænget til Søborg. Grundejerne fik pålagt en "sporvejsafgift", idet udgifterne i forbindelse med en forlængelse skulle placeres hos grundejerne og Gladsaxe Kommune.

Generationsskifte – Per og Rye tager over

Den 6. juli 1923 dør Jens Kristian uventet 61 år gammel, og Signe bliver enke. Hun har mistet en god mand og Per og Rye en prægtig far. Sagfører Tønnesen senior fik noget at se til, idet Signe ingen erhvervsforstand havde, og grossistfirmaet og de otte smør- og kaffebutikker skulle jo føres videre og imperiet med grundene jo også. Det blev ordnet således, at Per overtager grossistvirksomheden og de otte butikker løbende over nogle år og betaler til sin mor Signe, som så skulle kunne leve som enke af disse indtægter samt ved salg af grundene.

Da Per fik grossistvirksomheden på favorable vilkår, skulle han så betale en rimelig sum til Rye således, at Rye også fik noget ud af det. Til gengæld skulle byrden med fremvisning og salg af grunde

Rye Højland og Margit Eskildsen, 1925

ligge alene hos Per og Rye fremover og dette arbejde var stadig ulønnet.

St. bededag den 16. maj 1924 kommer sporvognen som Linje 16 endelig til Søborg. Den får vendesløjfe og fast holdeplads der, hvor Café Engelhardt i dag ligger på Søborg Torv. Dengang var der slet ikke noget torv, men kun marker, en kiosk og en ventesal. Stedet blev i mange år blot benævnt som "nede ved Sløjfen" og bliver stadig af mange benævnt således selv mange år efter, at sløjfen og sporvognen er forsvundet.

Der var stor glæde over sporvognens ankomst til Søborg, men en daglig tur frem og tilbage til København var dyr for almindelige arbejdere. Turen var Bispebjerg til København kostede 25 øre og fra Søborg til Bispebjerg yderligere 15 øre. Altså hver dag frem og tilbage 80 øre om dagen! Kun højtlonnede havde råd til den udgift, og højtlonnede var der langt mellem i Søborg og Buddinge.

Per og Rye stifter familie

Rye, som i et par år var forvalter i en vognmandsforretning, gifter sig 20. februar 1926 med Margit og de får en datter 6. september 1926, Birthe Højland Eskildsen (min mor). De får endnu en datter 17. oktober 1928, Karen Høiland Eskildsen. Bemærk, at Højland her er stavet med "i". Måske var det en

skrivefejl ved dåben, for alle i slægten staver navnet med "j".

Kort tid efter gifter Per sig med Margrethe, og de får 2 børn, Bitten og Ole. Per køber en stor villa på Krathusvej ude i Charlottenlund. Både Per og Rye skifter motorcyklerne ud med biler. Rye og Margit flytter til Valløvej 12 i Brønshøj på første sal i en lejet lejlighed i en villa, og Rye starter en cykelforretning på Degnemose Allé også i Brønshøj. Forretningen kommer til at hedde Columbia og bliver en succes for Rye. Signe flytter ind i en førstesalsvillalejlighed, som Per ejer på hjørnet af Peter Bangsvej og Roskildevej ved Damhussøen.

Margrethe og Per Eskildsen med Ole og Bitten.

I stueplan ligger en Højland Smør- og Kaffeforretning.

Grundsølget går måske for langsomt under krise-årene i slutningen af 1920'erne og begyndelsen af 1930'erne. I hvert fald bygges der sommerhuse på et par grunde, som blot er lejet ud. Og måske for at hjælpe på slaget opfører Per og Rye selv hele fem huse i området. At der trods alt med tiden er kommet liv i på vejene vidner det om, at der i denne periode etableres en købmandsforretning på Jacob Bulls Allé 108. Som så mange andre steder i Søborg ser man, at mange starter med at bygge et sommerhus på grunden og at der først mange år senere bygges et egentligt helårshus på grunden.

I 1932 sælger Rye Columbia og starter nysalg af motorcykler på Frederikssundsvej lige omkring Brønshøjholms Allé.

20. marts 1934 dør Per ved et tragisk uheld under indlæggelse på et sygehus. Han enke Margrethe fører grossistvirksomheden videre i 15-16 år, hvorefter hun får den solgt. De otte butikker sælges løbende enkeltvis. Den sidste lukkede i 1979. Pers død var meget hård for Signe, og den var katastrofal for Rye. Per var en stor og tryk støtte for Rye ikke bare i erhvervslivet, men også privat. Nu måtte Rye stå helt på egne ben, og arbejdet med grundsølget lå nu alene på Rye.

Jacob Bulls Allé 93

Samme år overtages Jacob Bulls Allé 93 af murermeister M. Andersen, som straks opfører stor funkisvilla, guldudset, fladt tag og grønne vinduer. Han går imidlertid konkurs året efter og sagfører Tønnesen anbefaler Signe, at hun køber ejendommen på tvangsauktion, hvilket sker for 13.000 kr. Tønnesen foreslår Signe at lade Rye og Margit med deres døtre Birthe og Karen flytte ind for således at gøre huset beboeligt og salgsvenligt. Det var så tanken, at Rye fik fribolig i ca. fem år og så ville man til den tid måske bedre kunne sælge huset. På den måde fik Rye fem års hus-

Jacob Bulls Allé 93, 1937.

leje for sit salgsarbejde med grundene igennem mange år. Huset skal først bygge om, idet det er meget upraktisk. Garage skulle også opføres. Rye og Margit, Birthe og Karen flytter ind i huset sommeren 1937. Margit græd den dag, der var mere liv i Brønshøj, hvor de kom fra. Det varede dog ikke længe, førend familien blev meget glade for at bo i huset på Jacob Bulls Allé 93, de fik et fint og godt naboskab med Madsen i 91 og Birthe og Karen fik jævnaldrende veninder i Madsens døtre Grete og Astrid.

Næsten samtidig vil Signe gerne flytte fra villa-lejligheden ved Damhussøen og påtænker førstesalen på Jacob Bulls Allé 111. Hendes veninde Gram skulle så bo i stueetagen på lejebasis. Disse planer er sagfører Tønnesen imod, så Signe flytter i stedet ind i en ny lejlighed på Frimestervej i Tagensbo i Nordvestkvarteret. Der er ikke plads til skrivebordet, standuret og rygeskabet, så det får Rye og Margit. I årene fremover bruges skrivebordet blandt andet til at skrive slutsedler på grundene.

Det er en stor lettelse for Rye, at han nu bor i det

område, hvor grundene ligger. Økonomisk er det også en lettelse med gratis husleje. Familien trives godt på Jacob Bulls Allé 93 og huset fremstår nyt og fint og haven ligesådan. Efter et par år med cykelforretningen har Rye skiftet den ud med en motorcykelforretning, som blev en succes, men desværre med faldende salg. Markedet var for biler, så Rye begyndte at handle med biler, men måtte overfor sig selv sande, at selvstændig handel med brugte biler ikke kaster nok af sig, og han må tære på sin formue. Rye søger derfor stillinger i bilfirmaer.

Tiden under 2. verdenskrig

I januar 1939 er Ryes formue brugt op. Men han er så heldig at blive fastansat hos en bilforhandler Heiber, som forhandler Opel-biler. Rye starter 1. marts 1939. Han får en 2 år gammel Opel Admiral Cabriolet som firmabil. Den har han i prøvetiden indtil 1. juni 1939, hvor han får en fabriksny Opel Super Six med mørkeblåt plysindtræk. Af-lønningen er forud månedligt kr. 2.500 i à conto-provision og sælger han for mere, får Rye det

udbetalt måneden efter. Da han kun får à conto-provision og altså ingen fast grundløn, så havde bilsælgerne dengang lov til at sælge egne brugte biler uden om firmaet også. Det blev et eldorado for Rye. Han var flittig, dygtig, pæn og præsentabel, og flink og imødekommende overfor mulige bilkøbere, så han tjente mange penge i tiden hos Heiber. Til sammenligning kan oplyses, at en udlært håndværker havde en løn på ca. 500 kr. pr. måned. Al den fryd og gammen får desværre hurtigt en ende, da 2. verdenskrig starter 3. september 1939. Dagen efter kalder Heiber personalet til møde, hvor han ordret siger: "Nu er der krig, og jeg er tysker. Enten så arbejder I her hos mig for og med tyskerne, eller også stiller i bilerne her kl. 12:00 og så er det ud!"

Hvad skulle Rye vælge? Løn på mindst 2.500 kr. om måneden og en bil? Eller arbejdsløshed og småjobs og fattigdom? Rye vælger det eneste rigtige. Han stiller bilen, tager afsked og tager hjem til arbejdsløshed. Jeg har altid set op til Rye for den beslutning. Få dage efter forbydes al privatkørsel med personbiler, så bilsalget skrumpet dermed ind til næsten ingenting. Der er stadig det antal biler, som der hele tiden havde været – de må bare ikke køre længere. Men der var stadig salg til folk, som ville spekulere i at investere i biler. Dette marked gik Rye ind i, men udkommet var langt mindre end i tiden hos Heiber. Garagen ved huset var jo ledig nu, og hele krigen igennem stod der en opklodset bil i garagen, så Rye fik et lille lejeafkast hver måned.

Under besættelsen er salget af grunde og huse på et minimum, så er der stort set ingen handel. Den tomme grund på Vandtårnsvej 51 anlægger Rye og naboen Aksel Madsen som køkkenhave. Det hjalp hustruerne både økonomisk og med en masse dejlige, sunde grøntsager. Hver søndag fik Rye og Aksel Madsen en øl sammen under havearbejdet på grunden. Først efter besættelsen stoppede dette samarbejde, og grunden sat til salg igen. Men besættelsesårene var og blev magre år.

Rye solgte de få biler, han kunne samt bildæk og reservedele, men af og til måtte Signe støtte Rye lidt økonomisk. Et års tid var Rye forvalter hos vognmand O. Nielsen i Gentofte. Rye havde kun én opgave. Når O. Nielsen kom hver morgen, skulle der altid være mindst to jernbanevogne fyldt med generatorbrænde til lastbilerne. Nielsen sagde: "De beder om de penge, de skal bruge, og det stiller jeg aldrig spørgsmål om! Men er der en morgen ikke mindst to jernbanevogne generatorbrænde, så er De fyret!" Lønnen var god, så det var heller ikke et problem. Rye tog rundt i København og omegn og købte brænde, og det gik godt et års tid. Så begyndte det at knibe med at få generatorbrænde og selvom Rye var ihærdig, så blev det meget vanskeligere, og til sidst blev generatorbrændet rationeret, og så var det hele forbi. Vognmand O. Nielsen måtte indskrænke sin store vognmandsvirksomhed og Rye måtte stoppe.

Under hele besættelsen var det en strid kamp for Rye at få brændsel til at varme villaen op med. Rye satte en lille kakkelovn ind i den ene pejs, der var i dagligstuen dengang. Spisestuen og halvdel af dagligstuen blev afspærret med tykke gardiner og man krøb sammen.

Efterkrigsårene

Maj 1945: Krigen slutter og freden kommer. Trods en streng benzinrationering genoptages privat bilkørsel omgående omend i ganske begrænset form. Samtidig blusser bilhandlen op. Rye er med fra start og sælger og køber biler alt det, han kan og har råd til. Bildæk er også penge værd nu. Nye biler kommer der stort set ingen af, og man skal have indkøbstilladelse, og det får næsten ingen. Derfor stiger brugte biler voldsomt i værdi til gavn for sælgerne, men til ugunst for køberne.

I alle årene fra 1937 til 1951 er villaen på Jacob Bulls Allé, som Rye og Margit bor i, til salg, men der kommer ingen mulige kunder overhovedet. Signe taler med mellemrum om, at det ville være

rart at få den solgt. I sit inderste håber Rye ikke på et salg, idet både Rye, Margit og døtrene Birthe og Karen er lykkelige for huset.

I 1947 får Rye får stilling som bilsælger på halvtid hos Ford-forhandler Schibye, og han fortsætter med at købe og sælge brugte biler for sig selv. Samtidig bliver der igen solgt grunde og Rye håber på, at Signe med disse nye indtægter vil lade ham blive i huset, idet hun nu har rigelige midler at leve for. Signe fabler imidlertid videre om at sælge Jacob Bulls Allé 93. Men køberne viser sig heldigvis ikke. Stuerne i underetagen lejer Rye ud til forskellige par de næste 4-5 år. Der er bolignød efter krigen, så der er bor altid nogen. Signe modtager lejen.

Rye stopper hos Schibye og får fuldtidsstilling som bilsælger hos Peugeot-forhandler Ejnar Nielsen, hvor Rye er ansat til 1. september 1955. I januar 1951 møder Birthe frisørmester Henning Knudsen, som hun gifter sig med den 24. oktober 1951. Henning har frisørsalon i Søborg Huse på Frederiksborgvej 221 og han er hele livet flittig og sparsommelig. Birthe og Henning kører i hans bil meget ud den sommer for at kigge på huse til salg, men finder ikke lige det rette. Under en sommersøndagsmiddag hos Rye og Margit taler Signe om, som hun altid gør, at ejendommen på Jacob Bulls Allé 93 er dyr for hende, og at hun gerne vil sælge. Det behøvede hun slet ikke, for netop i sommeren 1951 blev de sidste grunde solgt på Vandtårnsvej, og dermed fik Signe jo penge på kontoen.

Henning ved jo ikke, at Signe altid taler om at sælge, det var ikke nyt. Men Henning melder straks ud: "Jeg vil gerne købe huset".

Mon ikke Rye og Margit har været meget bekymrede for deres egen boligsituation nu? Men til deres ros har de aldrig nævnt det.

Sagfører Mogens Tønnesen indkalder til et møde, hvor både Signe, Rye og Margit, Birthe og Henning deltager. Sagfører Tønnesen har en idé, som han fremlægger. Jacob Bulls Allé 93 sælges til

Henning Knudsen pr. 11. december 1951. Margit og Rye bibeholder stueetagen som hidtil og må blive der gratis i 8 år frem til 11. december 1959, hvor de så skal fraflytte og finde anden bolig. Henning flytter sammen med Birthe i underetagen. I vore dage undrer man sig måske over en sådan aftale ved et hussalg, men det var almindeligt dengang.

Barndom i 50'erne

Jeg kommer til verden den 17. juli 1952 som eneste barn af Birthe og Henning. Jeg bliver døbt Per Højland Knudsen. Det irriterer mig altid, at jeg har et mellemnavn, som ikke kan bruges til noget, så da jeg bliver voksen, ændrer jeg navn til Per Højsland. På den måde fører jeg næsten familienavnet videre, og det har jeg det godt med. Ellers går livet sin vante gang og Rye passer haven præcis, som han plejer. Signe kommer tit på besøg, gerne søndag om eftermiddagen til te og middag om aftenen hos Rye og Margit, hvor også Birthe og Henning er med.

Sommeren 1955 er den første tid, jeg som 3-årig har erindring om. Jeg elskede min mormor og bedstefar, som boede ovenpå. Når bedstefar, Rye, var i haven, så ville jeg ud til ham. Rye prægede mig meget med biler, hvilket hurtigt medførte min altid store interesse for og kærlighed til biler. Den 1. september 1955 starter Rye hos bilforhandler Vilh. Nellemann A/S på Frederiksberg som bilsælger. Der var både helt små biler og også større og dyre biler, så mulighederne for at tjene godt var væsentligt større end hos Peugeot. Vilh. Nellemann A/S forhandlede Morris, MG, Riley, Wolseley, Borgward, Nash, Chrysler og Plymouth. Bilsalget var stadig småt med indkøbstilladelser som plage, med det var let at sælge en ny Morris Minor til folk med en købstilladelse. Det blev til 20 års velstand med stor indkomst for Rye. Den 18. oktober 1955 flytter Rye og Margit ind i en ny, dejlig 3-værelses lejlighed med spisekrog og altan på Buddingevej 340. Rye var meget be-

rørt af afskeden med Jacob Bulls Allé 93, men de fik en dejlig tid i denne gode lejlighed, og de boede der resten af livet. Den første husleje var på 308 kr. og det var meget dyrt dengang. De næste års inflation gjorde, at denne udgift hurtigt blev langt lettere.

I tiden efter er der håndværkere i stueetagen på Jacob Bulls Allé 93. Der skulle føres fint i stand nu, hvor min mor og far, Birthe og Henning, skulle flytte ovenpå. Det husker jeg som en spændende tid at følge med i, hvad håndværkerne lavede. Få uger efter flyttede vi så op i stueetagen. Underetagens to stuer blev lejet ud, men 1. november 1956 stoppede udlejningen og vi havde da hele huset for os selv. Birthe og Henning fører traditionerne videre med søndagseftermiddagste og middag om aftenen en gang i mellem, hvor gæsterne var Signe, Rye og Margit, Karen og Lotte. Rye og Margit nyder at gæste huset.

Samme år bygger kommunen på gården Marielysts jorde, man udstykker fire grunde i udkannten langs med Skolestien. Disse bliver til Jacob Bulls Allé 87 og 88 og Christoffer Boecks Allé 83 og 84.

Velstand i 60'erne, energikrise i 70'erne

1960. Efter bilsalget blev givet fri 1. april 1958 gik det rigtig stærkt. Hos Vilh. Nellesmann A/S havde Rye mange forskellige mærker og stor og små biler til kunderne og det gik rigtig godt. Rye købte 1. juli 1960 ny større bil, en pragtfuld Borgward Isabella. Jeg var meget betaget af denne dejlige bil. I 1960 tjente Rye 42.000 kr. i ren provision, ikke en krone i fast løn. Til sammenligning tjente en værkfører i samme firma 18.000 kr. Min drøm var at blive voksen i en fart, blive ansat hos Vilh. Nellesmann A/S og blive bilsælger ligesom bedstefar. 1. august 1970 går min drøm i opfyldelse. Rye får mig ind som læredreng først på lageret og siden på kontor hos Vilh. Nellesmann A/S.

Danmark er økonomisk skidt stillet under energikrisen, og i sommeren bestemmes det, at alle ny-

Enkefru A. H. Eskildsen (Signe).

indregistrerede biler i tiden 1. juli til 31. december 1974 skal betales med dobbelt registreringsafgift. I de 6 måneder bliver der ikke solgt en eneste ny bil. Tidernes ugunst gjorde det nødvendigt for Vilh. Nellesmann A/S af indskrænke. Rye, som nu er 71 år, tager et job i et rengøringsfirma som konsulent, og han begynder også at sælge brugte biler for sig selv, som han jo havde gjort flere gange før i tiden. Jeg fik mit kontor i salgsafdelingen og skulle så sælge biler samtidig. Det kontorarbejde, jeg kom bagud med, tog jeg så på overarbejde. En dejlig tid de næste fire år med rigtig god indkomst, og som bilsælger, som jeg jo gerne ville.

Sørgmodige farvel

I 1976 dør min mor Birthe efter flere års sygdom. Det var et chok for mig, og jeg savnede hende me-

get. Birthe var kun 49 år gammel. Birthes død var en stor sorg for Rye og især Margit, som selv dør næste år. For Rye var det meget slemt både at miste hustru og datter indenfor 5 måneder. Margit og Rye var lykkeligt gift i næsten 51 år. Rye var blevet bilsælger igen på halv tid hos Morrisforhandler Randløv-Petersen A/S i Tåstrup, og solgte stadig brugte biler for sig selv. Han og jeg lavede mange gode bilhandler sammen.

1979. Bilsalget af Austin og Morris går stærkt tilbage i 1978-1979 og jeg forlader Vilh. Nellemann A/S. Den 7. juli 1979 flytter jeg fra Jacob Bulls Allé til Tåstrup sammen med Helle. Vi gifter os den 12. juli 1980. Min far Henning bor nu alene i villaen på Jacob Bulls Allé. 1. marts 1980 starter jeg som assurandør hos August Borgen Forsikring. Det var en stor dag for mig.

Min far Henning er blevet meget træt, og lukker sin salon grundet sygdom den 11. marts 1982 og dør i starten af 1984. I mellemtiden er jeg i 1983 blevet eksamineret assurandør. En milepæl var nået.

Den 25. august 1987 dør vores kære bedstefar Rye 83 år gammel efter et langt og begivenhedsrigt liv. Jeg tænker på ham hver eneste dag også nu i år 2019. Hjemmet på Buddingevej 340 i Hesteskoen må jo afvikles, og jeg arver en del antikviteter, bl.a. det gamle skrivebord og skrivebordsstol.

Et eventyr er sluttet og nye kan begynde

Efter skilsmisse fra min første kone bliver jeg i 1989 gift med Lisbeth og i de næste mange år ofrer vi en masse penge, tid og kræfter på at højne huset til en bedre standard. Lisbeth fuger selv alt murværk på hus og garage om. Der kommer nyt bad, nyt gulv i hall, nyt køkken, en stor og effektiv kakkelovn, nyt tag, nye vinduer og vinterhaven revet ned og terrasse lavet igen oven på garagen. Vi nyder villaen på Jacob Bulls Allé 93 i fulde drag. Hele mit liv har jeg holdt så meget af villaen og haven, men med alderen svigter kræfterne, så vi beslutter at finde et mindre hus, et hus i et plan

uden trapper og en mindre have. Det er med blødende hjerte, jeg tager beslutningen og sætter huset til salg den 24. januar 2012. Vi bygger nyt hus på Nordfrontvej 16 skråt overfor vores søn Lasse og hans kone Maria. Vi har nu boet i vores nye dejlige villa siden 16. november 2013 og vi nyder både hus og have. Kort efter kommer det første barnebarn Mads og siden Mikkel, som vi jo nyder at være tæt på.

De nye ejere af Jacob Bulls Allé 93 er faldet godt til, og har allerede ofret store summer og kræfter på både hus og have, og ejendommen står i flot og velpasset stand til min store fryd og glæde. Eventyret om grosserer Jens Kristian Eskildsen på Buddinge Mark er slut, og de nye ejere på Jacob Bulls Allé 93 har i 6 år kunnet skrive deres eget eventyr. En lille ting er dog tilbage af eventyret. Hele dette eventyr er nedskrevet ved det samme skrivebord og på den samme skrivebordsstol, som min oldfar Jens Kristian Eskildsen sad ved fra 1900 til 1923 og lavede sine forretninger og min bedstefar Rye Højland Eskildsen fra 1937 skrev slutsedler på grundene. Fra 1987 og endnu i dag sidder jeg stadig ved samme skrivebord og i samme stol.

Det gamle skrivebord er stadig i familiens eje.

(Alle fotos i artiklen er fra familiens fotoalbum).

Foreningens publikationer

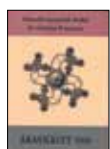
Årsskrift 1968 (Udsolgt)

Højgaardsfundets hagekorsfibula.
Højgården i Bagsværd.
Befæstningsanlæggene i Gladsaxe.
Kulsvinding.
En kærlighedshistorie fra Aldershvile.
Glimt fra udstillingen 'Da vi var bønder'.

Årsskrift 1975

Den Nordsjællandske Vildtbane - om kongelige jagter.
København-Slangerupbanen. På Bagsværd Station år 1908 - yngstemands erindringer ved Georg Bakke.
Københavnerbønder og andet Godtfolk.

Årsskrift 1969

Høvl eller husfred - vægmaleri af 'dørvogteren'.
Svanen - om Baadfarten.
Buddinge Byhorns sidste Brandtuder.
På besøg i Bagsværd omkring år 1800.
Lillemosegaard - den første og største institution.
Bagsværd Kro et 300 års jubilæum.

Årsskrift 1976

Ildebrand på Bagsværd Kro - 1821.
Den første børnehjælpsdag i Bagsværd - 1909.
Søborg i nybyggertiden.
En historisk-arkæologisk vandring over de nedlagte gårde Lundegårds og Hyldegårds marker.
Gladsaxe Lokalhistoriske Arkiv.

Årsskrift 1970

Gladsaxe sogn i middelalderen 1.
Om Gammelmosen.
Fra 'Pengeløse Overdrev' til Søborg Magle.

Årsskrift 1977

Erindringer om Bagsværd kirkes opførelse.
Tilbageblik fra en skov under besættelsen. Breve fra en ung landmand - Kristian Worms breve fra 1893-98.

Årsskrift 1971

Gladsaxe sogn i middelalderen 2.
Boligforholdene i Gladsaxe sogn til 1766.
Prinsesseskolen - Kongens skole - 250 år.
Havekolonien Voldly.
Ombygning af Højgaard i Bagsværd 1969-71.

Årsskrift 1978

Stednavne i Gladsaxe Sogn.
Den socialpolitiske udvikling i Gladsaxe - et tilbageblik.

Årsskrift 1972

Gladsaxe Kirke - en velbevaret middelalderkirke..
Jægerslyst, mit fødehjem v. Jørgen Jørgensen..
Bagsværd Kostskole - en af landets største privatskoler.

Årsskrift 1979

Harreskoven i Gladsaxe kommune.
Søborg Forskønnelsesforening.
Vintersport i Bagsværd - Højnæsbjerg.
Hastighedsløb på Bagsværd Sø.

Årsskrift 1973

Udskiftning af jordfællesskabet.
Johannes Schlanbusch, min far.
Gladsaxe Kommune i Oldtiden.
Oldtids- og andre fund i Gladsaxe Kommune.
Hvor blev fanen af? Om Buddinge skoles fane.
Kort over oldtidsminder i Gladsaxe.

Årsskrift 1980

Det kommunale fattigvæsen i Gladsaxe indtil 1891.
En gravhøj i Gladsaxe - Rævehøj ved Gladsaxe Skole.

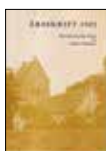
Årsskrift 1974

Gamle vejspor og hulveje i Store Hareskov.
Da Bagsværd hørte under Frederiksdal.
To flinteøkser - fundet ved Krogshøjvej.
Erindringer om Mørkhøj og om den gamle rytterskole
Bagsværd - fra landsby til villaby.

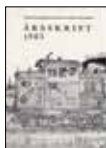

Årsskrift 1981

På udgravning med eleverne.
En strøgtur på Søborg Hovedgade i 1914. KFUM-spejderne i Bagsværd
Spejderliv (KFUK) i Harreskoven.
Glimt fra en udstilling i anledning af 40 års jubilæum i Selskabet.

Årsskrift 1982

Kirkeminder fra Gladsaxe.
Skovminder fra Gladsaxe. Forstlige titler.
Kirketårne – klokker eller forsvar?

Årsskrift 1983

Farvel til en stol – Borgmester Tove Smidth.
Toget – Ib Spang Olsen.
Gøgeungen, der slog sig ned i mosen (om TV-byen).
Den mere beskedne tid – drengeår i Søborg.

Årsskrift 1984

Fra folkebogsamling til kulturhus.
Fra læsestue til moderne skolebibliotek.
As time goes by, Shu-Bi-dua og Händel.
Lånte billeder på væggen.
Kærlighed ved første lånerkort.
Jeg går lige på biblo.

Årbog 1985-86

Arbejdet i de gamle sogneråd.
Fredninger i Gladsaxe Kommune.
Læge blandt venner og fjender – Kaj R.O. Jørgensen.
Gudfrygtighed først og resten så – måske.

Årbog 1987-88

Gladsaxe Kommune omkring 1820.
Kongens bønder i Gladsaxe og landboreformerne.
Svanerne på Kurstien.
Fra det gamle Buddinge.
En Bagsværdreng fortæller.

Årbog 1989-91

Mit Søborg.
Søborg er verdens navle.
Gladsaxe – huse med sjæl og identitet.

Årbog 1992-93

De gamle gårde i Gladsaxe Kommune.
Erindringsglimt fra Tornehøjgård mv.
Vi byggede Hus på Buddingevej baade i 1896 og i 1942.
Et kvindemord under krigen.

Årbog 1994 - Der udkom ingen årbog.

Årbog 1995

Gladsaxe Kommune under besættelsen 1940-45.
Civilbeskyttelsestjenesten i Søborg under anden verdenskrig.

Årbog 1996-97

Provst Bentzons selvbiografi. Adskilligt i Vers og Prosa.
Fra mejeridreng til tjenestemand.
Min tid blandt de skrappe drenge på Stengården.

Årbog 1998

Idrætten før 1923.
Vinteridræt i Bagsværd og Søborg.
FIGs jubilæumsbog. Bagsværd Stadion. Skovdiget.
Gladsaxe Idrætspark Marielyst. Bagsværd sø.
Priser til idrætten.
Store idrætsbegivenheder i Gladsaxe.
Årbog 1999 - Der udkom ingen årbog.

Årbog 2000-2001

Fra fattiglem til aldersrentenyder.
En driftig cykelhandlerfamilie krønike (Bristol).
Da Mørkhøj var en idyllisk landsby.

Jubilæumsskrift 1941-2001

Baggrund og optakt.
Verdens navle.

Årbog 2002-2003

To borgmestre (Erhard Jacobsen og Ole Andersen).
Valdemar Henriksen og industrikvartererne i Gladsaxe og Mørkhøj.
Lykkehjulet 2 – om Stengårdskvarteret.

Årbog 2004

Hanna-skolen, en skole bygget på værdier.
Gladsaxe digte.
Skoledreng og bondeka'l på Gladsaxevej i 1940'erne.

Årbog 2005

Hanne Andersen på Hovedbiblioteket.
Familien Binger og jeg.
Lille Edel og 'Møller'ne fra Buddinge.
Hareskov Kuranstalt – visioner og virkelighed.

Årbog 2006

Rock og Pop i Gladsaxe (om Gladsaxe Teenclub og Beatforum).
Gladsaxe Gymnasium 1956-2006.

Årbog 2007

Cirkus i Gladsaxe – om Cirkus Morenos vinterkvarter og stakit på Buddingevej.
Søborg Ungdomshjem er gået over i historien.
Åben himmel, blomster og dyr – sommer minder fra Bagsværd.

Årbog 2008

50 år med Boligselskabet Kildevænget på Solnavej.
Firmaet A/S Niro Atomizer.
Arkæologisk undersøgelse ved afkørsel 20, Gladsaxe.
Englandskrigene august-oktober 1807.

Årbog 2009

50 år med borgmesterkæden.
Erindringer af socialudvalgsformand Erling Schrøder.
Gladsaxe fornyede Søborg Skole allerede i 1920'erne.
Et broncestøberi formes - om Leif Jensens broncestøberi i Bagsværd.
Bagsværd Kostskole og Gymnasium 100 år.

Årbog 2010

Posten i Gladsaxe - om særstempler fra Bagsværd Postkontor.
Buddinge Trælasthandel.
En gang FDF'er altid FDF'er.

Årbog 2011

Fra lakplader til skoletasker - boghandel i Søborg i 88 år.
Posten i Gladsaxe 2 - om særstempler fra Buddinge og Søborg.
Uddrag af Gladsaxegårds historie.
Foreningen Norden i Gladsaxe.
Historien om initiativrige FDF'ere.

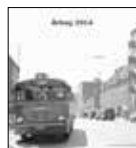
Årbog 2012

Farvel og tobak! Om 59 års cigaretproduktion .
Folk med generatorbiler havde ingen øjenbryn.
En spændende livstrilogi - skiltemaler m.m.
Gladsaxe Landsby inden Branddamsbyggeriet.
Vesterbros selvbyggere.

Årbog 2013

Frisuren var Hovedsagen gennem 52 år.
Genforeningen i Bagsværd.
Sommerpakkepostbud i Søborg 1949-50.
Bagsværd Boldklub siden 1959.
Et tidssbillede af et sommerhus i Regattakvarteret.

Årbog 2014

Gladsaxe under 1. verdenskrig.
Tax på Trolhøj.
Tvesind og frisind (Arne Hermann).
Buslinje 167 i 100 år.

Årbog 2015

Menneskeliv i Smør- og Fedtmosen.
Søborg Kirke 100 år.
Lyngby Radio - Fra eventyr til saga blot.
Da Gladsaxe fik nyt rådhus.

Årbog 2016

Afrikanske masker og jernskulpturer.
GNT Automatic - et telefoneventyr.
Gladsaxe Oplysningsforbund 100 år.
Ungdomsskolen og Ungdomsparken.
På kanotur i søerne.

Årbog 2017

Fattiggården - det pinligste af alt pinligt.
Teknisk skole i Gladsaxe i 100 år.
Hovedbibliotekets vilde tilblivelse.
Haveforeningen Carl Nielsens Minde.

Årbog 2018

Bombemanden fra Gladsaxe.
Mørkhøj erhvervskvarter.
Reklameplakater anno 1957.
Automaterne havde åbent efter lukketid.
Thor Langes Allé.

Årbog 2019

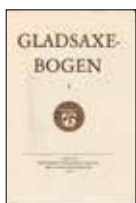
Venskaber på tværs - internationalt samarbejde.
Søborgmagle-kvarteret gennem 100 år.
Søborgmagle Kirke - en selvbyggerkirke.
Klokkerne i Gladsaxe Kirke.

Gladsaxe historier - en artikelkavalkade
25 fortællinger om kommunens fortid skrevet af Eva Molin fra Gladsaxe Byarkivs lokalhistoriske afdeling. Udgivet i forbindelse med foreningens 70 års jubilæum.

Hermanns Hjørner - anekdoter fra Gladsaxe
75 fortællinger om Gladsaxe i fortid og nutid skrevet af Arne Hermann. Udgivet i forbindelse med foreningens 75 års jubilæum.

Gladsaxe-bogen I
Træk af Gladsaxe-Herlev Kommunes historie fra de ældste tider til 1909. Skrevet af C.L.B. Cramer. Udgivet 1949. 2. oplag 1979.

Gladsaxe-bogen II
Gladsaxe Kommunes historie fra 1900-1941. Skrevet af Mogens Lebech. Udgivet 1971.

Gladsaxe-bogen III
Beskrivelse af Gladsaxes udvikling fra landkommune til moderne bysamfund. Skrevet af Carl Erik Andresen, Ning de Coninck-Smith, Birgit Andersen, Edmund Hansen, Arne Hermann og Svend A. Jensen. Udgivet 1991.

Da vi var bønder - Gladsaxegårdenes historie
De fire landsbyers historie med gennemgang af de enkelte gårde. Skrevet af Lone Dam, Vibeke Filipsen og Eva Molin. Udgivet 1999. 2. oplag 2008.

Postkort enkelte og dobbelte

10 forskellige motiver fra bymiljøer i det gamle Gladsaxe, Mørkhøj, Bagsværd, Buddinge og Søborg.

Postkort A5

Sæt med 6 kort - Købmændsbutikker fra Gladsaxe, Buddinge, Mørkhøj, Bagsværd og Søborg. Begrænset oplag.

Plakat A2

Det gamle Gladsaxe ca. 1982

DVD 1 - Filmaften 17. oktober 2007

Det svenske Kongebesøg
Første borgmester
Den afklædte skatteborger
Arveprins Knuds Vej
Gladsaxe får borgmesterkæde
Boligvirke
Speedway i Gladsaxe
Skandinaviens første motorløb

DVD 2 - Filmaften 16. april 2008

Abningen af Gladsaxe Bad 3. juli 1958
Narssaq - ugen 25.8.-1.9. 1979
Politi og fritid 25. august 1979

DVD 3 - 10. november 2008

Gladsaxefilmen 1946
Søborgfilmen
Da sporvognen kom til Søborg

DVD 4 - 19. november 2009

Dagen i dag er historie i morgen
Sidste og første kommunalbestyrelses-
møde i 1978
Gladsaxe Festival 1977
Venskabsbørneby i Gladsaxe 1967

DVD 5 - Filmaften 23. november 2010

Islands præsident på besøg 1954
Høje Gladsaxe bygges 1961-1966
Boligvirke - Skoleparken bygges 1954
International skøjtegalia 1964
Juleoptoget 1994

DVD 6 - Filmaften 16. november 2011

Borgmestervalget 1962
Erhard Jacobsens Gladsaxe
Budgetdag 1987
Gladsaxe Kommune fylder 150 år

DVD 7 - 7. november 2012

Mødet mellem land og by - da Sorø be-
søgte Gladsaxe i 1961
Gladsaxe i dag, Gladsaxe i morgen 1961.
Søborg Hovedgade 1980

70 års jubilæums-dvd

Fortiden
Foreningens 70 års jubilæum
Søborggård
Jubilæumsbogen
Byarkivet
Arkivkældereren
Arne Hermanns alternative arkiv
Linje 16

DVD 8 - 2. maj 2013

Mindesmærket afsløres d. 5. maj 1947
50 året for Danmarks befrielse fejres i 1995
på Gladsaxe Rådhus.
Kransenedlæggelse på Gladsaxe Kirke-
gård.
Koncert og mindehøjtidelighed i Rådhus-
hallen

Årbøger til/med 2006 - kan købes for kr. 40,-/stk. (for medlemmer kr. 25,-) og fra 2007- kr. 100,-/stk.

Register til Årskrifter/Årbøger 1968-1995: kr. 40,- (for medlemmer kr. 25,-). Folketællingen 1787: kr. 40,- (for medlemmer kr. 25,-)

Da vi var bønder - Gladsaxegårdenes historie: kr. 175,00 (for medlemmer kr. 125,00).

Jubilæumsskrift 1941-2001: kr. 15,- (for medlemmer kr. 10,-).

Jubilæumssbøger fra 2011 og 2016: kr. 200,- (for medlemmer kr. 150,-).

Postkort: 1 sæt enkelte kr. 10,- , 1 sæt dobbelte kr. 15,- .

Foreningen er medlem af Dansk Lokalhistorisk Forening.

DVD 9 Filmaften November 2014
 Historien om Juleoptogene fra 1966
 Filmklip fra 1991-2001
 Det sidste optog i 2001

Folketællingen 1787 - Gladsaxe Sogn
 Tællingen gengivet som den så ud på
 listerne fra 1787 og transskriberet af Inger
 Hartby, så man kan læse teksten i maskin-
 skrift.
 Udgivet 1988.

DVD 10 Filmaften November 2014
 Branden ved Søborghus Savværk 1921
 60 år bag saksen 1940-2000
 Gladsaxe Teater fylder 25 år
 Gladsaxe under historiens vingesus

DVD 11 Filmaften 2015
 På'en igen 1962
 Lille fly omkring 1962
 Mors dag 1962
 Wilmersdorff besøger Gladsaxe 1968
 Bagværd Bycenter 2015
 Afsløring af Robert Jacobsens Vandkunst 1979

Illustrationer

Mange af billederne er udlånt fra Gladsaxe Byarkiv, Lokalhistorisk afdeling. Forfatterne til artiklerne har medsendt illustrationer, oftest private fotos. Skulle der være enkelte illustrationer i denne bog, hvor den retmæssige copyright-indehaver ikke fremgår, og vi på denne måde har krænket ophavsretten, er det sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelse i forvejen.

Gladsaxe Lokalhistoriske Forening

Bestyrelsen

- Formand: Arne J. Fogt, Buddingevej 350 st.th., 2860 Søborg
Tlf.: 60 73 45 40 • arnefogt@hotmail.com
- Næstformand: Jens Mortensen, Vandkarsevej 18 A, 2880 Bagsværd
Tlf.: 24 61 05 89 • jmo@kabelmail.dk
- Sekretær: Flemming Bruun, Maglegårds Allé 29, 2860 Søborg
Tlf.: 39 69 91 01 • flemming.bruun@gmail.com
- Kasserer: Knud A. Jensen, Bagsværd Hovedgade 159, 3. lejl. 5, 2880 Bagsværd
Tlf.: 44 98 45 72 • knud.anders.jensen@gmail.com
- John Ejsing, Solnavej 20, 2. tv, 2860 Søborg
Tlf.: 39 67 31 25 • john.ejsing@hotmail.dk
- Robert Baldorf, Søborg Torv 2, 1. 216, 2860 Søborg
Tlf.: 24 84 22 08 • robertbaldorf@youmail.dk
- Lejla Thorslund, Silene Allé 5, th., 2860 Søborg
Tlf. 41 82 34 30 • lajla.thorslund@webspeed.dk
- Suppleanter: Svend Breum, Højmarksvej 7, 2860 Søborg
Tlf. 39 56 45 93 • musse-svend@sport.dk
- Annette Ljungvall, Branddamsvej 13, 2860 Søborg
Tlf. 61 70 66 37 • ljungvall@icloud.com

Indmeldelse

Indmeldelse i foreningen sker ved indbetaling af 125 kr. på foreningens bankkonto 1551-6483437

Gladsaxe Lokalhistoriske Forenings hjemmeside:
www.gladsaxelokalhistorie.dk